

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ

Φ Ω Ξ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 10^ΟΥ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1965

"ΔΟΔΟΝΑΙΟΝ ΦΩΣ,"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Συντακτικὴ Ἑπιτροπὴ

Συνδρομαί: Ἑσωτερικοῦ ἔτησίᾳ Δραχ. 40
 Νομιζῶν Προσώπων » 50
 Τιμὴ τεύχους » 10

Ἀλληλογραφία—Ἐμβόσματα—Συνεργασίαι: Εὐάγ. Φαρμάκην, Πρόεδρον
 Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Ἰωαννίνων, Κομνηνῶν 28—Ἰωάννινα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1) Διοίκησις	:	Ἡ Ἑκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση	Σελ. 511
2) Ἰωάν. Νικολαΐδου	:	Ἡ ἐπιλογὴ τῶν Ἐπιθεωρητῶν	» 513
3) Ἰωάν. Χαραλαμποπούλου	:	Ἡ καθολικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παιδιοῦ	» 516
4) Ἀπ. Τόλη	:	Σταυροφορία κατὰ τῆς φασκιάς	» 518
5) Τερψιχόρης Σαράτση— Παναγιωτοπούλου	:	Ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος Ε. Σ. Δ. στὴν Ἀ' Τάξιν	» 520
6) Κώστα Π. Λαζαρίδης	:	Οἱ Γερμανοὶ ἀδελφοὶ Γκρίμμ καὶ τὰ παράμυθια τοὺς	» 525
7) Στεφ. Μπέττη	:	Τὰ κοινὰ Σχολεῖα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς	» 529
8) Δημ. Πλιάκου	:	Ἀπὸ τῆς λογοζοπικῆς θεωρίας στὴν ἐνεργητικὴ πράξιν	» 533
9) Θωμᾶ Κράβαρη	:	Γλώσσα καὶ μάθησις	» 539
10) Σπύρου Μουσελίμη	:	Ἐνα μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ 1806 γιὰ τὸ χωριὸ Τσερίτσανα	» 542
11) Ἀλεξάν. Λαζάνη	:	Αἱ ἀπόψεις μας γιὰ τὰ Παιδαγωγικὰ Συνέδρια	» 543
12) Κώστα Π. Λαζαρίδης	:	Ἡ ἐκπαιδευτικὴ πρόοδος στὸν κόσμον	» 545
13) Μαρίας Παπακωνσταντίνου— Παντελεοῦ	:	Εἰκόνες ἀπὸ τῆς ζωῆς (παιδικὸ θέατρο)	» 548

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ

14) Εὐάγ. Φαρμάκη	:	Ἀπαράδεκτο	» 558
15) ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ	:		» 560
16) ΕΙΔΗΣΕΙΣ	:		» 562

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

1) ΕΥΑΓΓ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ, Πρόεδρος	5) ΔΗΜ. ΖΑΪΜΗΣ	Μέλος
2) ΔΗΜ. ΚΑΡΕΤΣΗΣ, Ἀντιπρόεδρος	6) ΦΙΛ. ΒΑΤΑΒΑΛΗΣ	»
3) ΚΑΣ. ΒΙΔΟΥΡΗ—ΚΟΤΤΑΡΗ, Γεν. Γραμματεὺς	7) ΧΑΡΙΔ. ΣΤΕΦΟΣ	»
4) ΗΡ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ταμίας		

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΞ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΤΟΣ Γ'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1965

ΤΕΥΧΟΣ 10ον

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Κανένας δέ μπορεί ν' ἀρνηθῇ καὶ νὰ μὴ παραδεχτῇ τὴ σχέση πού πρέπει νάχη ἡ ἐκπαίδευση τοῦ λαοῦ μιᾶς χώρας μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν διάφορων κλάδων τῆς ἐπιστήμης γενικὰ καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ κοινωνικὴ πρόοδο καὶ ἐξέλιξη. Ἀμφιβολία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ αὐτῆς τῆς σχέσης δὲν ὑπάρχει. Ἐκπαίδευση στὸ λαὸ μιᾶς χώρας πού δὲν εἶναι προσαρμοσμένη πρὸς τὴν ἀνάλογη πρόοδο πού παρουσιάζει τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον, ἐκπαίδευση ἀπομονωμένη ἀπ' τὴν τεχνικὴ ἐξέλιξη, ἀποτελεῖ προσπάθεια χωρὶς θετικὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὸ σήμερα, ἀλλὰ καὶ πράξη μὲ πολὺ βλαβερὲς μελλοντικὲς συνέπειες γιὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο καταβάλλεται παντοῦ προσπάθεια ἀπ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου πού θεωροῦνται προηγμένες, ἀπ' τὶς χώρες πού παρατηρεῖται ζηλευτὴ πρόοδος σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς τους ζωῆς, νὰ προσαρμόζουν καθὼς χρειάζεται καὶ νὰ συγχρονίζουν ἔγκαιρα τὰ ἐκπαιδευτικὰ τους συστήματα.

Στὴν πατρίδα μας, πού θεωρεῖται ἡ ἐστία τῶν φώτων καὶ ἡ κοινὴ τῶν πνευματικῶν παραδόσεων, γιὰ κακὴ τύχη καὶ γιὰ πολλὰς ἄλλες αἰτίες, πού δὲν ἔχουν τὴ θέση τους νὰ ἐκτεθοῦν ἐδῶ, μιὰ τέτοια ἀπαραίτητη προσαρμογὴ δὲν ἐπιδιώχτηκε στὸν κατ'ἄλλῃλο καιρὸ καὶ μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο. Παραμελήθηκε κατὰ τρόπο ἀπαράδεχτο ὁ ἀναγκαῖος ἐκσυγχρονισμὸς στὰ ἐκπαιδευτικὰ μας πράγματα. Δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε πῶς ἡ ἐκπαίδευση στὴν Ἑλλάδα σὰν ἀναχρονιστικὴ παραπαίει μέσα στὸν ὠκεανὸ τῶν σημερινῶν προόδων καὶ μεγάλων κοινωνικῶν ἐξελίξεων. Δικαιολογημένο κατὰ συνέπεια καὶ τὸ γενικὸ αἷτημα πού ἀπὸ χρόνια ἔχει ἀνακύψει ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ στὴ χώρα μας τῆς ἐκπαίδευσης τῆς νέας γενεᾶς.

Ἰδιαίτερα τὰ τελευταῖα χρόνια, ὕστερα ἀπὸ τὴ σύνδεση τῆς πατρίδας μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα (Κοινὴ Ἀγορά), τὸ θέμα αὐτὸ ἀναγκαστικά, καὶ πολὺ σωστά, πῆρε πιὸ ἐντονο χαρακτήρα ἐπείγουσας ἀνάγκης. Πῆρε τὴ μορφὴ ἀπαραίτητης ἐθνικῆς ὑπόθεσης πού ἔπρεπε τὸ συντομώτερο νὰ βρῇ τὴ λύση του.

Ἡ διαπίστωση ἦταν σχεδὸν καθολικὴ γιὰ τὴν ἀνάγκη ἀλλαγῆς στὰ

ἡ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ λαοῦ τῆς πατρίδας

εκπαιδευτικά μας πράγματα κι' ἀπ' ὅλο τὸν Πολιτικὸ κόσμον τῆς χώρας μας.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ συνέπεσε νὰ συναντηθοῦν οἱ ἀπόψεις Λαοῦ καὶ Ἑγείας του—μακριὰ ἀπὸ κάθε κομματικὴ τοποθέτηση—καὶ νὰ δεχθοῦν μὲ ἱκανοποίηση τὴν ψήφισιν τοῦ σχετικοῦ Νόμου τῆς Ἑκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης.

Εἶναι γνωστοὶ οἱ σκοποὶ ποὺ ἐπιδιώκει νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ εἶναι περιττὸ ν' ἀναπτυχθοῦν ἐδῶ.

Ὁ δασκαλικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ μὴ δεχτῇ μὲ μεγάλη χαρὰ τὸ σημαντικὸ αὐτὸ γεγονὸς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ σχετικὴ μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμιση νομοθεσία δὲν καλύπτει ὅλα τὰ αἰτήματα τοῦ ὀργανωμένου δασκαλικοῦ κόσμου, ὅπως αὐτὰ ἔχουν μορφωθῇ ἀπὸ χρόνια μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τῆς Παιδείας μας (ὀχτάχρονο δημοτικὸ σχολεῖο, εἰσαγωγή τῆς δημοτικῆς γλώσσας σ' ὅλην τὴν ἑκτασιν, ἐκλογὴ ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ κ.λ.π.). Μὰ αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν. Ὁ δασκαλικὸς κόσμος διατηρεῖ τὴν ἐπιφυλάξιν του νὰ ζητήσῃ ὅταν πρέπει καὶ ὅπως πρέπει τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς προσπάθειας αὐτῆς κατὰ τὴν ἀπόφασιν του.

Ἄλλως τε τονίστηκε ἀπ' τοὺς πρωτεργάτας καὶ δημιουργοὺς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου πὼς θὰ ὑπάρχουν ἐλλείψεις καὶ κενά, ποὺ πρέπει μὲ τὸν καιρὸ νὰ συμπληρωθοῦν.

Ὁ δασκαλικὸς κόσμος δὲν θέλει πάνω στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ κἀνῃ ἐκεῖνο ποὺ κἀνουν ὀρισμένοι κύκλοι, ποὺ ὑπονομεύουν καὶ πολεμοῦν μὲ φανατισμὸ ἀδικαιολόγητο καὶ ἀχαρακτήριστο τὴν Ἑκπαιδευτικὴν Μεταρρύθμιση. Τὴ θεωρεῖ σὰν «τετελεσμένον γεγονὸς» καὶ πιστεύει πὼς κάθε διαβρωτικὴ προσπάθεια δὲν θὰ εἶναι πιά ἀποτελεσματικὴ. Γιατὶ ἄρχισε νὰ ριζώνει βαθιὰ καὶ σίγουρα.

Σύντομα θὰ ἴμῃς δώσῃ τοὺς εὐεργετικοὺς τῆς καρπούς.

Ἡ Ἑκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση θὰ προκόψῃ γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ αἶτημα τοῦ καιροῦ μας.

Οἱ δασκάλοι ἔχουν καθῆκον καὶ Ἐθνικὴ ὑποχρέωσιν νὰ ἐργαστοῦν γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀναγεννητικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ποὺ εἶναι στενώτατα δεμένο μὲ τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν τῆς πατρίδας μας καὶ συνεπῶς ἔξω ἀπὸ κάθε προσωπικὴ καὶ κομματικὴ διαμάχην.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Ἀπὸ τὰ φλέγοντα ζητήματα

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Τώρα ποὺ τερματίστηκε πιά ἡ πρώτη φάση τῆς ἐπιλογῆς τῶν ὑποψηφίων Ἐπιθεωρητῶν Πρωτοβαθμίου Ἐκπαιδύσεως καὶ ἀνακοινώθηκε ὁ Πίναξ ἐκείνων ποὺ κρίθηκαν ἄξιοι γιὰ τὸ ἀξίωμα αὐτό, εἶναι ἀνάγκη, νομίζω, νὰ διατυπωθοῦν καὶ πάλι οἱ ἀπόψεις ὄλων ἐκείνων ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς Παιδείας μας, γιατί ἀπὸ τὶς συζητήσεις πάντοτε ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα νὰ βρεθῇ ὁ καλλίτερος τρόπος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐνὸς ζητήματος, ποὺ ἔχει ἄμεση συνάρτηση μὲ τὴ βελτίωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων. Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ κατέχουν μιὰ καίρια θέση μέσα στοῦ γενικοῦ περίγραμμα τῆς Ἐκπαιδύσεως, ἡ δὲ καλὴ ἢ κακὴ ἀπόδοσή τους στὸν τομέα τῆς δράσεώς τους θὰ ἔχη τὶς ἀνάλογες ἐπιπτώσεις στὴ στάθμη τῆς Παιδείας γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα.

Σὲ ἄρθρο μας, δημοσιευμένο στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία», πρὶν κἂν ψηφισθοῦν καὶ γίνουν νόμοι τὰ νομοσχέδια τῆς Ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, εἶχαμε διατυπώσῃ τὶς ἐπιφυλάξεις μας σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο τῆς ἐπιλογῆς τῶν Ἐπιθεωρητῶν. Τονίζαμε, τότε, πὼς ὁ νέος νόμος, καταργῶντας τὸ διαγωνισμό καὶ περιορίζοντας τὴ βάση τῆς ἐπιλογῆς μόνον στοὺς μετεκπαιδευθέντας δασκάλους, στεροῦσε τὴν Παιδεία ἀπὸ ἱκανότατα στελέχη καὶ δημιουργοῦσε ἀτμόσφαιρα κατάλληλη γιὰ ἐπεμβάσεις στοῦ ἔργο τῶν Ἐπιτροπῶν.

Καὶ καταλήγαμε ἐπὶ λέξει : «Ἡ κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε στὴν Ἐκπαίδευση τῆς χώρας μας τὴν ὑπεχρέωσε—δυστυχῶς—νὰ ἀντλή τὰ στελέχη ἀπὸ τὴν...τρίτη κατανομή τῶν ἱκανῶν ἀποφοίτων τῶν Γυμνασίων. Ἀποτελεῖ αὐτὸ ἓνα θανάσιμο κίνδυνο γιὰ τὴν Παιδεία. Ἄς μὴ πολλαπλασιάσουμε τὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις, περιορίζοντας στοῦ ἐλάχιστο τὴ βάση, ἀπ' ὅπου γίνεται ἡ ἀνανέωση τοῦ σώματος τῆς διοικήσεως καὶ ἡ ἀνάδειξη τῶν ἱκανῶν στελεχῶν».

Τὰ νομοσχέδια, ὅπως εἶναι γνωστό, ψηφίσθηκαν χωρὶς καμμιά τροπολογία καὶ ἡ κρίσιμη περιορίσθηκε μεταξὺ τῶν μετεκπαιδευθέντων κι' ἐκείνων ποὺ εἶχαν δηλώσει συμμετοχὴ στοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ 1964.

Ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν πὺλ λεπτομερειακὰ τὰ γεγονότα.

Μὲ τὴν κατάργηση τοῦ διαγωνισμοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ πύλες σ' ὄλους, ὅσοι νόμισαν πὼς μποροῦν, ἐπειδὴ ἔχουν ἓνα πτυχίον μετεκπαιδύσεως καὶ κάποιον ποὺ θὰ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτούς, νὰ γίνουν Ἐπιθεωρηταί. Ἔτσι οἱ αἰτήσεις τῶν ὑποψηφίων ἔφθασαν στὶς 600 περίπου. Ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἐνδεικτικὸς τῆς ψυχολογίας ποὺ ἐπεκράτησε, ψυχολογίας ποὺ δημιουργοῦσε ὑπονίες πὼς ὁ τύπος ἦταν δυνατὸν νὰ καταφάγῃ τὴν οὐσία. Ἄν βέβαια, ὅταν συμπληρώθηκε ἡ ὑποβολὴ τῶν αἰτήσεων, ἐπαναφέρονταν ὁ διαγωνισμός, στὴν τελικὴ φάση τῆς κρίσεως εἶναι ζήτημα ἂν θὰ παρέμεινε ἑκατοντάδα ὑποψηφίων, ὅσοι συνήθως παρουσιάζονταν στὰ προηγούμενα χρόνια.

Εἶναι, πραγματικά, ἄρκετὰ παράδοξη ἡ ἐπιμονὴ ὄλων, ὅσοι. ἀσχολή-

θηκαν υπεύθυνα με τὸ ζήτημα αὐτό, νὰ θέλουν νὰ καταργήσουν τὸ διαγωνισμό γιὰ τὴν κρίση τῶν Ἐπιθεωρητῶν. Παράδοξη, ἀκόμα, εἶναι καὶ ἡ στάση τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας στὸ ἴδιο ζήτημα. Ἐπὶ χρόνια ἀγωνίζονταν νὰ καταργήσῃ τὸ διαγωνισμό μετὰ τὸ πρόσχημα ὅτι ἦταν ὑποτιμητικὸ γιὰ τοὺς δασκάλους—καὶ περισσότερο γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους—νὰ κάθωνται στὰ θρόνα καὶ νὰ διαγωνίζονται σὰν τοὺς μικροὺς μαθητάς, ἀφοῦ μάλιστα σὲ ἄλλες κατηγορίες ὑπαλλήλων ὁ διαγωνισμὸς εἶχε καταργηθῇ στὶς περιπτώσεις προαγωγῆς στὶς ἀνώτερες θέσεις τῆς Διοικήσεως. Ἀλλὰ ἡ Διδασκαλικὴ Ὁμοσπονδία, ὅπως καὶ ἡ Διοίκησις Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως λησμονοῦν ἓνα πρᾶγμα : Μόνο ὁ κλάδος τῶν Ἐκπαιδευτικῶν ἀσκεῖ ἔργο ἀγωγῆς, ἔργο ταυτιζόμενον μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ λειτουργήματος. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ παρασύρεται, διεκδικῶντας, τάχα, ἐξομοίωση μετὰ τοὺς ἄλλους κλάδους, ἀλλὰ νὰ πρωτοστατῇ γιὰ ἐπιτεύγματα ποιότητος. Καὶ ποιοτικὸ ἐπιτεύγμα γιὰ τὴ Διοίκησιν εἶναι ἡ καθιέρωσις τοῦ διαγωνισμού γιὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων θέσεων. Ἄν οἱ Ἐκπαιδευτικὲς ὀργανώσεις θέσουν τὸ ζήτημα αὐτὸ στὴν πρώτη σειρά τῶν διεκδικήσεών τους, ὅχι μόνον θὰ ἀνεβοῦν στὴν ἐκτίμησιν τῆς κοινωνίας ἀλλὰ θὰ δώσουν καὶ ἓνα ὑψηλὸ παράδειγμα καθήκοντος καὶ συναισθήσεως τῆς ἀποστολῆς τοῦ εκπαιδευτικοῦ καὶ θὰ ὑποχρεώσουν καὶ τοὺς ἄλλους δημοσιοῦπαλληλικούς κλάδους νὰ προσαρμοσθοῦν στὴν κατάστασιν ποὺ θὰ δημιουργηθῇ. Ἔτσι, μετὰ τὸ διαγωνισμό, καὶ μετὰ ἄλλα πρόσθετα ἀκόμα κριτήρια, στὶς ἡγετικὰς θέσεις, χρόνον μετὰ τὸν χρόνον, θὰ ἀναδεικνύωνται οἱ ἄριστοι, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δημοσίας ζωῆς, πού, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἐξυγιανθῇ καὶ θὰ ὀρθοποδῇ.

Τὸ σφᾶλμα τῆς, φαίνεται, τὸ κατάλαβε ἡ Δ.Ο.Ε. γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ πέρυσσι ἔθεσε σὰν αἴτημα τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ διαγωνισμού, ἀλλὰ ἦταν ἀργὰ πιά. Ἡ διαδικασία τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου εἶχεν ἀρχίσει καὶ τὸ κακὸ δὲν μπορούσε νὰ διορθωθῇ.

Ἔτσι, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ διαγωνισμού, ἦρθαν στὴν ἐπιφάνεια ὅλες οἱ δυσχέρειες ποὺ θὰ συναντοῦσε τὸ ἀρμόδιο Συμβούλιο στὴν κρίσιν τοῦ γιὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Πίνακος τῶν ὑποψηφίων Ἐπιθεωρητῶν, δυσχέρειες ποὺμποροῦν νὰ γίνουν κατανοητὲς ἀπὸ τὶς διαμαρτυρίες ποὺ διατυπώθηκαν μόλις δημοσιεύθηκε ὁ Πίναξ. Ἐκτὸς ὀρισμένων, ἀπ' ὅσους τοὐλάχιστον γνωρίζουμε, ποὺ ἔχουν τὰ προσόντα γιὰ νὰ γίνουν Ἐπιθεωρηταὶ καὶ δικαιωματικὰ μπῆκαν στὸν πίνακα σὲ καλὴ, σχετικῶς σειρά, ὅλοι οἱ ἄλλοι, συμπεριληφθέντες καὶ μὴ, διαμαρτύρονται ἐντονώτατα. Οἱ πρῶτοι, γιὰτὶ φοβοῦνται πὼς μετὰ τὶς ἐνστάσεις μπορεῖ νὰ μεταβληθῇ ἡ σειρά καὶ νὰ βρεθοῦν ἔξω τοῦ νυμφῶνος... Ἐνίστανται, λοιπόν, γιὰ νὰ καταλάβουν καλλίτερη θέση καὶ νὰ ἐξασφαλισθοῦν. Οἱ δεῦτεροι, γιὰτὶ ἔχουν τὴ γνώμην πὼς ὁ ἀποκλεισμός τους ἦταν ἐντελῶς ἀδικος μὴ πού, ὅπως λένε—κι' εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς πείσῃ κανεὶς γιὰ τὸ ἀντίθετον—ἔχουν ὅλα τὰ προσόντα, τὰ ἴδια ἢ καὶ περισσότερα ἀπὸ τοὺς προκριθέντας, γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Στὴν πραγματικότητα ὅλοι ἔχουν δίκιον νὰ διαμαρτύρωνται καὶ νὰ γιατί: Πρῶτον γιὰτὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν μπορούμε νὰ ἀναγνωρίσουμε κανένα καλλίτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας, ποὺ τὸν θεωροῦμε ἱκανὸ νὰ ἀνέλθῃ σὲ ὅποιονδήποτε ἀξίωμα. Γιὰτὶ αὐτὸς κι' ὅχι ἐγώ; Εἶναι τὸ συνηθισμένον ἑρώτημα σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις. Δεύτερον γιὰτὶ τὰ ἴδια τὰ κριτήρια ἦσαν τόσον ρευστά, ὥστε νὰ δημιουργοῦν σύγχισιν.

Ἄς τὰ ἐξετάσουμε καλλίτερα.

Σὲ δύο, κυρίως, στοιχεῖα στηρίχθηκε τὸ Συμβούλιο Ἐπιλογῆς Ἐπι-

θεωρητῶν γιὰ νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασί του : Στὴ συγγραφικὴ δράση καὶ τὴ βαθμολογία τοῦ ὑποψηφίου.

Τὸ πρῶτο στοιχεῖο, ἀπὸ τὴ στιγμή πού δημοσιεύθηκε ὁ νόμος, ἔγινε ἀμέσως διαβλητὸ ἀπὸ τὸν τρόπο πού παρουσίασαν οἱ ὑποψήφιοι τὸ ἔργο τους. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς περίμεναν, φαίνεται, τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου γιὰ νὰ γίνουν συγγραφεῖς. Οἰστρηλατήθηκαν ξαφνικὰ ἀπὸ ἐμπνεύσεις, κατελήφθησαν ἀπὸ συγγραφικὸ ἀμόκ, κατέκλυσαν τὰ τυπογραφεῖα σὲ παν-ελληνία κλίμακα, κι' ἔτσι μέσα σ' ἓνα ἐξάμηνο ἐκδόθηκαν τόσα παιδαγωγικά βιβλία, διατριβές, κριτικές, νεκρολογίες κλπ., πού δὲν εἶχαν ἐκδοθῇ μέσα σὲ δεκαετίες ἐκπαιδευτικῆς ζωῆς. Κι' εἶναι κοινὸ μυστικὸ πὼς ἡ ὑπόθεση πῆρε τὴν εὐθυμὴ ὄψη ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἄρχισε ἡ κατὰ μάζας παραγωγὴ συγγραμμάτων...

Ἄς ἔλθουμε τώρα στὴ βαθμολογία. Κι' ἐδῶ τὰ πράγματα καὶ δύσκολα εἶναι καὶ συγκεχυμένα. Καὶ τοῦτο γιατί—κυρίως—τὰ κριτήρια τῆς βαθμολογίας διαφέρουν ἀπὸ περιοχὴ σὲ περιοχὴ ἀνάλογα μὲ τοὺς Προϊσταμένους. Ὁ ἓνας Ἐπιθεωρητῆς π. χ. ἀρχίζει νὰ βαθμολογῇ τοὺς νέους δασκάλους παίρνοντας βάση τὸ 17 κι' ὅταν φθάσῃ στὸ 22 ἢ 23 πιστεύει πὼς ἐξήντησε τὸ ἀνώτερο ὄριο βαθμολογίας πού πρέπει νὰ ἀπονεμηθῇ σ' ἓναν ὑπάλληλο. Ὁ ἄλλος ἀρχίζει τὴ βαθμολογία μὲ βάση τὸ 20 ἢ τὸ 21 κι' εἶναι φυσικὸ νὰ δίδῃ μὲ ἄνεση τὸ 24 καὶ τὸ 25. Ἐτσι τὸ 22 ἢ 23 τοῦ ἑνὸς ἀντιστοιχεῖ—μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια—στὸ 25 τοῦ ἄλλου κι' αὐτὴ ἡ ἀνισότης—πού πολ-λὲς φορὲς εἶναι πιὸ μεγάλη, ἀφοῦ συχνὰ στὴ βαθμολογία ὑπαισέρχεται ὁ συναισθηματισμὸς καὶ ἄλλοι παράγοντες—εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀρθῇ ἀπὸ τὸ Συμβούλιον Ἐπιλογῆς, τὸ ὁποῖο, τὸν ἓνα μὲ τὴν ὑψηλὴν βαθμολογία θὰ τὸν ἐντάξῃ στὸν Πίνακα καὶ τὸν ἄλλο θὰ τὸν ἀποκλείσῃ.

Μὲ τὴν κατὰ συγκατάβαση βαθμολογία—ὅπως καὶ ἄλλοτε ἔχω τονίσει—ἐκατοντάδες δασκάλων ἔχουν εὐνοηθῇ σὲ βάρος ἄλλων συναδέλφων τους, καταφανῶς καλλίτερων ἀπ' αὐτούς, ὅπως εἶναι κοινὸ μυστικὸ σ' ὅλη τὴ διδασκαλικὴ οἰκογένεια. Τοῦτο γίνεται γιατί δὲν ὑπάρχει οὐσιαστικὸς ἔλεγχος στὸ ἔργο τῶν Ἐπιθεωρητῶν. Οἱ Προϊστάμενοί τους, οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταί, ὅταν ἐπιθεωροῦν τὰ Γραφεῖα τους, σταματοῦν πρὸ πάντων στὸν τομέα τῆς Διοικήσεως καὶ σπανιώτατα ὑπαισέρχονται στὴν ἐξέταση τοῦ καθοδηγητικοῦ ἔργου τῶν Ἐπιθεωρητῶν, μέσα στὸ ὁποῖο συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ βαθμολογία. Ἄν ἓνας Ἐπιθεωρητῆς ἤξερε καλὰ πὼς βαθμολογῶντας μὲ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα τρόπο τὸν ὑφιστάμενόν του, θὰ κρινόταν ἀπὸ τὴν Προϊσταμένην του ἀρχὴ γι' αὐτὸ—θᾶχε δηλαδὴ ἐπιπτώσεις ἢ πράξῃ του καὶ στὴ δική του βαθμολογικὴ ἐξέλιξη—τότε θὰ στάθμιζε καλλίτερα τὰ πράγματα, θὰ ἀφαιροῦσε τὰ ὁποιαδήποτε συναισθήματα κατὰ τὴν ἱερὴ στιγμή τῆς βαθμολογίας τῆς ἐκθέσεως καὶ θὰ ἀπέδιδε δικαιοσύνη. Τὸ ἴδιο θὰ συνέβαινε καὶ στὴν περίπτωση πού αὐτὸς πού εὐνοοῦσε βαθμολογικὰ θὰ διαγωνιζότανε γιὰ νὰ προαχθῇ ἢ νὰ καταλάβῃ ἀνώτερη θέση, ὅποτε ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ θὰ φαινόταν καθαρὰ ἡ εὐνοία. Τώρα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο ὑπάρχουν κι' ἔτσι ἐπιπλέον ὅσοι βρίσκονται στὸ κλίμα τῆς εὐνοίας τοῦ Προϊσταμένου τους.

Πολλοὶ πού ἀποκλείσθηκαν, λοιπόν, ἀπὸ τὸν Πίνακα, λόγῳ τῆς βαθμολογίας, εἶναι ἐξ ἴσου ἱκανοὶ καὶ πολλὲς φορὲς ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς περιληφθέντας κι' ἔχουν δίκιο νὰ διαμαρτύρωνται, γιατί ἀδικήθηκαν ἀπὸ τὰ διάφορα κριτήρια βαθμολογίας πού ἰσχύουν.

Ἐρχόμαστε τώρα στὸ θέμα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν μὴ μετεκπαιδευθέν-

Ἰωάννου Χαραλαμποπούλου
Ὑποδιευθυντοῦ Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

Ἡ καθολικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παιδιοῦ

Στὸ σχολεῖο πρέπει ὁ τρόφιμος νὰ μυηθῇ, ὅσο εἶναι δυνατόν, στὴν τέχνη τῆς ζωῆς.

Ἡ ζωὴ, ποὺ ἀξίζει νὰ τὴν ζήσῃ κανεὶς, εἶναι ἓνας κύκλος ποὺ κλείνει μέσα του μόχθους καὶ ἰέρψεις. Πρέπει νὰ ζοῦμε καὶ χρήσιμα καὶ χαρούμενα, καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, βέβαια, μιὰ καὶ ἀδιαίρετη, μὰ γιὰ νὰ τὴν μελετήσωμε κάπως συστηματικά, τὴν χωρίζομε σὲ **Σωματικὴ** καὶ **Ψυχικὴ**, καὶ σὲ αὐτὲς πάλι διακρίνομε ὠρισμένες βασικὲς λειτουργίες.

Οἱ κυριώτερες μορφὲς μιᾶς κανονικῆς, φυσιολογικῆς, ἰσόρροπης ζωῆς διαπλάσσονται στὸ Ἄτομο ἀπὸ τὶς μεγάλες καὶ σύνθετες λειτουργίες τοῦ σώματος:

- (1) Τὴν **θρέψι** ἢ **μεταβολισμό**,
 - (2) Τὴν **ἐρεθιστότητα** ἢ **αἰσθητικότητα** καὶ
 - (3) Τὴν **ἀναπαραγωγὴ** ἢ **διαιώνισι τοῦ εἶδους**.
- Καὶ ἀπὸ τὶς μεγάλες καὶ σύνθετες λειτουργίες τῆς ψυχῆς:

- (1) τὸ **Θυμικόν**, πηγὴ τῶν ἐπιθυμιῶν,
- (2) τὸ **Νοητικόν**, πηγὴ τῆς σκέψεως καὶ
- (3) τὸ **Βουλευτικόν**, πηγὴ τῆς δράσεως.

Οἱ Κυριώτερες μορφὲς τῆς σοβαρῆς ζωῆς μέσα στὴν Κοινωνία εἶναι:

- (1) ἡ **Οἰκογένεια**
- (2) ἡ **Θρησκεία**
- (3) τὸ **Σχολεῖο**
- (4) ἡ **Ἔργασία**, δηλ. τὸ ἐπάγγελμα καὶ
- (5) ἡ **Πολιτικὴ**

Ὅλες οἱ λειτουργίες καὶ οἱ θεσμοὶ ποὺ ἀναφέραμε παρουσιάζουν, πλάι στὶς σοβαρὲς τῶν ἐκδηλώσεις, τὰ ἀνιδιοτελεῖ τους παιχνίδια, «τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου» τῶν Ἑλλήνων. Ἐφροντίσαμε νὰ βροῦμε ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ πολλὰς ξεκουράσεις γιὰ τὸ πνεῦμα μας, ὥστε ἡ εὐχαρίστησις, ποὺ μᾶς δίνουν κάθε ἡμέρα, νὰ διώχνῃ μακριὰ τὴν στενοχώρια! Μεταξὺ τῶν παιχνιδιῶν αὐτῶν τὴν πρώτην θέσι κατέχει ἡ **Τέχνη**.

Τὸ **Θυμικόν**, τὸ **Νοητικόν** καὶ τὸ **Βουλευτικόν**, ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν ψυχικὴ μας Τριάδα, παρουσιάζουν καὶ ἀπὸ τρεῖς ἐκφάνσεις τὸ καθένα τους.

- α) μιὰ ἐκφανσι **ἠθικὴ**,
- β) μιὰ ἄλλη ἐκφανσι **αἰσθητικὴ** καὶ
- γ) μιὰ τρίτη ἐκφανσι **οὐδέτερη**, ποὺ δὲν εἶναι, δηλαδή, οὔτε ἠθικὴ οὔτε αἰσθητικὴ ἀλλὰ ἀπλῶς **ψυχολογικὴ**.

Α. Γιὰ τὸ ΘΥΜΙΚΟ:

- α) Ἡ **ἠθικὴ** ἐκφανσις εἶναι ἡ **ἐγκράτεια**, τὸ συμμάζεμα καὶ τὸ ξεδιάλεγμα. Πρέπει νὰ ξεχωρίζωμε ποιοτικὰ τὰ συναισθήματά μας, νὰ κρατᾶμε καὶ νὰ καλλιεργοῦμε ἐκεῖνα ποὺ θὰ μᾶς κάνουν τὴν ζωὴ χρή-

σιμη καὶ χαρούμενη καὶ νὰ ξερριζώνωμε ἐκεῖνα ποὺ θὰ μᾶς τὴν κάνουν ἀχρεία καὶ πονηρή.

β) Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ ἔκφανσις εἶναι ἡ Τέχνη, ἡ μάγισσα ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ κάνωμε αὐτὸ τὸ ξεκαθάρισμα, τὴν κάθαρσι τῶν κακῶν συναισθημάτων, νὰ παροχετεύωμε, νὰ ἱκανοποιούμε δηλ. στὸ κενὸ τὴν σκληρότητά μας, τὴν ὀργή μας, τὰ βίαια γενικὰ συναισθήματά μας καὶ τὰ ποικίλα πάθη μας.

γ) Ἡ ψυχολογικὴ τοῦ ἔκφανσις εἶναι οἱ δεξιότητες καὶ ἡ ἐθιμοτυπία, μιά, σὰν νὰ λέμε, ὀργανωμένη κοινωνικότης. Β. Γιὰ τὸ **ΝΟΗΤΙΚΟ**:

α) Ἡ ἠθικὴ ἔκφανσις εἶναι ἡ ἀπόκτησις γνώσεων, ἡ μάθησις. Ὁ δρόμος τῆς εἶναι ἡ μελέτη καὶ ὁ στοχασμός. Ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀλήθεια

β) Ἡ αἰσθητικὴ ἔκφανσις τῆς διανοητικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τῆς φανταστικῆς λογοτεχνίας, ἀπὸ τὰ παραμύθια ὡς τὰ μυθιστορήματα καὶ τὶς οὐτοπίες.

γ) Ἡ ψυχολογικὴ τῆς ἔκφανσις εἶναι τὰ διανοητικὰ παιχνίδια: αἰνίγματα, σταυρόλεξα, σκάκι, τάβλι, χαρτοπαίγνια, ποὺ ἀσκοῦν τὴν Προσοχή, τὴν Παρατήρησι, τὴν Μνήμη, τὴν Σκέψι, τὴν συνδυαστικὴ ἱκανότητα τοῦ νοῦ. Ἐτσι ἡ σοβαρὴ ἐργασία τῆς Νοήσεως, ἀντίθετα μὲ τὴν σοβαρὴ ἐργασία τοῦ Θυμικοῦ, εἶναι ποσοτικὴ, εἶναι ἐπέκτασις, ξάπλωμα.

Γ. Γιὰ τὸ **ΒΟΥΛΗΤΙΚΟ**:

α) Ἡ ἠθικὴ ἔκφανσις. Ποσοτικὴ εἶναι καὶ ἡ σοβαρὴ ἐργασία τῆς βουλήσεως: εἶναι ἡ ἔξαρσις, ἡ ἀναβάθμισις, ἡ τόνωσις τῆς θελήσεως, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν αὐτοκυριαρχία καὶ τὴν δρᾶσι. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἠθικὴ τῆς ἔκφανσις.

β) Ἡ αἰσθητικὴ τῆς ἔκφανσις εἶναι ἡ ὄνειροπόλησις καὶ

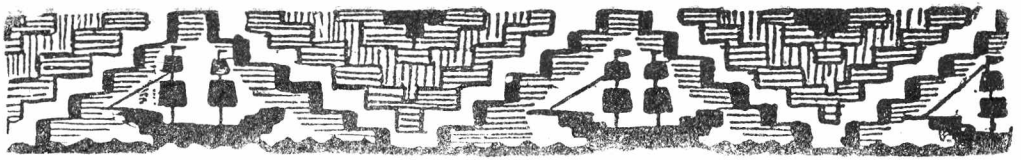
γ) Ἡ ψυχολογικὴ ἔκφανσις, ἡ οὐδέτερη, εἶναι ἡ σωμασκία καὶ οἱ ἀθλοπαιδιές, τὰ σπόρ: πεζοπορία, ἵππασία, κολύμβημα, κηπουρικὴ, κυνήγι, ψέρεμα, τὰ ποικίλα παιχνίδια μὲ μπάλλες κ.α.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ **Θυμικοῦ** ἢ Συναισθηματικοῦ ἔχει ὡς ἰδανικὸ τὴν κάλωσύνην, ὡς κύριες ἀρετὲς τὴν ἀγάπην, τὴν γεναιότητα καὶ τὴν εὐγένειαν, καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἁρμονία τῶν συναισθημάτων.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ **Νοητικοῦ** ἔχει ὡς ἰδανικὸ τὴν σοφίαν, ὡς κύριες ἀρετὲς τὴν δικαιοσύνην, τὴν φιλαλήθειαν καὶ τὴν εὐθυκρισίαν, καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἁρμονία τῶν διανοημάτων.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ **Βουλευτικοῦ** ἔχει ὡς ἰδανικὸ τὴν δημιουργίαν, ὡς κύριες ἀρετὲς τὴν πειθαρχίαν, τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν οἰκονομία (μεθοδικότης, ἀποταμιεύσις) καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἁρμονία τῶν ἐνεργειῶν.

Νὰ λοιπὸν ποιοὶ εἶναι τὸ ἔργο καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ σχολείου καὶ γενικὰ τῆς ἀγωγῆς. Δὲν εἶναι ἡ παροχὴ μόνο γνώσεων καὶ ἡ ἄσκησις μερικῶν δεξιοτήτων, ἀλλὰ ἡ καλλιέργεια τοῦ Θυμικοῦ, τοῦ Νοητικοῦ καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ. Ἡ ἀληθινὴ μόρφωσις ἐκτείνεται σὲ ὅλο τὸν ἄνθρωπον. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κατατέμενεται ὁ ἄρραφος χιτῶνας τῆς μορφώσεως, γράφει ὁ Μεγάλος Ἀγγλος φιλόσοφος Whitehead, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐνιαία, ἀδιαίρετη, ὀργανικὴ ἐνότης.

Δρος Ἀποστόλου Τόλη

Σταυροφορία κατὰ τῆς Φαρκιάς

Ἡ χώρα μας, ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, ἐμασίζετο ἀπὸ τὴν νεώτερη πληγὴ τοῦ Φαραώ, τὴν Ἑλονοσία. Πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰῶνα περὶπου, προσετέθη καὶ δεύτερη πληγὴ στὸν βασανισμένο λαό μας, ἀπὸ τὴν τουρκικὴ κατὰκτηση, ἡ Φυματίωση. Ἡ πρώτη πιθανώτατα ἐπέφερε καὶ τὴν παρακμὴ τῶν ἀρχαίων μας προγόνων ἡ δεύτερη, μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, σὰν σύγχρονος Μινώταυρος ἀπορφάνιζε πολλὰς ἑλληνικὰς οἰκογένειες. Πολλὰ δάκρυα χύθηκαν ἐπὶ τὸν τόπο μας ἐπὶ δεκαετίες ὀλόκληρες ἐξ ἀφορφῆς τῶν καταστρεπτικῶν αὐτῶν ἀσθενειῶν. Ἡ Ἑλονοσία σήμερα ἔχει ἐξαφανισθῇ καὶ δὲν ἀποτελεῖ πρόβλημα γιὰ τὴν χώρα μας, χάρις στὴ σύντμησι καὶ ὀργανωμένη ἀποκλειστικὴ προσπάθεια τοῦ κράτους. Ἡ βελτίωσι τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς, σὰν μεταπολεμικὰ χρόνια, ἡ τεράστια πάλι κρατικὴ προσπάθεια μὲ τὴν καλύτερη ὑγειονομικὴ ὀργάνωσι τῆς χώρας καὶ κυρίως ἡ ἀνακάλυψι τῶν ἀντιφυματικῶν φαρμάκων, ἐμείωσαν σημαντικὰ τὴ Φυματίωσι στὴν χώρα μας ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λοιμώδη μεταδοτικὰ νοσήματα.

Μερικὲς φορές, ἔχω τὴν ἐντύπωσι ὅτι βρισκόμαστε στὴν ἀρχὴ μιᾶς λεωφόρου ἀπὸ τὴν ὁποία βλέπομε στὸ τέλος τὴν ἐξαφάνισι τῶν περισσοτέρων νοσημάτων, τὰ ὁποία εἶναι ὑπεύθυνα σήμερα γιὰ τὴν διατήρησι χαμηλοῦ κάπως ἀκόμη μέσου ὄρου ζωῆς στὸν τόπο μας. Δὲν θὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς ἀκόμη καὶ τότε, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰ λοιμώδη νοσήματα καὶ τὰ προβλήματα ποὺ μᾶς δημιουργοῦν, ἡ προσπάθεια τοῦ κράτους, τῶν ὑγειονομικῶν καὶ γενικὰ ὅλων τῶν φορέων τῆς Δημόσιας Ὑγείας, θὰ στραφῇ πρὸς τὴ βελτίωσι τῆς δραστηρίας, ὥραιας καὶ ταλαντούχου Φυλῆς μας καὶ τὴν εὐγονία.

Γιὰ μᾶς ὅμως ποὺ ζοῦμε σὲ τοῦτο τὸ γεωγραφικὸ διαμέρισμα τῆς Ἑλλάδος μας, τὴν Ἥπειρο, προβάλλει ἀκόμη ἓνα πρόβλημα καθήκον. Ν' ἀγωνιστοῦμε καὶ γιὰ τὴν ἐλάττωσι καὶ τὸν περιορισμὸ ἢ καὶ τὴν πλήρη ἐξαφάνισι ἑνὸς ἀκόμη κακοῦ, ποὺ μαστίζει τὴν ἰδιαιτέρη μας πατρίδα, τὴν χωλότητα.

Ἡ Ἥπειρος, ἔχει τὸ θλιβερὸ προνόμιον, νὰ ἔρχεται πρώτη αὐτὴ, ἀπ' τὶς ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας μας, σὲ συχνότητα μιᾶς σοβαρῆς καὶ κληρονομικῆς νόσου, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀναπηρία καὶ χωλότητα, ἀπ' τὴν ὥραια ἀνθρώπινη ἡλικία, τὴν νηπιακή. Τὸ κακὸ αὐτὸ μπορεῖ εὐκόλως νὰ ἐλαττωθῇ ἢ καὶ νὰ ἐκριζωθῇ τελείως, ἐὰν στὴν Ἥπειρο, ὅχι μόνον οἱ γιατροί, ἀδελφές, μαῖες καὶ γενικά οἱ ὑγειονομικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ ὅλοι ὅσοι φροντίζουν καὶ ἐπιθυμοῦν καλύτερα, ὑγιέστερα καὶ εὐρωστότερα παιδιὰ, νὰ συνεργασθοῦν γιὰ νὰ διαφωτίσουν τὸ λαό μας καὶ τὸν βοηθήσουν ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ μερικὰς ἀνθυγιεινὰς καὶ καταστρεπτικὰς γιὰ τὰ παιδιὰ συνήθειες καὶ προλήψεις.

Ὅλοι βλέπουμε ἀκόμη, μὲ μεγάλη θλίψι καὶ πικρία, ὅτι ὁ λαὸς τῆς ὑπαίθρου κυρίως καὶ λιγώτερο στὶς πόλεις, νὰ διατηρῇ τὴ μεσαιωνικὴ καὶ ἀναχρονιστικὴ καὶ τόσο βάρβαρη καὶ ἀπάνθρωπη καὶ καταστρεπτικὴ γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ βρέφους, σπαργάνωσι μὲ τὴν χρησιμοποίησι τῆς φασκιάς. Ἡ σπαργάνωσι αὐτὴ μὲ τὴ φασκία, εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ συγγενοῦς ἐξαρθρήματος τοῦ ἰσχύου τὸ ὁποῖο ὀδηγεῖ τὸ βρέφος στὴν χωλότητα καὶ ἀναπηρία ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας. Ἐγραψα πρὸ ἐτῶν στὸ Δελτίο τῆς Παιδιατρικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐτόνισα καὶ σὲ δύο Παιδιατρικὰ συνέδρια διὰ τὴν ὀλέθρια ἐπίδρασι τῆς φασκιάς ὅχι

μόνον στη πρόκληση τοῦ συγγενοῦς ἑξαρθρήματος τοῦ ἰσχύου μὲ τὴν χωλότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὅλη ψυχοσωματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ βρέφους. Εἶναι θλιβερὸ τὸ φαινόμενον αὐτὸ γιὰ τὴν Ἑπειρο, μὲ τὴν μεγάλην παράδοση καὶ Ἱστορία καὶ πρωτοπορεία τῆς σιὸν πολιτισμὸ καὶ τὴ σημερινή τῆς πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη, νὰ διατηρῇ τέτοιες ἀνθυγιεινὲς καὶ καταστρεπτικὲς συνήθειες, ὅπως ἡ μεσαιωνικὴ σπαργάνωση μὲ τὴ φασκιά. Στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν πρωτεύουσα καὶ ἄλλα γεωγραφικὰ διαμερίσματα τῆς χώρας, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ φασκιά ἔχει καταγραφῇ, καὶ τὴ θέση τῆς πῆρε τὸ ὑγιεινὸ ντύσιμο τοῦ νεογνοῦ καὶ βρέφους χωρὶς φασκιά, τὸ ὁποῖο εὐνοεῖ τὴν ὁμαλὴ καὶ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξη καὶ τοῦ νεογνοῦ καὶ τοῦ βρέφους. Τὰ βρέφη μὲ τὸ καινούργιο σπαργάνωμα ποὺ ἀφήνει ἐλεύθερα τὰ χέρια καὶ πόδια τοῦ παιδιοῦ νὰ κινηθοῦν καὶ τὸ προστατεύει ἀπὸ τὸ κρύο καὶ μὲ συχνὸ ἄλλαγμα, χαίρονται τὴ ζωὴ ἀπὸ τὶς πρώτες στιγμὲς τοῦ ἐρχομοῦ τους σ' αὐτή. Στὴν Ἑπειρο, ἰδιαίτερα στὰ χωριά, τὰ νεογνὰ διατηροῦνται δέσμια (δεμένα χειροπόδαρα) μὲ τὴ φασκιά ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θ' ἀντικρύσουν τὸν ἥλιο τῆς Πατρίδας μας μέχρι τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους.

Δέσμια καὶ πραγματικὰ φυλακισμένα πάνων τὸν λίκνο, τὰ Ἑπειροτόπουλα, περνοῦν τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ζωῆς τους. Ἡ ψυχολογία τοῦ νεογνοῦ καὶ τοῦ βρέφους μᾶς λέγει πῶς τὰ συναισθήματα τοῦ βρέφους καὶ νεογνοῦ ἔχουν πάντοτε ὀργανικὸ ὑπόστρωμα. Ὡς σκεφθοῦμε κι ὡς θελήσουμε ν' ἀτενίσουμε τὴν ψυχὴ τοῦ βρέφους στὴν Ἑπειρο, τὸ ὁποῖο, ἡ προσκόλλησις στὶς παλιὲς ἀνθυγιεινὲς συνήθειες τὸ ἔχει καταδικάσει νὰ περνᾷ τὸ λυκανγὲς τῆς ζωῆς του, εἶσι περιωρισμένο, θλιμμένο, ἀνήμερο νὰ κινηθῇ καὶ νὰ χαρῇ τὴν κίνηση ἢ ὁποία, μὲ τὴ σειρὰ τῆς, βοηθαίει αὐτὸ στὴν ἐλεύθερη καὶ ἀβίαστη ψυχοσωματικὴ του ἀνάπτυξη καὶ ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἄνεση καὶ τὸν πολιτισμὸ μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ στη ζωὴ. Μαύρη πραγματικὰ βρεφικὴ ζωὴ περνοῦν ὅσα ἀπὸ τὰ Ἑπειροτόπουλα ἔχουν τὴν ἀτυχία νὰ ἔχουν μητέρες ποὺ δὲν ἀγαποῦν τὴν πρόοδο ἢ ὅσα ἔχουν γιαιγὲς ποὺ

μὲ μεγάλο πείσμα δὲν ἀφήνουν καὶ δὲν ἐπιτρέπουν καὶ στὶς ἄλλες γενεὲς νὰ προχωρήσουν σὲ νέους τρόπους περιποίησης τοῦ βρέφους, πιστεύοντας στὸ ἀλάθητο τῶν ἀνθυγιεινῶν προλήψεων καὶ κακῶν συνθηθειῶν. Εἶναι πραγματικὰ δύσκολο νὰ ξεριζωθῇ μιὰ πρόληψη ἢ μιὰ κακὴ συνήθεια, ἀλλὰ ἐὰν ὅλοι ἀπὸ τὴ θέση μας ἐνθαρρύνουμε τὶς νέες μητέρες νὰ περιποιῶνται τὰ βρέφη τους ὅπως σ' ὅλο τὸν πολιτισμένον κόσμον, χωρὶς τὴ φασκιά, μὲ εὐρύχωρα ζιπονάκια, μὲ διπλὰ τρίγωνα πανιά καὶ μεγάλες πάνες πιασμένες μὲ καραβίδες ἀσφαλείας (παραμάνες) καὶ καλὰ τυλιγμένα μὲ ζεστὲς κουβέρτες στοὺς χειμερινοὺς μῆνες καὶ μὲ συχνὸ ἄλλαγμα καὶ πλύσιμο τοῦ παιδιοῦ, τότε, ὡς εἴμαστε βέβαιοι, πῶς ἡ Ἑπειρος θ' ἀπαλλαγῇ ἀπ' τὸ μεγάλο κακὸ, τὴν χωλότητα ποὺ αἰῶνες ὑποφέρει (μαστίζεται), τ' αὐριανὰ παιδιὰ μας θ' ἀναπτύσσονται ὁμαλότερα, καλύτερα, ἀνετώτερα, ἐὰν ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τοῦ ἐρχομοῦ τους στὴ ζωὴ νὰ τὰ περιποιούμεθα καὶ νὰ τὰ φροντίζουμε μὲ τὸν καλύτερο, ὑγιεινότερο καὶ ἐπιστημονικὸ τρόπο. Χρειάζεται φροντίδα καὶ ἡ νεογνικὴ καὶ βρεφικὴ ἡλικία καὶ πρέπει νὰ αὐξηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ γι' αὐτὴ τὴν ἡλικία, ἢ ὁποία πολλὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὶς προλήψεις ἢ ἀνθυγιεινὲς συνήθειες τοῦ λαοῦ μας.

Πιθανότατα ἡ σημερινὴ ὕψη τοῦ Ἑλλήνα καὶ ἰδία τοῦ Ἑπειρώτου, τὸν ὁποῖο χαρακτηρίζει πολλάκις ἡ κατῆφεια, ἡ μελαγχολία καὶ ἡ φειδῶ στὶς ἐκδηλώσεις χαρᾶς, ὀφείλεται στὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ καὶ στὸ γεγονὸς ὅτι τὴν νεογνικὴ καὶ βρεφικὴ ἡλικία τὴν διέρχεται δέσμιος—φυλακισμένος κι ἀνήμερος νὰ χαρῇ καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰ κι ἱκανοποίησίν του στὸ λίκνον, χειροπόδαρα δεμένο μὲ τὴ φασκιά. Ἀπ' αὐτὴ τὴ φασκιά ὡς ἐλευθερώσουμε τὰ καλύτερα λουλούδια τῆς ζωῆς ν' ἀναπτύσσονται ὁμαλὰ κι ἐλεύθερα, ἀπαλλαγμένα ἀπ' τὴν χωλότητα, ποὺ μαστίζει τὴν ἰδιαιτέρή μας πατρίδα.

Ἐὰν μὲ τὴν προσπάθειά μας ἀπαλλάξουμε τ' αὐριανὰ Ἑπειρωτόπουλα ἀπ' τὴν κατάρα τοῦ τόπου μας, τὴ φασκιά, θὰ ἔχωμε ἀπαλλάξει τὴν Ἑπειρο ἀπ' τὸ μεγάλο κακὸ τὴ χωλότητα καὶ τὰ παιδιὰ μας

Τερψιχόρης Σαράτση-Παναγιωτοπούλου, Διδ/λίσσης

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Ε. Σ. Δ. ΣΤΗΝ Α! ΤΑΞΗ

ΤΟΥ 9ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ-ΜΕΤΣΟΒΟΥ

..... Ποτέ δὲν μπορεῖ νὰ πῇ κανένας ὅτι ἔφτιαξε ὅ,τι πρέπει. Λίγο εἶναι αὐτὸ πού γίνεται δίπλα σὲ κείνο πού πρέπει νὰ γίνη. Ἄν μέχρι τώρα πέτυχα ὅτι ἔπρεπε νὰ πετύχω, δὲν ξέρω. Τὸ μόνο πού μπορῶ νὰ πῶ, εἶναι ὅτι καταβάλλω κάθε προσπάθεια, καὶ διαθέτω ὅλες μου τίς ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς ικανότητες γιὰ τὴν καλύτερη ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματός Ε.Σ.Δ. στὴν πρώτη τάξη στὸ Σχολεῖο ὅπου ὑπηρετῶ. Στίς ἀρχές, ἢ ἀπόφασι δειλὴ, πολλὰ φορὲς μ' ἐγκατέλειψε, κι' ἀκόμα, γιὰτὶ νὰ τὸ κρύψω; προσπαθοῦσα νὰ ξεφύγω τὸ βάρος καὶ τὴν εὐθύνη μιᾶς Α' Τάξεως μὲ 60 παιδιά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 12 εἶναι τῶν πεντέμισυ χρονῶν. Ὅταν ὁμως βρέθηκα στὴν τάξη μας κι' ἀντίκρισα τὰ ματάκια τῶν παιδιῶν μου, δειλά, γεμάτα προσμονὴ καὶ λαχτάρα στηλωμένα ἀπάνω μου, λησμόνησα καὶ δειλίες, καὶ φόβους καὶ βρήκα γρήγορα τὸ δρόμο μου καὶ τὴν αὐτοπεποιθησί μου. Στὸ παιδί ἔδωσα ὅλη τὴν ἐλευθερίαν νὰ παίξει, νὰ γελάει νὰ κουβεντιάσει, νὰ τραγουδήσει. Οἱ πρώτες μέρες ἀφιερώθηκαν, πὺδ πολὺ, στὸ νὰ ἀποκτήσουν θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνη τὰ παιδιά καὶ πρὸς τὴν δασκάλα, καὶ πρὸς τὸ σχολεῖο γενικά. Πεισματικά κλεισμένο στὸν ἑαυτὸ του, δειλὸ

θ' ἀναπτύσσονται ἀρμονικά καὶ ἡ φυλὴ μας θὰ βελτιωθῇ. Τὰ βρέφη μας ἐλεύθερα, ὄχι στὸ λίκνο δεμένα, ἀλλὰ ἄνετα, ξαπλωμένα στὸ κρεββατάκι τους μὲ τὸ σύγχρονο ντύσιμο, μὲ τὸ οὐράνιο χαμόγελό τους θὰ μᾶς εὐγνωμονοῦν. Θὰ ἔχωμε δὲ τὴν ἱκανοποίησι ὅτι πολλὰ ἀπ' τὰ παιδιά μας θὰ τὰ διασώσαμε ἀπ' τὴν ἀναπηρία. Κ' ὅποιος ἔσωσε μιὰ ἀνθρώπινη ζωὴ ἀπ' τὴν δυστυχία πού φέρνει ἡ χωλότης, ἔσωσε ἕναν κόσμον ὁλόκληρο.

καὶ φοβισμένο ὅπως συνήθως εἶναι τὸ παιδί στὴν ἡλικία αὐτῇ, κουράστηκε πολὺ ὥσπου νὰ τὸ πάρω καὶ νὰ τὸ σφίξω στὰ χέρια μου. Ἦθελα νὰ μοῦ μιλήσῃ καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὸ κάθε τι αὐθόρμητα καὶ πηγαία, καὶ σιγὰ σιγὰ, τὸ κατάφερα.

«Τὸ πρῶτο ξεκίνημα» τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ σχολεῖο, ὁ πρῶτος ἐρχομὸς του, πιασμένο ἀπὸ τὸ χέρι τῆς μάνας του, ἡ ἀδιάκοπη ἀνησυχία καὶ τρομάρα της, ὁ μητρικὸς της στοχασμὸς πού τυλίγεται σὰν τὸν κισσὸ στὸ ἀδύναμο κορμὶ τοῦ παιδιοῦ της, στάθηκε ἀφορμὴ γιὰ τὴν πρώτη μας ἐνότητα. Ἡ δευτέρα ἐνότητα ἦταν, τί ἄλλο; «Τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν».

Ξανθόμαλλες κουκλίτσες, πολύχρωμα τοπάκια, αὐτοκινητάκια, καὶ τόσα ἄλλα παιγνιδάκια, λένε τὴν ἱστορία τους μὲ τὰ ρόδινα χεῖλάκια τῶν παιδιῶν.

Ἀμέτρητες οἱ χαρὲς καὶ τὰ κρυστάλλινα λογάκια πού σκορπᾶνε τὰ παιδιά καθὼς τιπιρίζουν γιὰ τὰ παιγνίδια τους. Τρίτη ἐνότητα πού ἐξετάστηκε ἦταν τὸ «Σχολεῖο».

Τὸ καινούργιο τοῦτο περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ, τὸ τόσο ξένο καὶ πολλὰς φορὲς ἐχθρικό, τὸ περιβάλλον πού παρουσιάζεται στὰ μάτια του σὰν κάτι τὸ παράξενο μακρινό, ἔγινε στὸ παιδί τόσο πολὺ δικό του, γνώριμό του, καὶ κινεῖται καὶ μιλάει ἄνετα σὰν νὰ βρισκεται στὸ σπίτι του.

Βρῆκε στὸ σχολεῖο τὴν ἴδια μὲ τὸ σπίτι του ζεστασιά καὶ φροντίδα, τὴν ἴδια, ἴσως καὶ περισσότερη, ἀγάπη.

Ἡ ὕλη, πού καθημερινῶς δίδεται στὸ παιδί μὲ τὴν Ε.Δ., προσφέρεται μὲ τέτοιον τρόπο, πού τὴν οἰκειοποιεῖται, τὴν νοιώθει, τὴν ζῇ καὶ γίνεται δικιά του.

Τὸ παιγνίδι, τὸ τραγούδι, ὁ ρυθμὸς γενικά, παίζουν τὸν πρωταρχικὸ ρόλο. Τὰ

παιδιά μιμούνται τὸν μαραγκὸ πὺ φτιάχνει τὸν πίνακα, τὸ τραπέζι, τὴν καρέκλα. Προσωποποιοῦν καὶ ζωντανεύουν στὴ φαντασία τους τὶς πόρτες, τὰ παράθυρα καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Βλέπουν τὸν ἥλιον νὰ τοὺς χαμογελάῃ καὶ τὸν θέλουν καὶ μιᾶνε μὲ πείσμα στὸν ἄερα πὺ παγώνει τὰ ξεράκια τους.

Τραγουδοῦνε τὴ σάκα τους, πὺ μὲ καμάρι κρατᾶνε στὰ χέρια τους, καὶ μαθαίνουν νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ φυλάγουν τὰ πράγματά τους κι' ἀκόμα τὰ πράγματα τοῦ σχολείου.

Γλέντι σωστὸ γίνεται κάθε φορὰ πὺ τὰ παιδιά ἐπαναλαμβάνουν τὸ παιγνίδι τοῦ «ἀνθόκηπου» πὺ τοὺς ἀρέσει τόσο. Σκαλίζουν μιμητικά, φυτεύουν καὶ συγχρόνως τραγουδοῦν.

Μετὰ δώσαμε μιὰ γενικὴ εἰκόνα τοῦ Φθινοπώρου.

Τὰ φύλλα πὺ πέφτουν, τὰ πουλιά πὺ φεύγουν, οἱ καιρικὲς μεταβολές, οἱ Φθινοπωριατικὲς δουλειές, τὰ κοπάδια πὺ πᾶνε στὰ χειμαδιά, τὰ φρούτα τοῦ Φθινοπώρου, ὁ τρύγος, τὰ χρυσάνθεμα, θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς γιορτές, ὅλα στάθηκαν ἀφορμὲς καὶ αἰτίες γιὰ μάθησι, ἐξέτασι, κατανόησι. Τὰ παιδιά μιμούνται τὶς δουλειές τῶν μεγάλων, προσωποποιοῦν τὰ δένδρα πὺ κλαίνε γιὰ τὰ φύλλα πὺ χάνουν, παίζουν τὰ πουλιά πὺ ἐτοιμάζονται νὰ ταξιδεύσουν, μ' ὅλη τὴν παιδιαστικὴ σοβαρότητα, πὺ ἄθελά σου χαμογελᾷ καὶ τὰ καμαρώνεις.

Τὸν καστανᾶ, πὺ καθημερινῶς τὸν βλέπουν μαζεμένον στὴ γωνιά τοῦ δρόμου γιὰ νὰ φυλαχτῇ ἀπὸ τὴν παγωνιά καὶ τὸ ξεροβόρι, τὸν παίζουν μὲ τόση λαχτάρα, γιὰτὶ νοιώθουν πὺς κι' αὐτὸς ἔχει παιδικία πὺ «θέλουν νὰ φᾶνε»..... Καὶ νά, ἔφτασε ὁ Χειμῶνας. Πόσες ἐτοιμασίες γιὰ τὸν ἐρχομὸ του! Τὰ πάντα στὴ διάθεσί του. Ἀλλὰ καὶ κείνος καλὸκαρδὸς καὶ γελαστός, ἀπλόχερα μᾶς δίνει τὶς χαρὲς του. Τὸ τσουχτερό του κρῦο ὅμως δὲν χωρατεύει, καὶ τὸ παιδί αἰσθάνεται τώρα, περισσότερο τὴν ἀπονειμιά τοῦ σπιτιοῦ του καὶ τὸ χάδι τῆς φιλίας του. Γιὰ τοῦτο σταματοῦμε ἐδῶ.

Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν «αὐλὴ τοῦ σχο-

λείου» βγαίνουμε στὸ «δρόμο» πὺ πάλλεται ἀπὸ ζωὴ καὶ κίνησι καὶ φτάνουμε στὸ «σπίτι».

Στὴν «τραπεζαρία» κοντὰ στὸ τζάκι, τὸ παιδί θὰ βρῇ τὴ γιαγιά νὰ τοῦ πλέκει τὸ ξεστὸ πουλόβερ, καὶ τὸ τραπέζι στρωμένο ἀπὸ τὰ χέρια τῆς μάνας του. Τί καλὰ ἀλήθεια, εἶναι τώρα τὸ Χειμῶνα στὸ σπῆτι του, ὅταν ἔξω πέφτει χιόνι, κι ὁ βοριᾶς φοβερίζει πὺς θὰ τὸ παγώσῃ!

Μὰ δὲν ξεχνᾷ οὔτε «τὰ πουλάκια πὺ πεινᾶνε» οὔτε τὰ «ἀρνάκια πὺ παγώνουν» οὔτε τὰ ζωάκια τῆς αὐλῆς του πὺ χρειάζονται τὴν φροντίδα του. Ὁ κόσμος του, λευκὸς ἀνθός, ριζώνει στὴ γῆ τῆς καλωσύνης ἀπὸ τώρα γιὰ νὰ σκορπίσῃ αὐριο τὸ μύρο τῆς ἀνθρωπιάς.

Ἐξετάσαμεν ὅλα τὰ μέρη τοῦ «σπιτιοῦ» μὲ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀχώριστους φίλους τοῦ παιδιοῦ, τὰ ζῶα.

Μέσα στὴ γενικὴ ἐνότητα τοῦ Χειμῶνα, ἐξετάστηκαν καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς μας, ὅπως τὰ «Χριστούγεννα», ἡ «Πρωτοχρονιά», ὁ «Ἅγιος Γεώργιος» κ.λ.π. καὶ ἄλλες κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις.

Στὴν ἐνότητα τῶν «Χριστουγέννων» ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν, τρελὴ καὶ λαφροπάτητη, ξεχύθηκε καὶ πῆγε σ' ὅλα τὰ σπῆτια, σ' ὅλους τοὺς δρόμους, σ' ὅλο τὸν κόσμον γύρω γιὰ νὰ πῇ πὺς «ἔρχονται Χριστούγεννα».

Δὲν ὑπάρχει ἐνότητα πὺ νὰ διδάχτηκε ξερὴ, χωρὶς γέλοιο καὶ χωρὶς παιγνίδι. Καὶ τὰ παιδιά μαθαίνουν, μαθαίνουν, μὲ τὴν μαγικὴ δύναμι πὺ δίνουν τῆς χαρᾶς τὰ χιονόθωρα φτερά.

Κι' ὅμως τὰ παιδιά μου, στὰ ἄλλα μαθήματα, παίρνουν μιὰ ἀσυνήθιστη γιὰ τὴν ἡλικία τους σοβαρότητα, καὶ σκέπτονται.

Δὲν λέω μεγάλα λόγια. Τὰ παιδιά σκέπτονται γιὰ νὰ γράψουν ἀπ' ἔξω τὴν ὀρθογραφία τους. Σκέπτονται νὰ ἀπαντήσουν σωστὰ στὰ προβληματάκια τῆς ἀριθμητικῆς τους. Σκέπτονται καὶ προσέχουν νὰ μὴν κάμουν κανένα λαθάκι, σὰν διαβάσουν στὸν πίνακα τὴν ἀναγνωστικὴ ὕλη πὺ κάθε φορὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐνότητα πὺ ἐξετάζομε.

Ἡ πορεία, πὺ συνήθως ἀκολουθῶ κατὰ τὴν Ε.Δ., εἶναι ἡ παρακάτω, χωρὶς βέ-

βαία νὰ εἶναι καὶ προκαθορισμένη. Μπορεῖ νὰ ἀρχίσουμε κι' ἄλλῶς ἢ νὰ τελειώσουμε διαφορετικά.

Ἡ πρώτη καλημέρα μὲ τὰ παιδιά μου, εἶναι οἱ καθημερινές τους ἀνακοινώσεις. «Τὰ νέα μας», ὅπως τὰ λέμε. Μὲ τὶς ἀνακοινώσεις αὐτὲς συνηθίζει τὸ παιδί νὰ παρατηρῇ, νὰ προσέχῃ, νὰ ἀκούῃ νὸ μιλάῃ. Προπάντων νὰ μιλάῃ. Τὰ παιδιά πάντα διορθώνονται κατὰ τὶς ἀνακοινώσεις αὐτὲς κι' ἔτσι, σιγὰ — σιγὰ, μιλᾶνε ὀρθὰ καὶ σωστά.

Πολλὰ καὶ διάφορα εἶναι τὰ νέα τῶν παιδιῶν. Τὰ παιδιά διαλέγουν μόνον τοὺς τὸ καλύτερο ἀπ' αὐτά, τὸ πιὸ χτυπητὸ καὶ τὸ ξεχωρίζουν. Αὐτὸ γράφουμε καὶ στὸν πίνακα. Μόνον ποὺ ποτὲ τὴν ἄλλῃ μέρα δὲν τὸ βρίσκουμε γραμμένο, μιᾶς καὶ στὸ ἴδιο κτίριο λειτουργοῦν κι' ἄλλα σχολεῖα. Τὶς περισσότερες φορὲς, ἀπὸ τὰ νέα τῶν παιδιῶν, βρίσκουμε ἀφορμὲς γιὰ νὰ συνηχίσουμε τὴ δουλειά μας καὶ νὰ μποῦμε ἔτσι φυσικὰ καὶ ἀβίαστα στὸ θέμα τῆς Ε.Δ. ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει.

Παραδείγματος χάριν: θέλομε νὰ δώσουμε μιὰ εἰκόνα τῆς γενικῆς ἐνότητος «Χειμῶνας»: Καθημερινῶς τὰ παιδιά μιλᾶνε γιὰ τὸ τσουχτερὸ κρύο, τὴν παγωνιά, τὰ χερᾶκια τοὺς ποὺ τὰ ξυλιάζει ὁ βοριάς. Ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀφορμὴ ξεκινοῦμε γιὰ τὴν ἐνότητά μας.

Τώρα τὸ χειμῶνα ρίχνει πολλὰ χιόνια, βροχὲς καὶ χαλάζι. Τὰ νερὰ παγώνουν καὶ γλυστοῦν τοὺς δρόμους, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχωμε. Τὶς περισσότερες φορὲς ὁ οὐρανὸς εἶναι συννεφιασμένος καί, σὰν βρέχει, δυνατὲς βροντὲς καὶ ἀστραπὲς ἀκούγονται. Πολλὲς φορὲς θυμωμένος ὁ βοριάς φυσᾷ μὲ τόση δύναμι, σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὰ σκορπίσῃ ὅλα στὴ διάβα του. Ὁ Δημήτρης ἔχασε τὸ καπέλο του, καὶ τῆς Φρόσως ἤθελε νὰ τῆς λάρῃ τὴν τσαντούλα, μὰ αὐτὴ τὴν κράτησε γερά.

Σπάζει ὅμως τὰ κλωνάρια ἀπὸ τὰ δέντρα, καὶ παίρνει τὶς σκεπὲς ἀπὸ τὰ φτωχὰ σπιτάκια.... Τὰ μικρὰ παιδάκια τότε κρυμμένα καὶ νηστικά, γυρνοῦν στοὺς δρόμους καὶ ζητοῦν τὴ βοήθειά μας. Ὁ Παναγιώτης ἔδωσε τὸ παλιὸ του πανωφόρι σ' ἓνα ἀπ' αὐτά, καὶ ὁ Πίδας, ἓνα θαυμάσιο παιδί

ποὺ δὲν στέκεται οὔτε στιγμὴ ἥσυχο, δὲν διστάζει νὰ δώσῃ τὸ κουλούρι του σ' ὅποιον φτωχὸ συναντήσῃ.

Ὁ βοριάς χτυπᾷ καὶ στὰ παράθυρα τῆς τάξης μας, μὰ ἔμεῖς δὲν τοῦ ἀνοίγομε, γιὰτὶ θὰ μᾶς κρυώσῃ καὶ θὰ ἀρρωστήσωμε. Ἡ μανούλα, κάθε πρωὶ ποὺ μᾶς ξεκινᾷ γιὰ τὸ σχολεῖο, φροντίζει νὰ μᾶς κουκουλώσῃ καλά. Φορᾷ μάλλινα ροῦχα, πλοῦζες, γάντια, κασκόλ, κάλτσες μάλλινες, ἐπανωφόρια. Ὅταν εἵμαστε ἔτσι ντυμένοι, παίζουμε καὶ χιονοπόλεμο, φτιάχνουμε καὶ χιονόθρονο, νά, ὅπως φτιάχνει καὶ ὁ Κωστάκης καὶ ἡ Μαρία στὴ ζωγραφιὰ τῆς κυρίας.

Τοῦ βάλανε καὶ μιὰ μεγάλη μύτη ἀπὸ καρόττο; καὶ ἓνα καπέλο.... πῶ! πῶ! τί ἀστεῖος ποὺ εἶναι!

Στὸ δρόμο, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι κουκουλωμένοι καὶ βαδίζουν σκυφτὰ καὶ γρήγορα. Προσπαθοῦν νὰ τελειώσουν τὶς δουλειές τους, γιὰ νὰ τρέξουν στὰ σπίτια τους, ὅπως κόνουμε κι' ἔμεῖς σὰν τελειώσωμε τὸ σχολεῖο μας. Στὸ σπίτι μας εἶναι πάντα ζεστασιά, γιὰτὶ καίει μέρα — νύχτα ἡ φωτιά. Ἐκεῖ βρίσκουμε τὴν γιαιγιά καὶ τὴ γατούλα μας ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ νιαουρίζοντας. Ἡ μανούλα μᾶς δίνει τὸ ζεστό μας φαγητό. Τώρα τὸ χειμῶνα πρέπει νὰ τρῶμε πολὺ, γιὰ νὰ ἀνθῆξωμε στὸ κρύο. Γιὰ τοῦτο φροντίζομε ἀπὸ τὸ Καλοκαίρι νὰ ἔχωμε πολλὰ τροφίμα στὸ σπίτι μας, καθὼς καὶ ἔζυλα γιὰ τὴ σόμπα. Ἡ γιαιγιά μας ἔχει σὲ σακούλες τσαϊ καὶ χαμόμηλο γιὰ τὶς μικροαδιαθεσίες. Μὲ μάλλινα στρωσίδια ντύνομε καὶ τὸ σπίτι μας. Πολύχρωμα χαλιὰ στὸ πάτωμα, ζεστὲς βελόντζες στὰ ντιβάνια, βαρυνὲς κουρτίνες στὰ παράθυρα, ποὺ τολμᾷ τὸ κρύο νὰ ἔρθῃ μέσα; Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Ντίνα, συχνὰ διαβάζουν, κοντὰ στὸ παράθυρο τοῦ σπιτιοῦ τους, καὶ βλέπουν ἔξω στὴν αὐλὴ τοὺς τὰ δέντρα ξερὰ καὶ τὰ λουλούδια ξεπαγιασμένα. Τὰ πουλάκια τουρτουρίζουν καὶ κλαηδοῦν λυπημένα. Δὲν βρίσκουν τί νὰ φᾶνε. Τὰ καλὰ παιδάκια ὅμως συχνὰ τοὺς ρίχνουν σπόρους καὶ ψίχουλα καὶ κείνα, σὰν χορτάσουν, τρέχουν νὰ κρυφτοῦν στὴ ζεστὴ φωλιά τους. Τὰ ἀρνάκια ὁ καλὸς Θεὸς τὰ σκέπασε μὲ ζεστὸ μαλλάκι γιὰ νὰ μὴν κρυώνουν. Κι' αὐτὰ ὅμως μὲ τὸ χιόνι δὲν

βρίσκουν χορταράκι νὰ φᾶνε καὶ τὰ φροντίζουν οἱ τσοπάνηδες. Πολλὲς φορὲς τὸ Χειμῶνα, κάνει καὶ λιακάδες. Ὁ ἥλιος ὁμῶς δὲν ζεσταίνει πολὺ καὶ τὰ παιδιὰ προτιμοῦν ἀπὸ τὰ παιγνίδια τοὺς τὸν «πεινασμένο λύκο» καὶ τὸ κινηγητὸ πού τὰ ζεσταίνει.

Ὁ Χειμῶνας ἔχει τρεῖς μῆνες. Οἱ ἡμέρες τοῦ εἶναι μικρὲς καὶ οἱ νύχτες τοῦ πολὺ μεγάλες. Αὐτὰ τὰ λέει ὁ πατέρας τὰ βράδυα, ὅταν μαζεύεται ὅλη ἡ οἰκογένεια γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά.

Μᾶς λέει καὶ ἱστορίες ὁ πατέρας, μᾶς φέρνει καὶ βιβλία νὰ διαβάσωμε. Ἡ μητέρα μᾶς δίνει κάστανα νὰ φᾶμε καὶ γλυκιὰς σταφίδες καὶ ἡ γιαγιά συνέχεια πλέκει κάλτσες μάλλινες.

Τὰ παιδιὰ λένε, λένε, λένε, κι' ἐγὼ τ' ἀφήνω ἐλεύθερα, γιατί τὰ παιδιὰ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξωτερικέψουν, νὰ ποῦνε αὐτὸ πὺν νοιώθουν, ἀρκεῖ αὐτὸς πὺν τὰ ἀκούει νὰ σκύβη πάνω τοὺς μὲ προσοχὴ καὶ ἀγάπη.

Ἡ γιαγιά, τὰ βράδυα, μᾶς λέγει καὶ πολλὰ παραμύθια. Πόσο μᾶς ἀρέσουν νὰ τὰ ἀκούμε!

Ἐδῶ, ἀκριβῶς, τελείως φυσικὰ καὶ ἀβίαστα, τοὺς διηγοῦμαι κι' ἐγὼ ἕνα μικρὸ παραμυθάκι. «Τὸ ὄρφανὸ χοριτσάκι». Ἡ συγία!! μέσα στὴ τάξι. Ἡ ὥρα τοῦ παραμυθιοῦ εἶναι σωστὴ μυσταγωγία γιὰ τὰ παιδιὰ. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ μάτια μου καὶ κρέμονται πραγματικὰ ἀπὸ τὰ χεῖλη μου. Πτερωτὸ ἄλογο ἢ φαντασία τοὺς μπαίνει σὲ κρυστάλινα παλάτια, συναντᾷ τὶς νεράϊδες στὸ δάσος, ὑποφέρει μὲ τὶς μάγισσες καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ χτυπᾷ τὰ χεράκια τοῦ σὰν πάντα «ζοῦν καλὰ καὶ μεῖς καλύτερα», οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ καλοῦ. Σὰν τελειώνουμε τὸ παραμυθάκι, ἕνα σωρὸ ἀπορίες καὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὰ στοματάκια τοὺς.

Νωπὲς καὶ ζωντανὲς ὁπως εἶναι οἱ ἐντυπώσεις καὶ οἱ παρατηρήσεις τῶν παιδιῶν. Γράφομαι τὶς πὺν συμπυκνωμένες στὸν πίνακα, κι' ἔτσι βγάζουμε τὴν ἀναγνωστικὴ μας ὕλη πὺν εἶναι ἡ παρακάτω.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Κρύο, τσουχτερὸ κρύο κάνει τώρα

τὸ χειμῶνα. Ὅλοι φοροῦμε μάλλινὰ ροῦχα. Στὸ σπίτι μας μέρα καὶ νύχτα ἔχομε φωτιά.

Τὸ ἀναγνωστικὸ κείμενο πὺν βγαίνει ἀπὸ τὴν κάθε ἐνότητα, τὸ διαβάζουν μὲ μεγάλη εὐχέρεια τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸν πίνακα, ἐκτὸς 4 - 5 πὺν ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες φανῆκαν ἀνήμεπορα νὰ προχωρήσουν. Ἄλλωστε κι' ἐμεῖς ἐδῶ ρίχνουμε τὸ βάρος τῆς ἀναγνώσεως, τὸ δὲ Ἀλφαριθμητὰριο τὸ ἔχομε γιὰ μεγαλύτερη ἀναγνωστικὴ ἐξάσκηση.

Στὸ Ἀλφαριθμητὰριο προσπαθοῦμε πάντα νὰ βροῦμε σχετικὸ μὲ τὴν ἐνότητα κεφάλαιο γιὰ νὰ τὸ ἐπεξεργαστοῦμε.

Μὲ τὴν ταρινὴ μας ἐνότητα, σχετικὸ κεφάλαιο εἶναι «Ἡ Χιονισμένη αὐλὴ» ἢ «Στὸ τζάκι».

Ἀφοῦ διαβάσουν τὰ παιδιὰ, βγάζουν τὰ τετράδιά τοὺς, τὰ «ἀνθοπέταλα» ὅπως τὰ λέμε, καὶ γράφουν τὴν ἀναγνωστικὴ τοὺς ὕλη.

Ἐτσι φτιάχνουμε τὸ δικὸ μας ἀναγνωστικὸ, γεμάτο ἀλήθεια καὶ ζωντάνια, βγάλμένο ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ, ἀπὸ τὸν δικὸ τοὺς κόσμον μέσα στὸν ὁποῖο κινοῦνται καὶ ἀναπνέουν.

Τὰ παιδιὰ μου γράφουν θαυμάσια. Ἐγὼ, πὺν ἤμουν πάντα κακογράφος, αἰσθάνομαι διπλὴ ἱκανοποίησι γιὰ αὐτὸ.

Ἐκεῖνο, ὁμῶς, πὺν εἶναι πραγματικὰ χάρμα τῶν ματιῶν, εἶναι οἱ ζωγραφιὰς τοὺς. Τέτοια σύνθεσι καὶ τέτοια φαντασία, μὰ τὴν ἀλήθεια, θὰ τὴ ζήλευαν καὶ φτιασμένοι ζωγράφοι.

Μετὰ ἐρχόμαστε στὴν Ἀριθμητικὴ πὺν τὴν διδάσκομε πάντα συνυφασμένη μὲ τὴν ὅλη ἐνότητα. Ἄλλωστε εἶναι τόσο πλούσιο τὸ ὕλικὸ πὺν προσφέρεται γιὰ τὴν Ἀριθμητικὴ, πὺν εἶναι κριμα νὰ μὴν διδάσκεται συνυφασμένο. Ἐδῶ, μποροῦμε νὰ κάνομε ἀριθμητικὴ μὲ ξύλα, κάστανα, καρύδια, πορτοκάλια, κασκὸλ, κουκοῦλες, κάλτσες, καὶ τόσα ἄλλα. Μποροῦμε νὰ ρωτήσωμε προβληματάκια μὲ ὅλα αὐτά, κι' ἀκόμα μὲ ἀρνάκια, χιονανθρώπους, πουλάκια, σπιτάκια καὶ χίλια δυὸ ἄλλα.

Καὶ νά, ἐρχεται τώρα ἡ ὥρα τοῦ τρα-

γουδιού, πού ὅλο καὶ τὴν περιμένουν τὰ παιδιά.

Γιορτή, πανηγύρι, Ἀνάστασι ἡ ὥρα αὐτὴ γιὰ τὰ παιδιά. Τὸ τραγούδι εἶναι πάντα τὸ ἀποκρῶφωμα τῆς χαρᾶς των.

Κάνει κρύο, πέφτει χιόνι
εἶναι ἄσπρα τὰ βουνά.
Τὰ παιδάκια καθισμένα,
γύρω, γύρω στὴ φωτιά
τρῶνε κάστανα ψημένα,
φτιάχουν σπίτια μὲ χαρτιά.

..... Ἀκούγεται ἀργὰ – ἀργὰ ἡ ἀπαγγελία ἀπὸ τῆ δασκάλα τους. Αὐτὸ γίνεται 2 ἢ 3 φορές τὸ πολὺ. Τὰ παιδιά ἀμέσως τὸ ἀρπάζουν καὶ μοῦ τὸ ἐπαναλαμβάνουν σὰν ἡχώ. Τοῦτο συμβαίνει ἀσφαλῶς γιατί οἱ λέξεις τοῦ τραγουδιοῦ πού προέρχονται ἀπὸ μιὰ ἐνότητα, εἶναι γνωστὲς καὶ οἰκειοποιημένες στὰ παιδιά.

Θυμᾶμαι, ὅταν δίδασκα τραγούδι ἄλλες φορές ξεκάρφωτο, χωρὶς ν' εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴν ἐνιαία διδ)λία, ταλαιπωροῦσα τὰ παιδιά, ὥσπου νὰ μάθουν τὰ λόγια καὶ ἐγὼ μαζί μ' αὐτά. Κι ἔτσι κάθε ἄλλο, παρὰ ψυχαγωγία μποροῦσαμε νὰ τὸ ποῦμε κεῖνο τὸ τραγούδι. Μετὰ τὴν ἀπαγγελία, τοὺς τὸ τραγουδῶ καὶ τὰ παιδιά μου εὐχολὰ μπαίνουν στὸ ρυθμὸ του. Τὰ τραγούδια προσπαθοῦμε πάντα ν' εἶναι μικρά, χαρούμενα, πεταχτὰ καὶ ζωηρά, καὶ γενικὰ κατάλληλα γιὰ παιδιά Α' τάξως.

Πολλὲς φορές τὸ τραγούδι γίνεται καὶ παιγνίδι. Ἄλλες φορές πάλι τὸ παιγνίδι εἶναι ξεχωριστό.

Στὴν τωρινὴ ἐνότητα παίξαμε κυνηγητὸ καὶ τὸν «πεινασμένο λύκο». Κι' ἔτσι κλείνομε τὴν ἐνότητα «Χειμῶνας» μὲ τὴν ἐλεύθερη ἀπασχόλησι τῆς ἰχνογραφίας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πιθανὴ πορεία ἐνιαίας διδασκαλίας τὴν ὁποία ἀκολουθοῦμε, χωρὶς, ὅπως εἶπα καὶ στὶς ἀρχές, νὰ εἶναι ἡ ἀπόλυτη.

Προσωπικά, εἶμαι ἐνθουσιασμένη μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ συγκεντρώσεως τῆς ὕλης, γιατί προσφέρεται ἀπόλυτα στὸν ψυχικὸ κόσμον τοῦ παιδιοῦ.

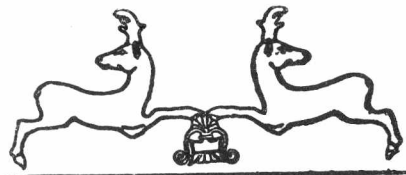
Πολύχρωμες πινελιές, χαρούμενες, σκορποῦμε στὴν τάξι μας, πού συντροφεύουν τὸ παιδί καὶ τὸ χαϊδεύουν.

Λαγουδάκια, γατάκια, ἀριθμητικοὺς πίνακες, οἱ ἐποχὲς τοῦ ἔτους καὶ τόσα ἄλλα, δημιουργοῦν μιὰ σύνθεσι πού εὐχαριστεῖ τὸ παιδί καὶ προωθεῖ τὴν φαντασία του.

Κι' αὐτό, ὅ,τι καλύτερο ἔχει, τὴ ζωγραφιὰ του, τὸ λουδοῦδι του, τὸ παιγνίδι του, τὸ γλυκὺ του, μὲ τὴν πιὸ πηγαία καὶ ἀληθινὴ χαρὰ πού ὑπάρχει, τὸ προσφέρει στὴ δασκάλα του καὶ σοὺς συμμαθητάς του.

Ὅσο γιὰ μένα, δὲν ὑπάρχει, ἀκριβότερη πληρωμὴ ἀπὸ τὸ γέλιο του πού ἀντηχεῖ στ' ἄφτιά μου σὰν ἀσημένια γιορτιτικὴ καμπάνα.

Γιάννενα Φλεβάρης 1965

Κώστα Π. Λαζαρίδη

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΓΚΡΙΜΜ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥΣ

“Όλοι μας ξέρουμε ποιά άξία έχουν για τὰ παιδιά τὰ καλὰ παραμύθια. Λέμε τὰ καλὰ παραμύθια, γιατί υπάρχουν καὶ τέτοια πού μποροῦν νὰ κάνουν κακό, ἅμα πέσουν στὰ χέρια τῶν παιδιῶν. Ἀναμφισβήτητη ἄξία ἔχουν τὰ παραμύθια μὲ τὰ γνωστὰ ὀνόματα: «Μύθοι τοῦ Αἰσώπου», «Μύθοι τοῦ Λαφονταίν», «Παραμύθια τοῦ Ἀντερσεν». Μαζί μ’ αὐτὰ διατηροῦν παντοτεινὴ φρεσκάδα καὶ τὰ παραμύθια πού γράφτηκαν ἀπ’ τοὺς ἀδελφοὺς Γκρίμμ.

Γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ ἀδέρφια (Γκρίμμ) θὰ ἀφιερῶσουμε τὰ παρακάτω στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στὴ ζωὴ τους, τὸν τρόπο πού ἔγραψαν τὰ παραμύθια τους καὶ τὴν ἐπίδραση πού εἶχαν αὐτὰ στὰ παιδιά διάφορων οἰκογενειῶν. Πολλὰ ἀπ’ τὰ παραπάνω στοιχεῖα μᾶς τὰ κάνει γνωστὰ ὁ Georges Kent (Γεώργιος Κέντ) στὸ περιοδικὸ «Sélection» τοῦ Μάρτη μῆνα (1965).

“Ό,τι γίνεται στὴν πατρίδα μας, αὐτὸ γινότανε καὶ στὴ Γερμανία στὸν περασμένο 18ο αἰῶνα. Πολλὲς ἱστορίες καὶ μύθοι κυκλοφοροῦσαν σὲ μεγάλη προφορικὴ παράδοση, ἀπ’ τὸν καιρὸ ἀκόμα πού οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν μάθει νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν. Στὴ Γερμανία τότε μερικά ἀπ’ αὐτὰ τὰ διηγήματα εἶχαν μαζευτεῖ κι εἶχαν δημοσιευτεῖ. Ἦταν ὅμως καὶ πολλὰ πού ποτὲ τους δὲν εἶχαν μνημονευτεῖ μὲ τὸ γράψιμο καὶ μονάχα μερικοὶ γέροι τῶν φουλάξει στὴ θύμησή τους. Μὲ τὸν θάνατο ὅμως αὐτῶν τῶν γέρων, οἱ τέτοιοι μῦθοι πού χρονολοгиούντανε κάποτε ἀπὸ πολλὲς χιλιάδες χρόνια, πῆγαιναν κοντὰ μ’ αὐτοὺς, δηλ. χάνονταν γιὰ πάντα. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ παρατήρησαν οἱ ἀδελφοὶ Γκρίμμ καὶ θεώρησαν ὑποχρέωσή τους τὰ πράγματα αὐτὰ νὰ τὰ μαζέψουν καὶ νὰ τὰ καταγράψουν.

Κατὰ τίς πληροφορίες πού μᾶς δίνει ὁ δίνει ὁ Γ. Κέντ στὴν πόλη Hamau τῆς Γερμανίας ζοῦσε ἡ οἰκογένεια Γκρίμμ. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ εἶχε ἕξι παιδιά. Ὁ πατέρας τους ἦταν νομομαθής. Ἦταν αὐστηρή, ἀλλὰ χαρούμενη οἰκογένεια. Ἀπ’ τὰ ἕξι ἀδέρφια πρῶτος ἦταν ὁ Ἰάκωβος Λουδοβίκος Γκρίμμ. Γεννήθηκε στὰ 1785. Δεύτερος ἦταν ὁ Γουλιέλμος Κάρολος Γκρίμμ πού γεννήθηκε στὰ 1786. Ἀπ’ τὰ ἕξι ἀδέρφια οἱ δυὸ παραπάνω ὑπῆρξαν γιὰ ὅλη τους τὴ ζωὴ πολὺ ἀγαπημένοι. Φοίτησαν καὶ οἱ δυὸ στὸ ἴδιο σχολεῖο, σπούδασαν καὶ οἱ δυὸ νομικά, ἔγραψαν διάφορα συγγράμματα μαζί. Συνεργάστηκαν γιὰ 50 χρόνια.

Ἀν καὶ εἶχαν πολλὲς ὁμοιότητες, τὰ δυὸ ἀδέρφια αὐτὰ εἶχαν καὶ μεγάλες διαφορές. Ὁ Ἰάκωβος ἦταν μικρόσωμος καὶ τοῦ ἄρρεσε νὰ περιποιεῖται τὸν ἑαυτό του. Εἶχε μάτια πρασινογάλανα μὲ διαπεραστικὸ βλέμμα. Ἦταν ἀπὸ φυσικοῦ του σοβαρὸς καὶ πολὺ ἔξυπνος. Ποτὲ δὲν κἀννιζε, οὔτε ἔπινε, δὲν ἀγαποῦσε τίς συναναστροφές. Δὲν παντρεύτηκε αὐτός. Ὁ Γουλιέλμος, ἕνα χρόνο μικρότερός του, καθὼς εἶπαμε, ἦταν μεγαλόσωμος. Εἶχε μαῦρα ὄνειροπόλα μάτια, πάντα ἀνοιχτόκαρδος καὶ πολὺ κοινωνικός. Τοῦ ἄρρεσε νὰ περνάει τὰ βράδια του μὲ φίλους, νὰ τραγουδάει δημοτικὰ τραγούδια. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ καθαυτὸ παραμυθᾶς, γιατί αὐτὸς κατέγραψε ὄσες ἱστορίες τοὺς διηγόντανε διάφορα πρόσωπα. Ἀφοῦ παντρεύτηκε κι ἀπόχτησε οἰκογένεια πῆρε καὶ τὸν ἀδερφό του νὰ ζήσουν μαζί. Ὁ Κάρολος ἀγαποῦσε

τὰ τρία παιδιά τοῦ Γουλιέλμου σάν νά ἦταν δικά του. Ἀποτελοῦσαν μιὰ οἰκογένεια θορυβώδικοι καὶ χαρούμενοι. Τὰ παιδιά ἐπαιζαν παντοῦ ἐλεύθερα, ἐκτὸς ἀπ' τὸ γραφεῖο τοῦ θεῖου Ἰάκωβου.

Γιὰ νὰ μποῦν στὸ νόημα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρευνας καὶ νὰ χαρίσουν στὴν ἀνθρωπότητα μιὰ τόσο πλούσια ἔκφραση καὶ νὰ φανοῦν τόσο χρήσιμοι στὴν πατρίδα τους μὲ τὰ συγγράμματά τους, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ χρωστοῦσαν σὲ κάποιον καθηγητὴ τους. Ὁ Γ. Κέντ γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ γράφει τὰ ἑξῆς: «Τὸ πᾶν ἄρχισε τὴν ἡμέρα ποὺ ἕνας ἀπ' τοὺς καθηγητὲς τους ξύπνησε στὰ δυὸ ἀδέρφια τὴν μανία γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἐρευνα». Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἂς τόχουμε ὑπ' ὄψει μας ἡμεῖς οἱ δάσκαλοι. Πόσες εὐκαιρίες μᾶς ἔρχονται βολικά νὰ τίς μεταχειριστοῦμε ἀποτελεσματικά καὶ μ' ὅλα ταῦτα παραμελοῦμε νὰ δώσουμε τὴ σωστὴ ὠθηση. Μόλις ἄρχισαν νὰ ἀνερευνοῦν τὰ περασμένα καταγοητεύτηκαν ἀπ' τίς ἱστορίες ποὺ τοὺς διηγόταν καὶ ἰδιαιτέρα ὅσες ἄκουαν τέτοιες γιὰ τὰ παιδιά. Σκέφτηκαν πὼς οἱ παλιὲς αὐτὲς ἱστορίες εἶχαν τὴν ἴδια ἀξία ποὺ δίνει ὁ ἀρχαιολόγος ὅταν συνδέει τὰ διάφορα πῆλινα κομμάτια ποὺ βρίσκει καὶ τὰ ὁποῖα βοηθοῦν νὰ ριχτεῖ ἀπ' αὐτὰ κάποιο φῶς στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὅταν οἱ Γκρίμμ κατάλαβαν τὴν ἀξία ποὺ εἶχαν οἱ διηγήσεις γιὰ παλιὲς ἱστορίες καὶ παραμῦθια ἀπὸ γηρασμένα ἄτομα μὲ καλὴ μνήμη, εἶχαν ἡλικία ὁ ἕνας 22 κι ὁ ἄλλος 21 χρόνων. Μόλις ἔψαξαν νὰ βροῦν τέτοια ἄτομα γιὰ διηγήσεις βρῆκαν μεγάλες δυσκολίες. Παρεξηγήθηκαν μάλιστα, γιὰ τὸν θεώρησαν ὄχι ἰσορροπημένους. Τοὺς φαίνονταν παράξενο νὰ βλέπουν δυὸ νέους νὰ μαθαίνουν γιὰ λιθάρια ποὺ εἶχαν φωνή, γιὰ σοκολατένια σπίτια κ.τ.δ. Αὐτοὶ ἔδειξαν πάνω στὶς δυσκολίες ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονή. Μεταχειρίστηκαν τὴν καλωσύνη καὶ τὴν πειθώ.

Ὁ Κέντ μᾶς περιγράφει διάφορα περιστατικά γιὰ τὴν προσπάθεια ποὺ κατέβαλαν νὰ μαζέψουν τίς ἱστορίες τους. Ἕνας βοσκὸς καλοπέρασε μαζὺ τους ἕνα ὀλόκληρο ἀπόγευμα ποὺ τοὺς ἀπάγγειλε διάφορες παλιὲς ἱστορίες. Θεώρησε τὸν ἑαυτὸ του εὐτυχημένον, ὅταν γιὰ τὸ ἔργο του αὐτὸ τοῦ δώρησαν ἕνα μπουκάλι κρασί. Ἕνας γέροντας ὑπαξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, πολὺ φτωχός, τοὺς διηγήθηκε κι αὐτὸς κάμποσες ἱστορίες καὶ γιὰ ἀντάλλαγμα πῆρε ἕνα πανταλόνι φορεμένο. Κάποια γριὰ γυναῖκα ποὺ βρίσκονταν σὲ κάποιο γεροντικὸ ἄσυλο (γηροκομεῖο) δίσταζε νὰ μιλήσει. Πρόβαλε τὴν πρόφαση πὼς ἂν τὴν ἄκουγε κανένας νὰ διηγεῖται σ' ἄλλα πρόσωπα μεγάλα, ἱστορίες σάν αὐτὲς ποὺ λέγονται στὰ παιδιά, θὰ τὴν νόμιζαν γιὰ τρελλή καὶ θὰ τὴν κλειοῦσαν στὸ φρενοκομεῖο. Γιὰ νὰ διηγηθεῖ ἱστορίες αὐτὴ ἡ γριὰ, ὁ Γουλιέλμος Γκρίμμ μεταχειρίστηκε κάποιο τέχνασμα. Παρακάλεσε κάποιον φίλο του νὰ ὀδηγήσει τὰ παιδιά του κοντὰ στὴ γριὰ αὐτὴ γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἀκροατήριό της. Ὁ Γουλιέλμος παρέμεινε κρυμμένος πίσω ἀπὸ ἕνα παραβάν καὶ ἄκουγε τίς ἱστορίες τῆς γριᾶς, ἐνῶ ὁ φίλος του τίς κατὰγραφε. Μπροστὰ στὰ παιδιά ἡ γριὰ ἄρχισε βιαστικά νὰ διηγείται: «Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ ἦταν.....». Ἡ πιὸ καλὴ πηγὴ γιὰ παραμῦθια ἦταν ἡ γυναῖκα κάποιου ράφτη. Διηγότανε πολὺ καλά καὶ μὲ τέτοια ἀκρίβεια ὥστε μεταχειρίζονταν πάντα τίς ἴδιες λέξεις. Ὅταν καμμιὰ φορὰ αὐτὴ διηγότανε κάπως γρήγορα καὶ δὲν πρόκαναν νὰ γράψουν τίς ἱστορίες της, τῆς ξαναζητοῦσαν νὰ ἐπαναλάβει τὴ διήγηση. Αὐτὴ ἐπαναλάβαινε χωρὶς ν' ἀλλάξει ποτὲ τίποτε.

Ἡ καλοκάγαθη αὐτὴ γριούλα, ἡ κυρὰ Φῆμαν, κοντὰ στὸ τζάκι γνέθοντας τὴ ρόκα της, διηγήθηκε στοὺς ἀδελφοὺς Γκρίμμ τίς πιὸ ὁμορφες ἱστορίες. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ στὴν πρώτη ἐκδοσὴ ποὺ κυκλοφόρησαν τὰ παρα-

μύθια τους οἱ ἀδελφοὶ Γκριμ σὰν προμετωπίδα καὶ στὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου τους βάλανε τὴν εἰκόνα τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς γριᾶς μὲ τὴ ρόκα τῆς.

Μέσα σὲ πέντε χρόνια οἱ ἀδελφοὶ Γκριμ εἶχαν μαζέψει μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ 86 ἱστορίες (παραμύθια). Ὅσα χειρόγραφα εἶχαν μαζέψει τὰ εἶχαν ταξινομημένα σὲ μιὰ ἐταξέρα. Δὲν εἶχαν σκεφθεῖ καθόλου γιὰ τὴ δημοσίευσή τους. Καὶ θὰ βρίσκονταν βέβαια ἐκεῖ γιὰ πάντα, ἂν δὲν περνοῦσε ἀπ' αὐτοὺς ὁ φίλος τους Achim von Arnim. Αὐτὸς διαβάζοντας μερικά ἀπ' αὐτά, φώναξε μὲ κατάπληξη: «Τί θαυμάσια συλλογὴ!...». Ἀρχισε νὰ βιάζει τοὺς Γκριμ νὰ τὰ δημοσιεύουν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἐπειδὴ αὐτοὶ δίσταζαν, πῆγε μόνος του καὶ ἔκανε τὶς ἀναγκαῖες συνεννοήσεις μὲ κάποιον τυπογραφεῖο τοῦ Βερολίνου. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ παραμύθια τῶν Γκριμ ἐκδόθηκαν καὶ κυκλοφόρησαν στὰ 1812 λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα. Καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Γ. Κέντ ἔγιναν δυὸ τραβήγματα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Τὸ ἓνα σὲ κοινὸ χαρτί καὶ τὸ ἄλλο σὲ τέτοιο πολυτελείας. Τὰ παραμύθια αὐτὰ εἶχαν τεράστια ἐπιτυχία, γιατί γράφτηκαν τὸ ἴδιο ὅπως βγῆκαν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν γερόντων. Δὲν εἶχαν αὐτὰ καθαρὰ ἠθικολογικοὺς σκοποὺς καὶ γι' αὐτὸ διαβάζονταν τὸ βιβλίο μὲ εὐχαρίστηση καὶ εὐκολία ἀπ' τὰ παιδιά.

Ποτὲ δὲν ὑπολόγιζαν οἱ ἀδελφοὶ Γκριμ πὼς θάχαν κάποιον κέρδος ἀπ' τὸ βιβλίο τους αὐτὸ ποὺ ἀρχικὰ εἶχε τὸν τίτλο: «Μύθοι τῶν παιδιῶν καὶ τοῦ σπιτιοῦ». Δοκίμασαν πολὺ μεγάλη κατάπληξη ἀπ' τὴ θαυματουργὴ δὲμως ἐπιτυχία του. Ἀπὸ τότε καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμα τὰ παραμύθια αὐτὰ ἀποτελοῦν παγκόσμιον ἀνάγνωσμα. Κάνουν αὐτὰ τόση ἐντύπωση στοὺς ἀναγνώστες του, ὥστε τὰ θυμοῦνται πάντα. Τὰ παραμύθια τῶν Γκριμ ἐκδόθηκαν καὶ ξαναεκδόθηκαν χιλιάδες φορές. Ἔχουν πωληθεῖ ἀπ' αὐτὰ γύρω στὸ ἓνα ἑκατομμύριο ἀντίτυπα. Κυκλοφόρησαν καὶ κυκλοφοροῦν σὲ σαράντα χῶρες καὶ μεταφράστηκαν σὲ περισσότερες ἀπὸ πενήντα γλῶσσες. Καὶ σήμερα ἀκόμα, ἂν καὶ πέρασαν ἀπ' τὴν πρώτη τους ἔκδοση 153 χρόνια, ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νάχουν τὴν ἴδια φρεσκάδα καὶ νὰ ἀσκοῦν μαγικὴ ἐπίδραση πάνω στὸν παιδόκοσμον ποὺ τὰ διαβάζουν.

Ἀρχικὰ ἡ πρώτη συλλογὴ ποὺ δημοσιεύτηκε περιλάμβανε μεγάλο ἀριθμὸ παραμυθιῶν, περισσότερον ἀπὸ διακόσια. Πάρα πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ πολὺ μακρινὴ ἐποχὴ τῆς ἀνθρωπότητος, ἔχουν ἀλληγορικὴ σημασία, ὅπως τέτοια εἶναι τὸ «Κουδοῦνι στὸ κοιμισμένο δάσος». Αὐτό, καθὼς καὶ «Ὁ μακρὸς ὕπνος τῆς ἀγριοτριανταφυλλιάς» μποροῦν νὰ ἀναπαραστήσουν τὸ χειμῶνα καὶ τὸ ξύπνημά τους μὲ τὸ φίλι τῆς ἀνοιξῆς ποὺ ἀναζωογονεῖ τὴ φύση. Ἡ Σταχτοπούτα μπορεῖ νὰ μεταφραστεῖ σὰν τὸ ξύπνημα τοῦ ἡλίου κλπ. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ παραμύθια εἶναι ἱκανὰ νὰ δίνουν θάρρος στὰ παιδιά. Σ' αὐτά, ὁ μικρὸς, ἀδύνατος, ὁ φτωχὸς ἄνθρωπος, πετυχαίνει πολλὰ πράγματα, ὅχι μὲ τὴν προσπάθειά του, ἀλλὰ μὲ τὴ βοήθεια κάποιας θείας χάρις, ποὺ ἐκδηλώνεται κάτω ἀπ' τὴ μορφὴ κάποιου πουλιοῦ, ἐνὸς ἀγαθοῦ γέροντα, μιᾶς καλόκαρδης μάγισσας κλπ. Ἀκόμα αὐτὰ δείχνουν πὼς τιμωροῦνται οἱ κακοὶ μὲ κάποιο τρομαχτικὸ τρόπο.

Τόση ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδραση ἀπὸ τὰ παραμύθια τῶν Γκριμ, ὥστε περισσότερα ἀπὸ 200 θεατρικὰ ἔργα ἢ μαριονέττες ἔχουν ἐμπνευστεῖ ἀπ' αὐτά. Περισσότερα ἀπὸ σαράντα ἔχουν γίνῃ ὅπερες. Ἰδιαίτερα τὸ παραμῦθι μὲ τίτλο: «Τὸ κουδοῦνι στὸ κοιμισμένο δάσος» τὸ ἔχουν προτιμήσει καὶ τὸ ἔχουν πάρει γιὰ θέμα κατὰ κύριο λόγο οἱ συγγραφεῖς τῶν μπαλέττων. Ἀκόμα πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχουν δώσει τροφὴ γιὰ κινηματογραφικὰς ταινίες καὶ μυθιστορήματα.

Ἡ γενικὴ προσπάθεια καὶ τῶν δύο ἀδερφῶν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐ-

πιστήμης μπορεί νά χαρακτηριστεί παραδειγματική. Ἀφιέρωσαν καὶ οἱ δύο τοὺς μισὸν αἰῶνα γιὰ τὴ μελέτῃ τῆς ἀρχαιότητος. Σκυμμένοι πάνω σὲ ἀρχαῖα κείμενα μάζεψαν καὶ κατὰγραψαν πολύτιμο ὕλικό. Καὶ οἱ δύο τοὺς εἶχαν μάθει καὶ διάβαζαν δώδεκα γλῶσσες. Μετάφρασαν μυθολογικὰ διηγήματα Νορβηγικά, Δανικά, Σκωτσέζικα, Ἰρλανδικὰ κλπ. Ἐνῶ ὑπῆρξαν σπουδαῖοι συγγραφεῖς, ποτὲ δὲν ἔγιναν πλούσιοι.

Ὑστερα ἀπ' ὅσα εἶπαμε παραπάνω γιὰ τὸν καθένα τους, θεωρῶ σκόπιμο νά συμπληρωθοῦν καὶ τὰ παρακάτω βιογραφικὰ στοιχεῖα. Ὁ μεγαλύτερος, ὁ Ἰάκωβος ἀποδείχτηκε ἄριστος γλωσσολόγος, διάσημος Γερμανιστής. Στὴν ἀρχὴ ἐπιδόθηκε στὰ νομικά. Ἔγινε κατόπι ὑποδιευθυντὴς στὴ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κάσελ, ἔπειτα καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο στὴ Γοτίγγη καὶ διευθυντὴς στὴ βιβλιοθήκῃ τῆς πόλης αὐτῆς. Κατόπι δὲ ἔγινε καθηγητὴς στὸ Βερολίνο. Οἱ μελέτες τοῦ ὑπῆρξαν ἐξαιρετικὲς πάνω στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, γιὰ τὴ γλῶσσα του, τὸ ἀρχαῖο δίκαιο σ' αὐτόν, τὴ θρησκεία καὶ τὴν πίστη του καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά του. Τὰ συγγράμματά του ὑπῆρξαν καὶ σπουδαῖα καὶ ἀφθονα. Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ πνευματικὰ του ἔργα στάθηκε βοηθὸς καὶ συνεργάτης του κι ὁ ἀδελφὸς του Γουλιέλμος. Ἀπ' τὰ πολλὰ ἔργα του ἀναφέρονται: «Γραμματικὴ τῆς Γερμανικῆς γλώσσας», δὲν τελείωσε, δημοσιεύτηκαν μόνο 4 τόμοι στὴ Γοτίγγη (1819—1837). «Μνημεῖα τοῦ Γερμανικοῦ δικαίου» (Γοτίγγη 1828). «Γερμανικὴ μυθολογία» (1835). «Ἱστορία τῆς Γερμανικῆς γλώσσας» τόμοι δύο (Λειψία 1848). Τὰ «Ἔθιμα», ποὺ τὸ σύγγραμμα αὐτὸ συμπλήρωσε ὁ Στραϊντερ καὶ ἄλλα πολλὰ μικρότερα ἔργα του ποὺ δημοσιεύτηκαν σὲ 6 τόμους στὸ Βερολίνο, ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του (1864—1882). Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του καταγίνονταν στὸν καταρτισμὸ ἐνὸς κολοσσίου λέξιکوῦ. Εἶχε φτάσει ὥς τὸ γράμμα Φ. Τὸ Σεπτέμβρι τοῦ 1863, ἐνῶ ἔγραφε τὴ λέξη Frucht (δηλ. φρούτο) ἀρρώστησε βαριὰ καὶ σὲ 8 μέρες πέθανε σὲ ἡλικία 78 χρόνων. Τὸ λεξικὸ ποὺ εἶχαν ἀρχίσει μαζί οἱ δύο ἀδερφοὶ καὶ ποὺ ἔμεινε μισὸ στὰ 1863 ἀποπερατώθηκε στὰ 1960. Εἶναι αὐτὸ ἓνα σπουδαῖο ἔργο ἀπὸ 32 τόμους.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰάκωβου Γουλιέλμος Γκρίμμ, καθὼς εἶδαμε, ἐπιδόθηκε κι αὐτὸς ἀρχικὰ στὰ νομικά. Κατόπι συνυπηρέτησε μὲ τὸν ἀδερφὸ τοῦ Ἰάκωβο στὴ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κάσελ καὶ τοῦ Βερολίνου. Σ' ὅλα τὰ βιβλία ποὺ συνέγραψεν ὁ ἀδελφὸς του τὸν βοήθησε πάρα πολύ. Μποροῦμε νά ποῦμε πὼς τὰ ἔγραψαν μαζί. Αὐτὸς κατὰ κύριο λόγο περισυνέλεξε καὶ κατέγραψε τὰ γερμανικά παραμῦθια περιτρέχοντας τὰ διάφορα μέρη τῆς πατρίδας του, τῆς Γερμανίας. Σταχυολόγησε τοὺς θρύλους καὶ τὶς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, ὅπως ἱστορήθηκαν αὐτὰ τὰ πράγματα μὲ σπαρταριστὴ ζωντάνια, μὲ δροσιὰ καὶ μὲ ἀφέλεια ἀπ' τὸ στόμα τῶν ἀπλῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς ὑπαίθρου. Ὁ Γουλιέλμος ὑπῆρξεν ὁ πραγματικὸς «παραμυθάς». Ἀφιερώθηκε κι αὐτὸς σὲ ἀρχαιολογικὲς μελέτες καὶ ἔρευνες. Κατέγινε στὴν ἐκδόση τῶν ἀριστουργημάτων τῆς μεσαιωνικῆς γερμανικῆς ποίησης. Ἀπ' αὐτὰ σπουδαιότερο θεωρεῖται τὸ ἔργο του μὲ τίτλο: «Οἱ ἡρωϊκοὶ μῦθοι τῶν Γερμανῶν» (Γοτίγγη 1829). Τὰ ἄλλα ἔργα του ἐκδόθηκαν ἀργότερα καὶ ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του ἀπ' τὰ 1881—1883 σὲ τρεῖς τόμους. Ὁ Γουλιέλμος ὑπόφερε ἀπὸ καρδιακὴ πάθηση καὶ γι' αὐτὸ πέθανε πρὶν γρήγορα (στὰ 1859) ἀπ' τὸν ἀδερφὸ του Ἰάκωβο.

Ὅλα τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἀδελφῶν Γκρίμμ εἶναι σπουδαῖα. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ βιβλιαράκι ποὺ τοὺς ἔχει περάσει στὴν αἰωνιότητα εἶναι τὰ «παραμῦθια» τους, ποὺ ἔχουν γίνει ἀπ' τὴν ἐπο-

Τὰ κοινὰ Σχολεῖα εἰς χρόνια τῆς ἐκκλησίας

Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ...

Πυκνὸ, καθὼς εἶναι γνωστὸ, σκοτάδι ἀμάθειας ἐκάλυψε ἀπ' ἄκρο σ' ἄκρο τὴ δύσμοιρη χώρα μας, εὐθὺς μετὰ τὴν τουρκικὴ κατάκτηση. Ζοφερὴ εἰκόνα του δίνει, σὲ σύγκαιρο πρὸς τὸ Γερμανὸ ἐλληνιστὴ Μαρτ. Κρούσιο γράμμα του, ὁ βυζαντινὸς λόγιος Θ. Ζυγομαλάς. «Ὁρῶ δὲ νῦν, γράφει, μεταοικήσαντα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν τόπων καὶ οἰκήσαντα ἐν ὑμῖν ἢ τε σοφία καὶ αἱ τῶν μαθημάτων ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι αἱ ἄρισται, ἡ εὐγένεια, ὁ πλοῦτος, ἡ παιδείσις καὶ ὁ λοιπὸς τῶν χαρίτων χορὸς. Ἑλληνικῶν δὲ χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὤλεσεν αἰών». Οἱ ὀλίγοι ἐναπομείναντες ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων—ὅσοι δὲν ἔσπευσαν νὰ διαπεραιωθοῦν στὴ Δύση—κατέφυγαν σὲ τόπους ἀπρόσιτους ἢ μοναστήρια, ὅπου περιβληθέντες τὸ ράσο ἐμόναζαν ἐν εἰρήνῃ θεραπεύοντες ταυτόχρονα καὶ τὶς Μοῦσες. Τὰ ἐλάχιστα ὑπάρχοντα τότες Σχολεῖα ἦταν μικρὰ καὶ ταπεινὰ λειτουργοῦντα εἰς μὲν τὶς μεγάλες πόλεις κοντὰ στὶς ἐπισκοπές, στὰ δὲ χωριὰ στοὺς νάρθηκες τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν παρακειμένων τοὺς μονῶν, διευθυνόμενα κατ' ἀποκλειστικότητα ἀπὸ μοναχοὺς ἢ ἱερεῖς, ὅπου ὀλίγα τῆς περιοχῆς παιδάκια μετέβαιναν ἐκεῖ τὸ βράδυ γιὰ νὰ διδαχθοῦν.

Στὰ μικρὰ λοιπὸν αὐτὰ Σχολεῖα, λεγόμενα κοινὰ ἢ γραμματοδιδασκαλεῖα, ἐπήγαιναν, τὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια, ὅσα ἀπὸ τὰ σκλαβόπουλα διψοῦσαν γιὰ μάθησι.

Ἄλφαβητάριό τους, καθὼς διαμορφώθηκε μὲ τὸν καιρὸ κι ὡς τὰ τελευταῖα προαπελευθερωτικὰ χρόνια διατηρήθηκε, τὰ πινακίδια, κομμάτι χοντρὸ δηλαδὴ χαρτί στενόμακρο, ποὺ διπλώνονταν πολλὰς φορὲς καὶ τυλί-

χὴ τοὺς ἀκόμα παγκόσμιον παιδαγωγικὸ ἀνάγνωσμα καὶ ποὺ διατηροῦν ἀκόμα τέτοια φρεσκάδα, ὅση λίγα βιβλία παρουσιάζουν τὸ φαινόμενο αὐτό.

Ὅπως σ' ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου, ἔτσι καὶ στὴν πατρίδα μας κυκλοφόρησαν τὰ παραμύθια τῶν Γκρίμμ στὴ γλῶσσα μας. Ἀπὸ προσωπικὴ πείρα ἔχω διαπιστώσει πὼς αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ πιὸ εὐχάριστο ἀνάγνωσμα γιὰ τὰ παιδιά. Προπολεμικὰ ἦταν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ σχολείου τοῦ χωριοῦ μου προικισμένη μ' ἓναν τόμο ἀπ' αὐτὰ (ἐκδοσὴ Δ. Δημητράκου). Διαβάζονταν αὐτὰ ἀπ' τοὺς μαθητὲς μου μὲ πάρα πολὺ μεγάλη εὐχαρίστηση. Ἀλλὰ κι ἄλλα ὁμορφα βιβλία ἔχουν ἐκδοθεῖ κι ἔχουν κυκλοφορήσει μὲ διάφορα παραμύθια ἀπ' τὴ συλλογὴ τῶν ἀδερφῶν Γκρίμμ. Ἐνα πολὺ κομψὸ βιβλιαράκι μὲ μερικά παραμύθια τῶν Γκρίμμ/ κυκλοφόρησε καὶ τελευταῖα ἀπ' τὸν ἐκδοτικὸ οἶκον Πεχλιβανίδου στὴ σειρὰ εἰδικῆς ἐκδόσεως ποὺ ἔχει τίτλο βιβλιοθήκη «Τὰ Ἑλληνόπουλα». Ἐχω τὴ γνώμη πὼς τέτοια βιβλία πρέπει νὰ δίνονται στὰ χέρια τῶν παιδιῶν μας καὶ νὰ πάνουν νὰ διαβάσουν αὐτὰ τὰ διάφορα φρικιαστικὰ παραμύθια καὶ τὰ ψυχοφθόρα φυλλάδια μὲ τοὺς ἀπαίσιους τίτλους: «Μάσκα», «Ταρζάν», «Μικρὸς Ἥρω», κλπ. κλπ.

γονταν σὲ δέρμα μὲ γραμμένα πάνω τὰ γράμματα τῆς ᾽Αλφαβήτας, τὰ καὶ ψηφία λεγόμενα, συλλαβὲς καὶ λέξεις καὶ ἀναγνωστικά τους τὰ βιβλία τῆς ἐκκλησιᾶς. Τὰ παιδιά ἐκάθονταν σταυροπόδι κατὰ γῆς ἢ πάνω σὲ ψάθες περὶ τὸ δάσκαλο, ποὺ ἐδίδασκε ἀσκώντας μαζί καὶ κάποια ἄλλη δουλειὰ δική του ἢ τῶν χωριανῶν, ἐπειδὴ τὸ δασκαλίκι θεωροῦνταν ἄκοπο ἔργο, ἀντίληψη διατηρούμενη σὲ πολλοὺς ὥς τὰ σήμερα. Μάλωνε, δηλαδή, παληοτσάρουχα, ἔρραφε, ἂν ἦταν ράφτης, πελεκοῦσε κανα στυλιάρι γιὰ τσαπὶ ἢ διόρθωνε κανα βαρέλι, ἂν ἤξερε τὴν τέχνη, μὲ τὸ ἀζημίωτο βέβαια, ἐνῶ στὸν καπνισμένο τοῖχο ἐκρέμονταν ὁ περιλάλητος φέλεκας «τὸ φοβερὸν τοῦτο τῶν ἀτακτούντων παιδῶν βασανιστήριον ἀλάνθαστον μαρτύριον τῆς βαρβάρου καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου γένους» καὶ σὲ κάποια γωνιὰ δεμάτι οἱ βέργες, ἔτοιμες νὰ σπάσουν στὰ πλευρὰ τῶν ἀμελῶν ἢ ἀτίθασσων. Τάξεις βέβαια τὸ Σχολεῖο δὲν εἶχε. Τὶς καθόριζε τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ παιδιοῦ. Ἔτσι οἱ νεοφερμένοι ἐμπαιναν στὰ πινακίδια πρῶτα μὲ τὰ 24 γράμματα, ποὺ προηγόνταν τὸ εἰκοστὸ πέμπτο, τὸ ἀχώριστο «† Σταυρὲ βοήθει μοι» καὶ ἀκολουθοῦσαν οἱ συνδυασμοὶ ΑΩ, ΒΨ, ΓΧ κ.λ. Οἱ μετ' αὐτοὺς ἐδιάβαζαν στὸ Χτωῆχι, οἱ πιὸ παραπάνω στὸ Ψαλτήρι καὶ τὸν Ἀπόστολο καὶ οἱ πλέον προχωρημένοι, κι ἦταν πολλὸ ὀλίγοι, κρατοῦσαν μὲ περηφάνεια στὴν ἀγκαλιά τὸ Τριώδιο ἢ τὸ Ὁρολόγιο τὸ Μέγα. Ἄλλ' οὔτε καὶ σχολικὸς, καθὼς λέμε σήμερα, ἔτος ὑπῆρχε, γιατί τὰ μαθήματα παραδίνονταν καθ' ὅλο τὸ χρόνο μὲ μόνες διακοπὲς πολυήμερες τὴν Πασχαλιὰ καὶ τὰ Χριστούγεννα, φορτωμένες κι αὐτὲς μὲ ἄφθονη ἀπὸ τὰ γνωστὰ βιβλία ἀντιγραφῆ.

Γλωσσοδέτες ἀκόμα σὰν τό: Ἐκκλησία μολυβδοκοντυλοπελεκημένη
ὁποῦ τὴν ἐμολυβδοκοντυλοπελέκησε
ὁ υἱὸς τοῦ μολυβδοκοντυλοπελεκητῆ κλπ.

ἦταν συνηθισμένο μέσο γιὰ τὴ γλωσσικὴ τριβὴ τῶν μικρῶν μαθητῶν.

Ἡ διδασκαλία δὲν περιορίζονταν στὴν ἀνάγνωση μόνο τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τὴ βασανιστικὴ ἀποστήθιση ἐκτεταμένων περικοπῶν τους. Ἐμάθαιναν καὶ γραφὴ ἄρκετὸ χρόνο μετὰ τὴν πρώτη ἀνάγνωση καὶ μάλιστα ὅταν ὁ μαθητὴς εἰσάγονταν στὸ Ψαλτήρι κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Ὁ δάσκαλος ἔγραφε τὰ ὑποδείγματα στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ σὲ σχέδιο ἐπιστολῆς, χρεωστικοῦ ὁμολόγου, πωλητηρίου, προικοσυμφώνου ἢ ἄλλου παρόμοιου κειμένου. Ἀρχὴ - ἀρχὴ τοὺς ἔδινε αὐτὰ ἐδῶ: «Δοκίμιον κονδυλίου καὶ καλῆς μελάνης» ἢ τὸ «ἄρξον χεῖρ μου ἀγαθῇ, γράψον γράμματα καλὰ μὴ δαρθῆς καὶ μαλωθῆς καὶ εἰς φάλαγγα βαλθῆς» ποὺ καὶ σήμερα συναντᾷ κανεὶς γραμμένα ἀπὸ ἀδέξια καὶ τρέμοντα χέρια σὲ παράφυλλα παλιῶν λειτουργικῶν βιβλίων. Πέρα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση καὶ γραφὴ ἐμάθαιναν τὰ παιδιά τῶν κοινῶν Σχολείων καὶ λογαριασμὸ κατὰ τὴν παλῆα μέθοδο τοῦ Γλυζιούνη καὶ ἀσκοῦνταν πρακτικὰ στὶς σχέσεις ἔχουσες μὲ τὸν καθημερινὸ βίον ἀριθμητικὲς πράξεις. Διδάσκονταν ἀκόμ' αὖτε πρακτικὰ καὶ σπάνια θεωρητικὰ καὶ μουσικὴ ἐκκλησιαστικὴ.

Αὐτός, σὲ γενικὲς γραμμές, ἦταν ὁλος - ὁλος ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων τοῦ Σχολείου τῶν πᾶπων καὶ προσπάπων μας.

Ὁ μαθητὴς πρῶτομα «καὶ ταῖς χερσὶν ἐσταυρωμέναις» προσέρχονταν σ' αὐτό, ἄρχιζε μὲ ἀπαραίτητη κοινὴ προσευχὴ καὶ ἐμάθαινε μὲ ζήλο τὰ μαθήματά του «μαθημάτων φρόντιζε, ἔλεγαν, καὶ μὴ χρημάτων, τὰ γὰρ καλὰ μαθήματα φέρουσι τὰ χρήματα», ἀλλὰ καὶ γιατί γινώριζε πὼς ἡ ἀμέλεια καὶ κάθε παρεκτροπὴ ἐτιμωριόταν αὐστηρά. Τὸ χειμῶνα ἔφεραν ὁ καθένας τὸ ἀπαραίτητο ξύλο γιὰ τὴ φωτιά, ποὺ ἔκαιγε σὲ κάποια γωνιὰ τῆς αἵθουσας

καὶ τὸ βράδυ τελειώνοντας τὰ μαθήματά τους ἀπάγγειλαν αὐτὸ τὸ κάπως παράξενο ἀπολυτήριο. «Ἐπικαλοῦντες παιδεύοντες εὐθυμοῦντες χαίροντες συλλαβοῦσα ἐν γαστρί. Τὸν πατέρα προσκυνῶ τὴν μητέρα σέβομαι καὶ τὸν πρῶτον ἀδελφὸν ἀδελφὴν τε καὶ πατέρα. Περί πάντων ἐντολὴν τὴν ἀγάπην ἔχετε τὸν θεὸν φοβεῖσθε τὸν βασιλέα τιμᾶτε τοὺς ἱερεῖς εὐλαβεῖσθε. Ἄνθρωπος ἀγράμματος ξύλον ἄκαρπον ἐστί. Διὸ ὁποῦ φορεῖ τὰ γράμματα ὑπὲρ χρυσίον καὶ ἀργυρίον τιμιώτερον ἐστί. Καὶ σὺ καλὲ μας δάσκαλε ἔχε καλὴ νύχτα. Καὶ τὸ πού δὲν ἐρθῇ τὰ μικρὰ πὸ δώδεκα καὶ τὰ τρανὰ εἰκοσιτέσσερες καὶ τὸν πρωτόσκολον σαράντα ὀκτὼ καὶ δύο διὰ τὴν εὐχὴν πενήντα. Ἀμήν».

Ἐξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο οἱ μαθητὲς ἐμαζεύονταν ἀνάμερα κατὰ μικρὰς ὁμάδες καὶ μακριὰ ἀπὸ τοῦ δασκάλου τους τὰ μάτια, σὲ κάποια ἰσιοτοπία ἢ ἁλῶνι κι ἔπαιζαν τὰ ἀπλὰ καὶ ὁμορφα παιχνίδια τοῦ τόπους τους, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαν βαθεῖες, πολὺ βαθεῖες τὶς ρίζες, ἀσκώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ ξεχνώντας γιὰ λίγο τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἄραχλη σχολικὴ ζωὴ τους. Ὅταν κανένας τους ἐτέλειωνε κάποιο ἀπὸ τὰ γνωστὰ βιβλία, ἄλλαζε, καθὼς ἔλεγαν, φυλλάδα, ὁδηγόνταν θριαμβευτικὰ ἀπὸ τὸ Σχολεῖο στὸ σπίτι. Φτάνοντας ἐκεῖ τὸν ἐκάθιζαν ἐπίσημα σὲ σκαμνὶ κι ἀφοῦ τὸν ἐσήκωναν κατόπι ψηλὰ τρεῖς φορὲς τὸν ἐκήρυτταν ἄξιο τοῦ προσγενομένου προβιβασμοῦ του. Ἡ γειτονιά ἔσπευδε νὰ τὸν συγχαρεῖ κι ἡ μάνα του τὸν ἀσπάζονταν στὸ μάγουλο, φιλεύοντας τὰ παιδιὰ μὲ τηγανίτες, καρύδια, συκομαῖδες, πού τῷστηναν ἀδεκεῖ στὸ χορὸ καὶ τὸ τραγούδι γιὰ νὰ γιορτάσουν τὸ γεγονός. Ἀλλὰ καὶ ὁ καψοδάσκαλος τὸ βράδυ εἶχε κι αὐτὸς τὸ φιλοδόρημά του. Κανέναν κόκορα ἢ κόττα προκοπῆς, αὐτὰ ἢ κρασοράκι τῷστελναν οἱ φτωχοί, φόρεμα, τσαρούχια ἢ κάτι ἀνάλογο οἱ ἀρχόντοι.

Τέτοιο στάθηκε τὸ λαϊκὸ σχολεῖο τοῦ καιροῦ ἐκείνου, χωρὶς κτίριο, χωρὶς στοιχειώδη μέσα διδασκαλίας, χωρὶς μέθοδο, χωρὶς βιβλία, θεμελιωμένο σὲ μόνη τὴν πίστη τοῦ λαοῦ στὴ σωστικὴ δύναμη τῶν γραμμάτων. Ἀπ' αὐτὸ ἔβγαιναν οἱ παπάδες, οἱ γραμματικοί, οἱ προεστοί, οἱ ἔμποροι, οἱ τεχνίτες. Σκοπὸς του νὰ κἀν καλοὺς χριστιανοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτες, παρέχοντας στὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του τὶς ἀναγκαῖες γιὰ τὴ ζωὴ τῆς γνώσεως. Παρὰ τὸ πληθὸς τῶν ἀνυπερβλητῶν δυσχερειῶν καὶ ἐμποδίων κατάρθωνε νὰ ἐπιζῇ καὶ ὅλο νὰ ἀνδράνεται ἀποδίδοντας τοὺς λιγοστοὺς ἀλλ' εὐχυμοὺς καρποὺς του. Σπάνιο στὴν ἀρχή, γίνεται μὲ τὸν καιρὸ, καθὼς τὸ ἐμπόριο καὶ οἱ τέχνες προάγουν τὴν ὑλικὴ εὐημερία τοῦ λαοῦ, ἀνάγκη του ἐπιταχτικὴ καὶ ξεφουτρώνει μὲ τὶς ἄοκνες φροντίδες τῶν ραγιάδων σὲ κάθε χωριὸ καὶ τὸ πιὸ ἀπόμερο, ἔτσι πού κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς σκλαβιάς δὲν ὑπαρχε, στὸν τόπο μας τουλάχιστον, συνοικισμὸς κι ἀπὸ τοὺς πιὸ μικρότερους χωρὶς τὸ λαϊκὸ Σχολεῖο του.

Γιὰ μόρφωση ἐπαρκῆ τῶν λειτουργῶν του δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ γίνῃ λόγος. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῶν χωριῶν, οἱ πιὸ πολλοὶ θάλεγα, μόλις ἐγνώριζαν γραφὴ καὶ ἀνάγνωση. Τὰ παρακάτω κείμενα, ἀπὸ τὰ πολλὰ παρόμοια, πού ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ἀποτελοῦν ἀντιπροσωπευτικὸ δείγμα γραφῆς τους καὶ εὐγλωττὴ ἀπόδειξις αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας.

1. 1864 Ἰανουαρίου 8 ἐγίνε χιμονας φρηκτος κρουσταλιασε η λοιμοι οπου απερασαν χαμαλοιδες φορτομενι με αλεβρι και πηγεναν στο Τουραχαν και εκαμεν εναν κρουσταλιασμον δια τουτο γραφο εσσηφσαν τα ζσα του κοσμου.

Αναγνοστης δασκαλος Σταυρακη.

2. 1866 γηναρῆος πρώτη ἡμέρα σαβато φανερονο ἡγο ο φωτοπαπας δη-
δασκαλος ἡς χορηγον δραγοψα κι αρχησα τον παναγηοτη προτον μα-
θητην ἡος το θημηο τολη.
3. Κανο θιμησην ἡς τους χηλιους ὀκτακοσιους εξήντα ενεα ἡμουν διδα-
σκαλος ιγο ο Κοστιας Δημητριου εκ χορας Τζοντιλας ἡς χοραν Γαρ-
δικη μικρον κε μο ἔδιναν τον μισθόν μου γροσια 480 τετρακοσια ο-
γδοηντα 1869 Μαρτίου 12.
4. Την σιμαιρον φανερονο εγο αναγνωστης γηοργηου οπιος δηδασκαλος
να ερθη ἡς χορηγον πρηνηστη προτα να πηῇ το φαρμακη με το πρηκη
και ἡστερος να επι δηδασκαλος της 28 Φεβρουαρίου 1871».

Μὲ ἔτσι καταρτισμένους δασκάλους οὔτε γιὰ μέθοδο ἐργασίας μπορεῖ νὰ γίνη λόγος. Ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰῶνα θὰ κάνη τὴν ἐμφάνισή της ἀραιὰ καὶ ποῦ ἢ περιλάλητη Ἀλλολοδιδακτική, γιὰ νὰ εἰσαχθῇ ἐπίσημα εὐθὺς μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Κυβερνήτη στὴν Ἑλλάδα. Τῇ μέθοδο αὐτῇ ποῦ ἐπινόησε ἡ ἀνάγκη καὶ γιὰ λόγους οἰκονομίας ταχύτατα διαδόθηκε καὶ στίς ἀλύτρωτες περιοχές, ὁ Θεσσαλὸς δάσκαλος Κούμας θεωροῦσε «ὡς δῶρον θεόδοτον διὰ τὰ Κοινὰ Σχολεῖα» συνιστοῦσε δὲ ἔκθυμα στοὺς ὁμογενεῖς καὶ προεστῶτες νὰ τὴν εἰσαγάγουν σ' αὐτὰ «ἂν θέλουν νὰ ὀνομάζωνται ἀληθινοὶ προεστῶτες».

Θὰ περάσει κι αὐτὴ μαζί με τίς συνθήκες ποῦ τὴν ἐπέβαλαν, γιὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέση της, μετὰ τὴν Ἑθνικὴ ἀποκατάσταση καὶ τὴν ποιοτικὴ ἀνοδο τοῦ Σχολείου καὶ τῶν λειτουργῶν του, στίς νεώτερες κατακτήσεις τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης.

Αὐτὸ ἦταν, σὲ γενικὲς γραμμές, τὸ Κοινὸ Σχολεῖον τῶν χρόνων τῆς σκλαβιάς, σπαρταριστὲς εἰκόνες τοῦ ὁποίου μᾶς ἔδωσε ὁ μακαρίτης Χρηστοβασίλης στὰ διηγήματά του τοῦ Μικροῦ Σχολειοῦ, καθὼς τὰ περιγράφει,—ἐξοχο παιδικὸ καὶ πολὺ διδακτικὸ ἀνάγνωσμα—πρωτόγονο καὶ φυσικὸ, ἄξιον ὅμως τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἑθνους, γιὰτὶ ἐβάσταξε ἀναμμένη τὴ λαμπάδα τῆς παιδείας του κατὰ τὴν ἀτέλειωτη καὶ φοβερὴ ἐκείνη νύχτα καὶ τὸ ὠδήγησε ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ στὸ σκολιὸ καὶ αἱματόβρεχτο δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ του.

Γιὰ περισσότερα δέξ:

- 1) Ματθ. Παρανίκα: Σχεδιάσμα... Κων)πολις 1867.
- 2) Ἑλληνικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοῦ Συλλόγου, 8)1873—74.
- 3) Γεωργ. Χασιώτου: Διατριβαὶ καὶ ὑπομνήματα, Ἀθῆναι 1887.
- 4) G. Chassiotis L' instruction publique chez les Grecs, Paris 1888.

Σ. Μ.

Δημ. Πλιάκου, Δημ)λου Ζ.Π.Α.

ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΟΚΟΠΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ἡ ἀνθρώπινη σκέψη ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἀπὸ τότε, πὺν ὁ ἄνθρωπος πλησίασε τὰ πράγματα καὶ ἄγγιξε τὴν οὐσία τους μὲ ὅλες τὶς αἰσθήσεις του. Ἡ συχνὴ ἐπαφὴ μ' αὐτά, τὸν ἀνάγκασε νὰ τὰ ἐρευνήσῃ, νὰ δῇ πόσο τοῦ εἶναι χρήσιμα ἢ βλαβερά, ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἐπίδρασή τους στὴ ψυχοπνευματικὴ του κατάστασι καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν οὐσία καὶ τὴ μορφὴ τοῦ ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ὅσο πὺν πολὺ ὁ ἄνθρωπος ἔζησε τὰ πράγματα μὲ τὴν ἐρευνα καὶ τὴ μελέτη του, τόσο πὺν πολὺ πλουτίστηκε τὸ πνεῦμα τους μὲ σαφεῖς, καθαρές, ἀτομικὲς καὶ γενικὲς ἔννοιες. «Ὁ κάθε ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν δικὸ του κόσμον ἰδεῶν μὲ τὴ προσωπικὴ του ἐπαφὴ μὲ τὰ πράγματα» λέγει ὁ Dewey

Ἡ ἀνθρώπινη διανόησι ξεκινάει πάντοτε ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο, φτάνει στὸ ἀφρημένο καὶ πάλι ἐπιστρέφει στὸ συγκεκριμένο, γιὰ τὴν παρὰ πέρα εὐρυνση τῆς γενικεύσεως. Ἡ μάθησι προάγεται ὅταν ὑπάρχει στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πλούσιον ὕλικὸ ἀπὸ ἀκριβεῖς καὶ συνολικὲς παραστάσεις, ἀπὸ τὴν κατ' αἰσθησι ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Οἱ κατ' αἰσθησι ἐποτείες ἀποτελοῦν τὸ βᾶθρον πᾶν στὸ ὁποῖο οἰκοδομεῖται ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴ κάθε διδακτικοῦ ἔργου.

Τὸ φωτεινὸ μυαλὸ τοῦ Ἀριστοτέλεω διετύπωσε τὴ σημασίαν τῶν κατ' αἰσθησι ἐποπειῶν γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ «οὐδὲ νοεῖ ὁ νοῶν τὰ ἐκτὸς μὴ μετ' αἰσθήσεως». Κι' ἂν τοῦτο τὸ ἀξίωμα ἔχει μεγάλη σημασίαν γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως, ἰδιαιτέρην ἀξίαν ἔχει γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας πὺν ἐπιδιώκει ὠρισμένο σκοπὸ καὶ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα.

Ἐκεῖνοι πὺν σοβαρὰ ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ τὰ θέματα τῆς διδακτικῆς, ἐτόνισαν τὴ μεγάλη ἀξίαν τῆς ἐποπειας καὶ τὴν θεωρήσαν μίαν ἀπὸ τὶς βασικὰς προϋποθέσεις στὴν ἐπιτυχίαν κάθε διδακτικοῦ ἔργου. «Ἀφῆστε τὰ παιδιὰ νὰ πλησιάσουν τὰ πράγματα. Νὰ τὰ δοῦν μὲ τὰ μάτια τους, νὰ τ' ἀκούσουν, νὰ τὰ πιάσουν μὲ τὰ χέρια τους, νὰ τὰ γευθοῦν, νὰ τὰ ἐρευνήσουν. Ἐτσι θὰ βροῦν τὸ δρόμον πὺν θὰ τὰ δηγῇ σὶν πραγματικὴ γνῶσιν, σὶν ἀληθινὴν σοφίαν» λέγει ὁ θεμελιωτὴς τῆς διδακτικῆς ἐποπειας Pestalozzi. Καὶ οἱ μετέπειτα ἀπ' αὐτοὺς παιδαγωγοί, διεκίρυσαν, ὁ κάθε ἕνας μὲ τὸ τρόπο του, ὅτι ματαιοπονεῖ ὁ δάσκαλος ἐκεῖνος πὺν χρησιμοποιεῖ τὸν λόγον ὡς μοναδικὸν μέσον διδασκαλίας καὶ μορφώσεως τῶν τροφίμων του. Ὅσο πὺν πολλὰ καὶ κατάλληλα μέσα χρησιμοποιεῖ ἢ δλίαν, τόσο πὺν ἐπιτυχὴς ἀποβαίνει ἡ διδασκαλία καὶ πληρέστερη γίνεται ἡ μάθησι.

Τὸ μικρὸν παιδί μὲ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὰ πράγματα, μαθαίνει τὶς πρῶτες λέξεις. Κάθε λέξι πὺν μαθαίνει, ἀναφέρεται σ' ἕνα συγκεκριμένο πρᾶγμα ἢ πρῶσωπον, πὺν τὸ βλέπει, τὸ ἀκούει, τὸ πιάνει καὶ τὸ γεύεται. Μὲ τὴ γνῶσιν δὲ πολλῶν πραγμάτων, μὲ τὴν ἐρευνα καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν, προάγεται ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ἀκριβὴς ὁμιλία του καὶ προχωρεῖ ἔτσι τὸ παιδί σὶν τὰξινόμησιν καὶ γενίκευσιν

2. 1866 γηναριος προτη ημερα σαβατο φανερονο ηγο ο φωτοπαπας δη-
δασκαλος ης χορηγον δραγοψα κι αρχησα τον παναγηοτη προτον μα-
θητην ηος το θημηο τολη.
3. Κανο θιμησην ης τους χηλιους οκτακοσιους εξήντα ενεα ημουν διδα-
σκαλος ιγο ο Κοστας Δημητριου εκ χωρας Τζοντιλας ης χοραν Γαρ-
δικη μικρον κε μο έδιναν τον μισθόν μου γροσια 480 τετρακοσια ο-
γδοηντα 1869 Μαρτίου 12.
4. Την σιμαιρον φανερονο εγο αναγνωστης γηοργηου οπιος δηδασκαλος
να ερθη ης χορηγον πρηνηστη προτα να πηη το φαρμακη με το πρηκη
και ηστερος να επι δηδασκαλος της 28 Φεβρουαρίου 1871».

Με έτσι καταρτισμένους δασκάλους ούτε για μέθοδο έργασίας μπορεί
νά γίνη λόγος. Από τις αρχές του περασμένου αιώνα θά κάνη την εμφάνι-
σή της άραιά και ποδ ή περιλάλητη Άλλολοδιδακτική, για να είσαχθή έ-
πίσημα εϋθδς με την έλευση του Κυβερνήτη στην Έλλάδα. Τη μέθοδο αυ-
τη ποδ επινόησε ή ανάγκη και για λόγους οίκονομίας ταχύτατα διαδόθηκε
και στις αλύτρωτες περιοχές, ό Θεσσαλός δάσκαλος Κούμας θεωρούσε «ως
δωρον θεόδοτον δια τα Κοινά Σχολεία» συνιστούσε δε έκθυμα στους όμογε-
νείς και προεστώτες να την είσαγάγουν σ' αυτά «αν θέλουν να όνομάζονται
άληθινοι προεστώτες».

Θά περάσει κι αυτή μαζί με τις συνθήκες ποδ την επέβαλαν, για να
παραχωρήση τη θέση της, με την Έθνική άποκατάσταση και την ποιοτική
άνοδο του Σχολείου και των λειτουργών του, στις νεώτερες κατακτήσεις
της Παιδαγωγικής Έπιστήμης.

Αυτό ήταν, σε γενικές γραμμές, τδ Κοινδ Σχολείον των χρόνων της
σκλαβιάς, σπαρταριστές εικόνες του όποιου μάς έδωσε ό μακαρίτης Χρη-
στοβασίλης στα διηγήματά του του Μικροϋ Σχολειοϋ, καθώς τα περιγράφει,—
έξοχο παιδικό και πολϋ διδακτικό άνάγνωσμα—πρωτόγονο και φυσικό, ά-
ξιο όμως της εϋγνωμοσύνης του Έθνους, γιατί έβάσταξε άναμμένη τη λαμ-
πάδα της παιδείας του κατά την άτέλειωτη και φοβερή έκείνη νύχτα και τδ
ώδήγησε άργά αλλά σταθερά στο σκολιό και αίματόβρεχτο δρόμο του λυ-
τρωμοϋ του.

Για περισσότερα δές:

- 1) Ματθ. Πατανίκα: Σχεδιάσμα... Κων)πολις 1867.
- 2) Έλληνικοϋ έν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικοϋ Συλλόγου, 8)1873—74.
- 3) Γεωργ. Χασιώτου: Διατριβαί και ύπομνήματα, Άθήναι 1887.
- 4) G. Chassiotis L' instruction publique chez les Grecs, Paris 1888.

Σ. Μ.

Δημ. Πλιάκου, Δημ)λου Ζ.Π.Α.

ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΟΚΟΠΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ἡ ἀνθρώπινη σκέψη ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἀπὸ τότε, πού ὁ ἄνθρωπος πλησίασε τὰ πράγματα καὶ ἄγγιξε τὴν οὐσία τους μὲ ὅλες τὶς αἰσθήσεις του. Ἡ συχνὴ ἐπαφὴ μ' αὐτά, τὸν ἀνάγκασε νὰ τὰ ἐρευνήσῃ, νὰ δῇ πόσο τοῦ εἶναι χρήσιμα ἢ βλαβερά, ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἐπίδρασή τους στὴ ψυχοπνευματικὴ του κατάσταση καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν οὐσία καὶ τὴ μορφή του ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ὅσο πὺδ πολὺ ὁ ἄνθρωπος ἔζησε τὰ πράγματα μὲ τὴν ἐρευνα καὶ τὴ μελέτη του, τόσο πὺδ πολὺ πλουτίστηκε τὸ πνεῦμα τους μὲ σαφεῖς, καθαρές, ἀτομικὲς καὶ γενικὲς ἔννοιες. «Ὁ κάθε ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν δικό του κόσμον ἰδεῶν μὲ τὴ προσωπικὴ του ἐπαφὴ μὲ τὰ πράγματα» λέγει ὁ Dewey

Ἡ ἀνθρώπινη διανόηση ξεκινάει πάντοτε ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο, φτάνει στὸ ἀφηρημένο καὶ πάλι ἐπιστρέφει στὸ συγκεκριμένο, γιὰ τὴν παρὰ πέρα εὐρυνση τῆς γενικεύσεως. Ἡ μάθησις προάγεται ὅταν ὑπάρχει στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πλούσιο ὕλικὸ ἀπὸ ἀκριβεῖς καὶ συνολικὲς παραστάσεις, ἀπὸ τὴν κατ' αἰσθήσιν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Οἱ κατ' αἰσθήσιν ἐποπτεῖες ἀποτελοῦν τὸ βάθος πάντων στὸ ὁποῖο οἰκοδομεῖται ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴ κάθε διδακτικοῦ ἔργου.

Τὸ φωτεινὸ μυαλὸ τοῦ Ἀριστοτέλη διετύπωσε τὴ σημασίαν τῶν κατ' αἰσθήσιν ἐποπτεῶν γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ «οὐδὲ νοεῖ ὁ νοῶν τὰ ἐκτὸς μὴ μετ' αἰσθήσεως». Κι' ἂν τοῦτο τὸ ἀξίωμα ἔχει μεγάλη σημασίαν γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως, ἰδιαίτερη ἀξία ἔχει γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας πού ἐπιδιώκει ὠρισμένον σκοπὸ καὶ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα.

Ἐκεῖνοι πού σοβαρὰ ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καὶ τὰ θέματα τῆς διδακτικῆς, ἐτόνισαν τὴ μεγάλη ἀξίαν τῆς ἐποπτείας καὶ τὴν θεωρήσαν μὴ ἀπὸ τὶς βασικὰς προϋποθέσεις στὴν ἐπιτυχίαν κάθε διδακτικοῦ ἔργου. «Ἀφῆστε τὰ παιδιὰ νὰ πλησιάσουν τὰ πράγματα. Νὰ τὰ δοῦν μὲ τὰ μάτια τους, νὰ τ' ἀκούσουν, νὰ τὰ πιάσουν μὲ τὰ χέρια τους, νὰ τὰ γευθοῦν, νὰ τὰ ἐρευνήσουν. Ἔτσι θὰ βροῦν τὸ δρόμον πού θὰ τὰ ὡδηγήσῃ στὴν πραγματικὴ γνῶσιν, στὴν ἀληθινὴ σοφίαν» λέγει ὁ θεμελιωτὴς τῆς διδακτικῆς ἐποπτείας Pestalozzi. Καὶ οἱ μετέπειτα ἀπ' αὐτοὺς παιδαγωγοί, διεκήρυξαν, ὁ κάθε ἕνας μὲ τὸ τρόπο του, ὅτι ματαιοπονεῖ ὁ δάσκαλος ἐκεῖνος πού χρησιμοποιεῖ τὸν λόγον ὥς μοναδικὸ μέσον διδασκαλίας καὶ μορφώσεως τῶν τροφίμων του. Ὅσο πὺδ πολλὰ καὶ κατάλληλα μέσα χρησιμοποιεῖ ἢ δ)λία, τόσο πὺδ ἐπιτυχὴς ἀποβαίνει ἡ διδασκαλία καὶ πληρέστερη γίνεται ἡ μάθησις.

Τὸ μικρὸ παιδί μὲ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὰ πράγματα, μαθαίνει τὶς πρώτες λέξεις. Κάθε λέξις πού μαθαίνει, ἀναφέρεται σ' ἓνα συγκεκριμένον πρᾶγμα ἢ πρόσωπον, πού τὸ βλέπει, τὸ ἀκούει, τὸ πιάνει καὶ τὸ γεύεται. Μὲ τὴ γνῶσιν δὲ πολλῶν πραγμάτων, μὲ τὴν ἐρευνα καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν, προάγεται ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ἀκριβὴς ὁμιλία του καὶ προχωρεῖ ἔτσι τὸ παιδί στὴ ταξινομήσιν καὶ γενίκευσιν

αὐτῶν σὲ γενικὲς ἔννοιες. Τὸ κατάλληλο ὄνομα, πρέπει νὰ συνοδεύεται πάντοτε μὲ τὸ ἀντίστοιχο πρᾶγμα ἢ ἰδέα, γιατί «λέξη χωρὶς ν' ἀντιστοιχῇ σὲ ὀρισμένο πρᾶγμα, εἶναι σκιά χωρὶς σῶμα καὶ ξίφος χωρὶς θήκη, λέγει ὁ πολὺς Κομένιος.

Τοῦτο εἶναι ἔργον κυρίως τοῦ δασκάλου. Τοῦ σύγχρονου δασκάλου ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ ἐνστερνισθῇ τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ νέου σχολείου καὶ νὰ μετατοπίσῃ τὸ βάρος τῆς μαθήσεως ἀπὸ τὴ γλῶσσα στὸ χέρι, ἀπὸ τὴν λογοκοπία στὴν πράξη. Γιατὶ ἡ δ)λία καὶ μάθηση εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ γεγονός καὶ ἡ μάθηση γίνεται πληρέστερη, ὅταν ἡ διδασκαλία φροντίζει ἐκεῖνο ποὺ δίνει, ν' ἀναφέρεται σὲ ἐσωτερικὰ κίνητρα τοῦ παιδιοῦ, ν' ἀποβλέπῃ σὲ κάποιον σκοπὸ καὶ νὰ συνδυάζεται μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς του. Ὅλοφάνερο εἶναι, πὼς διδασκαλία ποὺ χρησιμοποιοῖ σὰν μέσον διδασκαλίας γιὰ μάθηση μόνον τὸν λόγο, ὁμοιάζει μὲ τὸν ψαρὰ ποὺ ψαρεύει μὲ ἀγκίστρι χωρὶς δόλωμα.

Ἀντίθετα, μὲ τὰ ἐποπτικὰ μέσα, ἡ διδασκαλία γίνεται πὺδ συγκεκριμένη καὶ εὐχάριστη, πὺδ πλούσια καὶ ἀποδοτικὴ. Τὸ τί τῆς διδασκαλίας παρουσιάζεται πὰ μὲ συγκεκριμένη μορφή καὶ πὺδ εὐκόλα ξυπνοῦν τὰ πνευματικὰ κίνητρα τῶν μαθητῶν. Τὰ παιδιὰ βλέπουν καὶ παρατηροῦν, ἐξετάζουν καὶ ἐρευνοῦν, ἐρωτοῦν καὶ ἀπαντοῦν, κατασκευάζουν καὶ ἰχνογραφοῦν, κρίνουν καὶ συγκρίνουν. Ἔτσι ὅλες οἱ ψυχοπνευματικὲς καὶ σωματικὲς καταστάσεις βρίσκονται σὲ διαρκὴ κίνηση καὶ ἐνεργητικότητα. Σχηματίζεται πλῆθος ἀπὸ σαφεῖς ἐντυπώσεις καὶ σταθερὲς γνώσεις ποὺ καταλαμβάνουν πὰ τὴ συνείδηση τοῦ παιδιοῦ, σὰν ἀποτέλεσμα ἰσχυρῶν ἐρεθισμῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων καὶ τῆς τεταμένης προσοχῆς πρὸς τ' ἀντικείμενα αὐτὰ ποὺ τὰ ἔζησαν μ' ὅλες τὶς αἰσθήσεις τους.

Σήμερα, κανένας πὰ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ μὴ παραδέχεται ὅτι ἡ κάθε διδασκαλία πρέπει ν' ἀρχίξῃ ἀπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ νὰ καταλήγῃ στὴν ἔννοια. Κι' ὅμως τὰ πρᾶγματα στὴν πράξη παρουσιάζουν διαφορετικὴ ὄψη. Δὲν ἀπέχομε πολὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ τὰ σχολεῖα μας ἦσαν γυμνὰ ἀπὸ τὰ πὺδ ἀπαραίτητα ἐποπτικὰ μέσα καὶ ὄργανα διδασκαλίας. Τὸ στόμα τοῦ δασκάλου ἦταν ἡ μοναδικὴ πηγὴ ποὺ οἱ μαθητὲς ἔπαιρναν τὶς γνώσεις τους. Καὶ ὁ δάσκαλος κοπίαζε σκληρὰ νὰ ζωντανεύῃ τὸ λόγο, νὰ χρησιμοποιοῖ κατὰ κόρον τὴν κιμωλία, νὰ χρησιμοποιοῖ σκληρὰ παιδονομικὰ μέσα γιὰ νὰ τὸν προσέχουν καὶ ν' ἀποστηθίζουν αὐτὰ ποὺ ὁ ἴδιος ἐνόμιζε ὅτι μόρφωναν τὴ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῶν μαθητῶν του.

Τὸ ἀποτέλεσμα, ὁ ἴδιος νὰ κουράζεται ὑπερβολικὰ καὶ τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν νὰ φορτώνεται μὲ ἄγονες καὶ στεῖρες γνώσεις. Τὸ παιδὶ ἔτσι, συνήθιζε νὰ παίρνῃ ὅ,τι τοῦ προσέφερε ὁ δάσκαλος χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ μαθαίνει νὰ ἐρευνᾷ, νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐπεξεργάζεται τὸ μορφωτικὸ ἀγαθὸ μὲ ἐσωτερικὴ συμμετοχὴ.

Πολλὰ ἦταν, φυσικά, τὰ αἷτια ποὺ δικαιολογοῦσαν αὐτὴ τὴ γυννότητα τῶν σχολείων. (Διδακτηριακά, οἰκονομικά, ἐκδοτικὰ κ.ἄ.). Σήμερα ὅμως ἔχουν βελτιωθῇ πολὺ οἱ συνθῆκες τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων καὶ δὲν χωράει καμμιά δικαιολογία σὲ σχολεῖο ποὺ στερεῖται καὶ τῶν πὺδ ἀπαραίτητων ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας. Μιλᾷμε γιὰ σχολεῖο ἐργασίας, γιὰ νέες μέθοδοι διδακτικῆς ἐργασίας καὶ ἐνῶ στὸ σχολεῖο μας ἔχομε μόνον μερικοὺς χάρτες, μιὰ ὑδρόγειο σφαῖρα, λίγα βοηθητικὰ βιβλία, ἓνα μαυροπίνακα καὶ ἄφθονη κιμωλία.

Ἡ πολιτεία, ἀναγνωρίζουσα τὴ σκοπιμότητα στὸ διδακτικὸ ἔργο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐποπτείας, ἐφρόντισε καὶ διαρκῶς φροντίζει, νὰ ἐφοδιάσῃ ὅλα τὰ σχολεῖα μὲ μιὰ σειρά ἀπὸ ἐποπτικὰ ὄργανα, κυρίως δὲ Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας. Ἀξιεπαινετὴ ἡ προσπάθεια τοῦ Κράτους, γιατί ἔτσι δείχνει τὸ ἐμπρακτὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν.

Πολλὰ ὅμως ἀπ' αὐτά, ὅπως δείχνει ἡ πείρα, δὲν ἐκπληροῦν πλήρως τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖον κατασκευάστηκαν. Τὸ πολυσύνθετο τῆς κατασκευῆς καὶ τὸ

δύσκολο τῆς λειτουργίας δὲν ἱκανοποιοῦν τὴν περιέργεια τοῦ παιδιοῦ, οὔτε τὰ διάφορα φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα γίνονται τόσο κατανοητὰ ἀπὸ τὰ παιδιά. Τὰ παιδιά ἐντυπωσιάζονται περισσότερο ὅταν βλέπουν τὰ φαινόμενα νὰ προκαλοῦνται ἀπὸ ἀπλὲς συσκευές, τὶς ὁποῖες καὶ τὰ ἴδια παιδιά μποροῦν νὰ κατασκευάσουν. Τὰ ἀπλὰ καὶ εὐκολομεταχειρίσιμα, τὰ ὁποῖα μάλιστα γίνονται ἀπὸ τὰ ἴδια, ἔχουν μεγαλύτερη μορφωτικὴ ἀξία καὶ ἐπίδραση. Πολλὰ παιδιά δείχνουν τόσο μεγάλο ἐνδιαφέρον στὴν κατασκευὴ μιᾶς ἀπλῆς συσκευῆς, ποὺ καταπλήσσουν πολλὰς φορὲς καὶ τοὺς μεγάλους μὲ τὴν τελειότητα καὶ τὴν πληρότητα τῆς ἐργασίας τους.

Στὰ τελευταῖα χρόνια, στὰ περισσότερα σχολεῖα τῆς πατρίδας μας, ἄρχισε νὰ φυσᾷ ἄνεμος ἀλλαγῆς στὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τους. Τὰ παιδιά τοῦ βερμπαντισμοῦ καὶ τῆς παραδόσης, μεταβάλλονται σιγὰ-σιγὰ σὲ σχολεῖα ζωῆς. Φιλότιμοι Ἐπιθεωρητὲς καὶ δασκάλοι ἐργάζονται ἀθόρυβα καὶ δημιουργικὰ καὶ θεμελιώνουν τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς πάνω στὶς ἀνεξάντλητες πηγὰς ἔρευνας καὶ δημιουργικῆς ἐργασίας.

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας δὲν χάνει ποτὲ τὴν ἐπικαιρότητά του, δὲν βλάπτει ἂν στὶς γραμμὲς αὐτὲς ποὺ σύρονται ὑποδειχτοῦν σύντομα, ἰδίως γιὰ τοὺς νέους συναδέλφους, ὀλίγες σκέψεις καὶ ὑποδείξεις βγαλμένες ἀπὸ τὴν πείρα τῆς διδακτικῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νέων μορφῶν διδασκαλίας. Ὁ σημερινὸς δάσκαλος ποὺ παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης του, γνωρίζει ὅτι ἡ πρόοδος τῆς παιδαγωγικῆς συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν πρόοδο στὴ χρῆση τῶν ἐποπτικῶν μέσων καὶ ὕλικῶν. Ἐχει δὲ ὑποχρέωση μὲ κάθε τρόπο καὶ μέσο νὰ ὑλοποιήσῃ τὶς ἀρχὲς καὶ τὰ πορίσματα τῆς σύγχρονης διδακτικῆς καὶ παιδαγωγικῆς, καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸ σχολεῖο του σὲ σχολεῖο ζωῆς μὲ παιδιά ἐργαζόμενα καὶ πειραματιζόμενα πάνω στὰ προβλήματα ποὺ τὰ γέννησε ἡ σύγχρονη ἐποχὴ μας. Φρονῶ, ὅτι μὲ λίγο κόπο καὶ θέληση καὶ μὲ συγκεκριμένον πρόγραμμα στὴ δουλειά του, θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ὁ δάσκαλος τῆς ἄχαρης λογοκοπίας, ἀλλὰ ὁ δάσκαλος ποὺ χαίρεται τὸ ἔργο του σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα χαρούμενη καὶ δημιουργικὴ, σὲ περιβάλλον ποὺ θὰ τὸ φωτίξῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συνεργασίας, τὸ πνεῦμα τῆς ἔρευνας καὶ τῆς γόνιμης μαθήσεως. Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ κάθε μαθήματος, θὰ τοῦ ὑποδείξῃ πόσο εὐκόλα καὶ ἀπλὰ, μόνος του καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν μαθητῶν, νὰ μορῇ νὰ φτιάσῃ χωρὶς μεγάλη δαπάνη τὰ δικά του ἐποπτικὰ μέσα.

Ἄς ἀρχίσωμε πρῶτα ἀπὸ τὰ φρονηματιστικὰ μαθήματα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ ζωηρὴ καὶ παραστατικὴ διήγησιν τοῦ δασκάλου, ἀπαραίτητα εἶναι καὶ ὠρισμένα ἀπλὰ ἐποπτικὰ μέσα ποὺ εὐκόλα κατασκευάζονται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου. Τέτοια εἶναι ὁμοιώματα ἀπὸ χαρτὶ καὶ ξύλο τῶν διαφόρων ρυθμῶν τῶν ναῶν, προπλάσματα, μὲ λίγο γύψο ἢ πηλὸν, γεγονότων τῆς Π. Διαθήκης, χρονολογικοὶ πίνακες μὲ ἀντίστοιχες εἰκόνες προσώπων καὶ μαχῶν, διάφορα κάρτ-ποστάλ, ἱχθυογραφήματα τῶν παιδιῶν ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἄλλα σκεύη, λευκώματα μὲ θρησκευτικὰς εἰκόνες καὶ ἱστορικὰ πρόσωπα, ἀποκόμματα ἐφημερίδων καὶ θρησκευτικῶν περιοδικῶν, χάρτες μὲ ταινίες καλογραμμένες ἀπὸ ἱστορικὰς ἀλήθειες, λίγα ἀξιόλογα τροπάρια καὶ ἀποφθέγματα καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν ἀπαραιτῶν θρησκευτικῶν καὶ ἱστορικῶν χαρτῶν καὶ εἰκόνων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ προηγήται ἡ ἐμπειρικὴ πραγματικότητα μὲ τὴν φυσικὴ τῆς κατάστασιν (Ναοί, ἱστορικοὶ τόποι, μουσεῖα, θρησκευτικὰς τελετὰς, ἐθνικὰς γιορτὰς κ.λ.π.).

Στὴν ἀνάγνωσιν, ἐκτὸς τῆς ἰδιαίτερης μεθοδολογικῆς διδασκαλίας, εἶναι δυνατόν, ὁ δάσκαλος, μὲ λίγη θέλησιν, νὰ χρησιμοποίησιν τ' ἀνάλογα μὲ τὴν φύσιν

τοῦ μαθήματος ἐποπτικά μέσα, (προσωπογραφίες, κάρτ - ποστὰλ τοπείων, φωτογραφίες ἢ αὐτοῦσια ἀντικείμενα, εἰκόνες ζώων καὶ φυτῶν).

Στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας, χρειάζονται πολλὰ ἐποπτικά μέσα γιὰ τὴν πλήρη κατανόηση τῶν μορφῶν τοῦ χώρου καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ ἐποπτικὴ διδασκαλίᾳ τῆς πατριδογνωσίας μὲ συνδυασμὸ τὴν Σ. Δ. ἐξασφαλίζει καὶ τὴν ἐπιτυχίᾳ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας. Ἡ ἰδιαιτέρη πατρίδα, σὰν ἀφαιρετὴ τῆς διδασκαλίας, δίνει πολλὰς εὐκαιρίας στὸ δάσκαλο νὰ παρουσιάσῃ τὰ διδασκτέα ἀντικείμενα, ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα καὶ ἀπτὲς στὴν ἀντίληψη τῶν παιδῶν τὶς βιωτικὰς σχέσεις καὶ καταστάσεις, τῶν ὁποίων ἡ γνώση εἶναι ἀναγκαίᾳ στὴν κατανόηση ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν καταστάσεων καὶ γεγονότων. Ἡ ἀπλὴ ἀναπαράστασις μὲ κλίμακα τοῦ διδασκτοῦ, τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ κ.λ.π. εἶναι πολὺ εὐκόλῃ καὶ γίνεται χωρὶς ἐξοδα καὶ κόπους. Ἡ ἀμμοδόχῃ μὲ ὑγρὴ ἀμμο, μὲ διάφορα ὑδροχρώματα, ὁ πηλὸς καὶ ὁ γύψος, ἡ κιμωλία μὲ τὸν πίνακα, τὸ δάπεδο τῆς αὐλῆς κ.λ.π. εἶναι τὰ πρὸς ἀπλὰ μέσα ποὺ προετοιμάζουν τὸν μαθητὴ στὴν ἀνάγνωσις τοῦ χάρτη καὶ στὴν ἀνάπλασις τῆς πραγματικότητος ἀπὸ τὰ σύμβολα. Ἡ αἰσθητοποίηση τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν γεωγραφικῶν ἐννοιῶν, μπορεῖ νὰ γίνῃ σὲ μιὰ γωνιά τῆς αἵθουσας ἢ στὸ ἐργαστήριον τοῦ σχολείου μὲ λίγη ἀμμο, γύψο καὶ διάφορα ὑδροχρώματα. Σὲ λίγη ὥρα, μὲ τὴ βοήθειαν τῶν μαθητῶν, ὁ δάσκαλος μπορεῖ μόνιμα νὰ κατασκευάσῃ τὰ βουνὰ καὶ τὰ ὄρη, τοὺς λόφους, τοὺς κάμπους καὶ τὶς κοιλάδας, τὰ ὄροπέδια, τοὺς καταρράκτες καὶ τὶς χαράδρες, τὶς λίμνες, τὴ θάλασσα μὲ τὶς ἀκτὲς καὶ τὰ λιμάνια, τοὺς φάρους, τὰ ἡφαίστεια, χωρὶς καὶ πόλεις, ὅλα σὲ μιὰ φυσικὴ καὶ ὀργανικὴ ὁλότητα. Μὲ μιὰ στήλη φακοῦ καὶ 2 - 3 λαμπήσες μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν εἰκόνα τοῦ ἡφαιστείου, τοῦ φάρου, τοῦ φωτισμένου λιμανιοῦ κ.ἄ. Μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ σχολικοῦ τυπογραφείου, δίνονται στὰ παιδιὰ φύλλα μὲ περιγράμματα κάθε γεωγραφικῆς ἐνότητος, γιὰ νὰ τοποθετήσουν τὰ γεωγραφικὰ στοιχεία.

Στὴν κυρίως γεωγραφίᾳ, ὁ δάσκαλος μπορεῖ σὲ 2 - 3 χρόνιαν νὰ κἀνῃ συλλογὴν κάθε φύσεως ἀντικειμένου τῶν διδασκομένων χωρῶν. (Ὅρυκτά, φυτὰ, ζῶα ταριχευμένα, καρποί, μέταλλα, ἀκατέργαστα καὶ κατεργασμένα προϊόντα). Προπλάσματα ἢ ὁμοιώματα χαρακτηριστικῶν γεωγραφικῶν στοιχείων μὲ πηλόν, γύψο καὶ πλαστιλίνη ἢ καὶ μὲ ἄλλα εὐτελῆ ἀντικείμενα. (Διῶρυγες, βουνὰ, ἔργα τέχνης, ἡφαίστεια κ.λ.π.). Συλλογὲς εἰκόνων, κάρτ - ποστὰλ - δελτάρια φυσικῶν καλλονῶν τοῦ τόπου, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, γραμματόσημα κ. ἄ. Σχεδιαγράμματα συγκριτικὰ καὶ στατιστικά, συλλογὲς ἀποκομμάτων ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ ἐπιστολῶν μαθητῶν ποὺ ἀναφέρονται στὶς ἐξεταζόμενες ἐνότητες. Χάρτες ἀνά γλυφοὺς ἀπὸ γύψο, κοινοὶ καὶ βουβοί. Βιβλία περιγραφῶν καὶ περιγήσεων τῆς πατρίδας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁραῖα καὶ εὐήγητα λαογραφικὰ βιβλία καὶ παιδικὴ ἐγκυκλοπαίδεια γιὰ τὴν ἐπέκτασι τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων.

Στὴ μαθηματικὴ γεωγραφίᾳ, εὐκόλῃ εἶναι ἡ κατασκευὴ τοῦ πλαστικοῦ συστήματος μὲ τόπια νάυλον διαφόρου μεγέθους, τῶν ἡφαιστειῶν, ἀνεμοδείκτου καὶ πολλὰ ἄλλα. Μὲ τὶς εἰκόνες καὶ τὰ φίλμς κατανοοῦν καλὺτερα τὰ διδασκόμενα καὶ πλουτίζουν τὴν πεῖρα μὲ οἰκονομία δυνάμεως.

Δὲν εἶναι μακρυνὰ ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ πολιτεία θὰ ἐφοδιάσῃ ὅλα τὰ σχολεῖα μὲ προβολεῖς καὶ σχολικοὺς κινηματογράφους.

Τὸ μάθημα τῆς ἀριθμητικῆς ἀπαιτεῖ πλούσιαν ἐποπτείαν μὲ ὅλες τὶς αἰσθήσεις, ἰδίως στὶς κατώτερες τάξεις. Χρειάζεται περισσότερη ἀρίθμηση καὶ λογαριασμὸ μὲ κατ' αἴσθησιν ἀντικείμενα, μὲ κατασκευὴ καὶ περιποίησιν τούτων ἀπὸ τοὺς ἰδίους μαθητὰς, γιὰ τὸν σχηματισμὸ ἰσχυρῶν εἰκόνων ἐσωτερικῆς ἐποπτείας, οἱ ὁποῖες σιγὰ - σιγὰ ἀνέρχονται σὲ καθαρώτερες ἐννοιες. Τέτοια εἶναι οἱ καρποί, πέτρες, ξυλαράκια, ἀπλὰ ἀριθμητήρια, ἀριθμοταινίες, ραβδιά, κύβοι, πίνακες, ἀ-

ριθμητικά παιγίδια κ.ἄ. Γιὰ τὶς ἀνώτερες τάξεις, χαρτονομίσματα, γαλλικὸ μέτρο, ὑποδεκάμετρο, πίνακες αἰσθητοποιήσεως κλασμάτων καὶ δεκαδικῶν, ταινίες, σταθμὰ κ.ἄ. Τὰ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ σώματα τὰ κατασκευάζουν οἱ μαθητὲς στὸ μάθημα τῆς χειροτεχνίας μὲ χαρτόνι, σύρμα, πηλὸ καὶ ξύλο.

Τὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα καὶ ἐποπτικὰ μέσα. Στὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας γιὰ τὸ κατώτερο τμήμα, μποροῦμε νὰ χωρὶς ἀφθονὰ ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας. Τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῆς πατρίδας μας, εἶναι εὐκόλῳ νὰ διδαχθοῦν αὐτοῦσια καὶ στὸ φυσικὸ τους περιβάλλον. Αὐτὸ εἶναι πιδ εὐκόλῳ νὰ γίνῃ στὰ σχολεῖα τῆς ὑπαίθρου. Ἄριστα ἐποπτικὰ μέσα γιὰ ὅλα τὰ σχολεῖα εἶναι ὁ σχολικὸς κήπος μὲ ἓνα μικρὸ ζωοτροφεῖο ἀπὸ ζῶα καὶ πτηνὰ, μερικὲς κυψέλλες μελισσῶν, μιὰ μικρὴ μεταξοκαλλιέργεια καὶ ἓνα ἐνυδρεῖο μὲ ζῶα τῆς λίμνης καὶ τῆς θάλασσης. Ὁ δάσκαλος νὰ συνηθίσῃ τὰ παιδιὰ, ἀπὸ τὶς κατώτερες ἀκόμη τάξεις, νὰ κάνουν διάφορες συλλογὰς λουλουδιῶν, φύλλων, ἐντόμων, φτερῶν, σπόρων, βιομηχανικῶν προϊόντων, φωτογραφιῶν, τὰ ὁποῖα θὰ συλλέγονται κάθε χρόνον καὶ νὰ τὰ διατηροῦν ἀνάμεσα σὲ χαρτονάκια ἢ πάνω σὲ πινακίδες. Τὰ διάφορα ἐντομα δταν βαπτίζονται σὲ οἰνόπνευμα, διατηροῦνται καρφιτσωμένα σὲ φελὸ ἢ σὲ σανίδι. Διάφορα ἐρπετὰ, διατηροῦνται μέσα σὲ γυάλινα δοχεῖα μὲ οἰνόπνευμα. Στὶς ἀνώτερες τάξεις, ἀπαραίτητες οἱ εἰκόνες φυτῶν καὶ ζῶων τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν χωρῶν. Εἰκόνες ἀπὸ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, συλλογὲς ἀπὸ φυσικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα, πρῶτες ὕλες (καφέ, τσάι, δέρματα, γαργύφαλα, καουτσὺκ κ.ἄ.). Βοτανολογία, λευκώματα, λιπάσματα σὲ φιαλίδια, συλλογὲς ὀρυκτῶν καὶ μετὰλλων, χρωμάτων καὶ κατασκευὴ μὲ τὴ βοήθεια τῶν μαθητῶν προσλασμάτων (ἀνθρωπολογία). Οἱ συλλογὲς ν' ἀναλαμβάνωνται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς κατὰ τὴν ἐμπέδωση τῶν μαθημάτων καὶ νὰ εἶναι ἔργα ἀτομικῆς καὶ ὁμαδικῆς ἐργασίας. Νὰ τοποθετοῦνται μὲ κανονικὴ διάταξη καὶ σειρὰ σὲ εἰδικὸ χῶρον (σχολικὸ μουσεῖο ἢ στοὺς διαδρόμους τοῦ σχολείου), νὰ διατηροῦνται μὲ μεγάλῃ ἐπιμέλειᾳ, νὰ συντηροῦνται, νὰ πλουτίζονται καὶ πάντοτε νὰ χρησιμοποιοῦνται.

Ἐκεῖ ποὺ χρειάζεται περισσότερη ἐποπτεία, εἶναι στὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας. Κατὰ τὴ γνώμη μου (ἀπὸ τὴν πείρα τῆς διδασκαλίας μου ἐργασίας), καὶ ὁ πιδ ἀδέξιος δάσκαλος στήν κατασκευὴ ἀπλῶν πειραματικῶν συσκευῶν, εἶναι δυνατόν νὰ πλουτίσῃ τὴ διδασκαλίαν του μὲ τὴν ἀπαραίτητη ἐποπτεία. Τὰ πιδ ἄχρηστα ἀντικείμενα καὶ ἀπλὰ πράγματα ἀποτελοῦν τὴ βασικὴ ὕλη τῆς κατασκευῆς κάθε ἐποπτικοῦ ὀργάνου. Γαλοκούτια, γυάλινα δοχεῖα, σανίδες, χαρτόνια, κάτοπτρα, λαμπογυάλια, στήλες φακοῦ καὶ σύρματα, τεμάχια τσίγκου καὶ χαλκοῦ, ἀνθρακες ἀπὸ κατεστραμμένες στήλες, γύψος, δοκιμαστικοὶ σωληνέες κ.ἄ. μπορεῖ ὁ δάσκαλος μ' αὐτὰ μόνος του καὶ μὲ τοὺς μαθητὲς νὰ καλύψῃ ὅλα τὰ κεφάλαια τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας μὲ τὰ ἀπαραίτητα ὄργανα γιὰ τὰ ὁποῖα χρειάζονται πολλὰς χιλιάδες ν' ἀγορασθοῦν.

Τὰ παραπάνω ἐποπτικὰ ὄργανα μὲ τὴ βοήθεια τῶν μαθητῶν μου, πάνω σὲ δυὸ χρόνια, κατασκευάστηκαν καὶ μάλιστα σὲ σχολεῖο ποὺ ἦταν ἄγνωστο καὶ τὸ πιδ ἀπλὸ ἐποπτικὸ μέσο διδασκαλίας. Ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς ὅλων τῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ τῶν πειραματικῶν συσκευῶν Φυσικῆς καὶ Χημείας δὲν ξεπέρασε τὸ ποσὸ τῶν δυὸ χιλιάδων δραχμῶν. Μιὰ σειρὰ τέτοιων πειραματικῶν συσκευῶν γιὰ ὅλα τὰ κεφάλαια τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας (προσωπικὴ ἐργασία μου) προσεφέρθησαν στὴ Ζ. Π. Ἀκαδημία Ἰωαννίνων, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς συγκροτήσεως τοῦ ἐργαστηρίου τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἐργαστήριον, μαθητὲς καὶ σπουδαστὲς σπουδάζουν τὴ γνώση τῆς φύσεως, ἀνακαλύπτουν τὶς φυλακισμένες δυνάμεις τῆς μὲ τὸν πειραματισμὸ καὶ τὴ κατασκευὴ καὶ προετοιμάζονται, ἔτσι, ν' ἀντιμετωπίσουν τὸν σύγ-

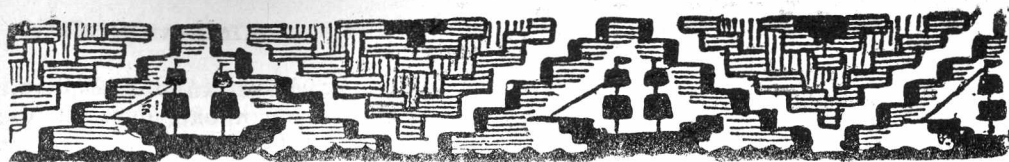
χρονο τεχνικό πολιτισμό και νὰ τοποθετηθοῦν ἄντικρυ στὴ σημερινὴ πραγματικότητα. Οἱ αὐριανοὶ δασκάλοι, διαποτίζονται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς δημιουργίας καὶ ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, τῆς κριτικῆς σκέψεως, τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συνεργασίας καὶ μετουσιώνουν τὴ θεωρίαν στὴ συγκεκριμένη πράξη καὶ στὴν παραγωγικὴ ἐργασία. Μαθητὲς καὶ σπουδαστὲς ἐνθουσιάζονται μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν πρωτοτυπία τῆς κατασκευῆς τῶν ἐποπτικῶν μέσων καὶ βλέπουν ὑλοποιημένη μέσα σ' αὐτὰ τὴ θεωρίαν τῶν νόμων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης σ' ὅλους τοὺς τομεῖς. Οἱ φυσιογνωστικὲς συλλογές, ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ σὲ βιοτικὰ θέματα καὶ ἄλλα μέσα διδακτικῆς δραστηριότητος, δείχνουν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀλλαγῆς στὴ μέθοδο καὶ πορεία ἐργασίας στὸ σύγχρονον σχολεῖο.

Πολλοὶ ἄλλοι συνάδελφοι, ὅπως καὶ ὁ γράφων, εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ μάθουν πολλὰ στὸν τομέα αὐτό, ἀπὸ τὴ διακεκριμένη ἐπιστήμονα Κα Λουκία Βλαστοῦ— Φυτᾶ, ποὺ ἀθόρυβα παρουσιάζει κάθε χρόνον ἀξιόλογο ἔργο στὰ ἐργαστήρια τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου Ἀθηνῶν. Ἐμιμήθησαν τὸ ἔργο τους καὶ μετέφεραν στὰ σχολεῖα τους τὶς νέες μορφὲς διδασκαλίας στὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα. Τὸ βιβλίον τῆς «Ἡ εἰδικὴ διδακτικὴ Μαγνητισμοῦ—Ἡλεκτρισμοῦ» παρουσιάζει τὶς νέες αὐτὲς μορφὲς διδασκαλίας, πολλὰ στοιχεῖα τῆς ἐφηρμοσμένης Φυσικῆς καὶ προσφέρει ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίαις στὸ ἔργο τοῦ σημερινοῦ δασκάλου.

Στὰ Σχολεῖα τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἡπείρου, διαπιστώνει κανεὶς μὲ ἱκανοποίησιν, ἰδίως στὰ τελευταῖα χρόνια, νὰ κυριαρχῇ σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τους, τὸ πνεῦμα τῶν σχολείου τῆς ἐργασίας καὶ τῶν νέων μορφῶν διδασκαλίας. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως στὸν Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν κ. Παντελίον, ποὺ μὲ τὴ συνεργασία τῶν ἐκλεκτῶν Ἐπιθεωρητῶν, κατέστρωσε σχέδιον καὶ πρόγραμμα ἐφαρμογῆς τῶν ἀπαιτήσεων τῆς σύγχρονης παιδαγωγικῆς καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Νέου Σχολείου. Ἡ πολὺτιμη πείρα του ὡς ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐπόπτου καὶ ἡ πολὺχρονη ἐργασία του στὴν ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς τοῦ σχολείου τῶν λόγων, εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος σ' ἓνα περισπούδαστο βιβλίον «Τὸ Τρίμορφο Σχολεῖον ζωῆς», πρότυπο στὸ εἶδος του καὶ βασικὴ πηγὴ σὲ πληροφορίες καὶ ὁδηγίες γιὰ κάθε ἐκπαιδευτικόν. Δυστυχῶς δὲν ἐτέθη σὲ κυκλοφορίαν γιὰ λόγους ἡθικῆς τάξεως. Ὅμως οἱ δάσκαλοι τῆς χώρας μας στεροῦνται τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ βοηθήματος καὶ ἐπιβάλλεται ν' ἀρθοῦν τὰ ἐμπόδια τῆς μὴ κυκλοφορίας του.

Σ' ὅλους τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῆς Ἡπείρου, εἶναι γνωστὲς οἱ παιδαγωγικὲς ἐκθέσεις ποὺ ὀργανώθηκαν στὰ Γιάννινα καὶ στὶς ἔδρες τῶν Ἐπιθεωρητῶν. Ἡ παιδαγωγικὴ ἐκθεση στὶς αἰθουσας τῆς Ε. Η. Μελετῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ δραστηρίου προέδρου κ. Κ. Φρόντζου καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἐκλεκτοῦ παιδαγωγοῦ καὶ ἐφόρου κ. Κ. Κίτσου, ἡ μεγάλη ἐκθεση μέσων διδασκαλίας ἑσωσχολικῆς ἐργασίας καὶ ἀγωγῆς ποὺ ὀργανώθηκε καὶ καθοδηγήθηκε ἀπὸ τὸν ἀνήσυχον καὶ ἀκούραστον Ἐπιθεωρητὴν κ. Νιονίον, ἡ μεγάλῃ ἐκθεση ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας ὅλων τῶν μαθημάτων τῆς Ζ. Π. Ἀκαδημίας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς κ. Σοφοκλῆ Λώλη, παρουσίασαν ἀνάγλυφα τὸ συντελούμενον ἔργον τῶν ἐργατῶν τῆς Λαϊκῆς Παιδείας καὶ τὴν μετουσίωσιν τῆς θεωρίας στὴν πράξιν. Οἱ ἐκθέσεις αὐτές, ἔδειξαν ἀκόμα μιὰ φορὰ, τὴν ἐπικράτησιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀλλαγῆς στὴ μέθοδο καὶ πορεία ἐργασίας στὸ σύγχρονον σχολεῖο.

Ἡ δημόσια ἀναγνώρισις τῆς ἀξιεπαινεῆς αὐτῆς ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς προσπάθειας μεγάλωσε τὴν εὐθύνην καὶ τὸ χρέος τοῦ δασκάλου ἀπέναντι τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς κοινωνίας ποὺ ἀκόμη πιδ πολλὰ περιμένει ἀπ' αὐτόν. Ἐπιθεωρητὲς καὶ δασκάλοι, πιασμένοι χέρι - χέρι, ἐργαζόμενοι καὶ συνεργαζόμενοι, βαδίζουν τὸν ὁραῖον δρόμον τοῦ καθήκοντος καὶ μὲ τὴν ἑσωσχολικὴ καὶ ἑξωσχολικὴ τους δράσιν, φωτίζουν, θερμαίνουν καὶ ζωογονοῦν τὰ Ἑλληνόπουλα καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

Θωμά Κράβαρη, Διδάλου

Γλωσσα καὶ μάθησις

Σε μερικές περιοχές καὶ χωριά τῆς Πατρίδας μας, παρουσιάζονται ξένες γλώσσες καὶ ιδιωτισμοί. Ἄν καὶ πρὶν πολλὰ χρόνια ἔχει ἐπέλθει μία ἐνότης πολιτιστική, μολαταῦτα τὸ μόλυσμα καὶ τὸ φώλιασμα τῆς Ἀλβανικῆς, Σλαβικῆς καὶ Κουτσοβλάχικης ὑπάρχει. Τοῦτο βέβαια μπορεῖ νάχει σὰν βαθύτερα αἷτια λόγους ψυχολογικούς, πολιτιστικούς ἢ ἀκόμα καὶ γεωγραφικούς. Ποιὲς καὶ πόσες δυσχέρειες ὅμως συναντᾷ τὸ διδακτικὸ πρόβλημα στὶς περιοχές αὐτές, μόνο λίγοι τὸ γνωρίζουν καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ διδάσκαλοι ποὺ ὑπηρετοῦν σὲ τέτοια χωριά. Πολλὲς φορές, οἱ τέτοιου εἴδους περιπτώσεις ἔχουν δώσει ἀφορμὴ στοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τῆς χώρας μας, νὰ διεκδικήσουν ἐλληνικώτατα ἐδάφη, ποὺ γιὰ τὴν διατήρησή τους ἔχει χυθεῖ πολὺ, ἀφθονο αἷμα Ἑλληνικό.

Κάποτε, ἔλεγα, ξένοι πρὸς τὴν πατρίδα μας, ὅτι οἱ ξενόφωνες δὲν εἶναι γνήσιοι Ἕλληνες, τώρα ὅμως, κανένας δὲν μπορεῖ νὰ παραδεχθῇ, ὅτι τὸ μόνο κριτήριον γιὰ τὴν ἀπόδειξη τῆς ἐθνικότητος ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἡ μητρικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα γνωρίσματα. Στὴν πατρίδα μας, καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ ξενόφωνες ἔχουν Ἑθνικὴ συνείδηση καὶ νοιώθουν περήφανοι γιατί εἶναι Ἕλληνες καὶ μποροῦν νὰ πληγωθοῦν βαθειά, στὸ ξεστόμισμα μιᾶς ὁποιασδήποτε λέξης, ποὺ νὰ μειώνει τὴν ἐλληνικότητά τους. Ὅμως, ἄς μὴ καταπιαστοῦμε μὲ τὸν τομέα αὐτὸ καὶ ἄς ἐλθουμε στὸ διδακτικὸ πρόβλημα, στὸ Σχολεῖο.

Τὰ παιδιά αὐτὰ (τὰ ξενόφωνα) δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν ὅσο πρέπει,

γιατὶ δὲν ἔχουν ἀναπτυγμένη τὴ φραστικὴ ἰκανότητα τὸ ἴδιο μὲ τὰ ἄλλα παιδιά, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἡ πρόσκτηση γνώσεων εἶναι εὐκολὴ σ' αὐτά. Τὸ παιδὶ μπορεῖ εὐκολότερα νὰ καταλάβει καὶ νὰ μιλήσει τὴ γλῶσσα τῆς μάνας του, αὐτὴ ποὺ μιλάει συνέχεια, ἀπὸ τὴν ὥρα παῦ ἔκανε χρῆση τοῦ ὄργανου αὐτοῦ, μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του. Τὴ γλῶσσα αὐτὴ μιλάει τὸ περιβάλλον του καὶ μ' αὐτὴ συνεννοεῖται μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Τὴ γλῶσσα τοῦ Σχολείου, ποὺ ὅσο κι' ἂν προσποιοῦνται, πὼς μὲ προθυμία δέχονται (καὶ εἶναι βέβαιο πὼς τὰ μικρὰ παιδιά ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ δασκάλου, ποὺ ἔχει τονίσει τὰ μειονεκτήματα) καταβάλλει προσπάθειες, γιὰ νὰ τὴν νοιώσει, πλην ὅμως τὸ διάστημα τῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ Σχολεῖο εἶναι λίγο ἀπὸ πλευρᾶς χρόνου. Γιατί, φεύγοντας τὸ παιδί, ξεχνάει, κατ' ἀνάγκη, ὅσα εἶπε ὁ δάσκαλος, ἐφ' ὅσον στὸ σπίτι ἢ γιαγιά, ὁ παπποῦς καὶ ἡ μάνα, σὲ πολλὲς περιπτώσεις, δὲν γνωρίζουν οὔτε λέξη ἐλληνική.

Βλέπομε, λοιπόν, σὲ τί ἀντιθέσεις λεκτικές, φραστικές, πέφτει τὸ παιδί σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις.

Λέμε ὅλοι μας, ὅτι ὁποῖος ξέρει ἄλλη γλῶσσα, ἔχει τέσσερα μάτια. Σωστά. Ἄν κανεὶς θέλει νὰ βελτιώσει τὴ θέση του στὴ σημερινὴ κοινωνία πρέπει νὰ εἶναι γνώστης μιᾶς ξένης γλώσσας. Ἡ γνώση μιᾶς ξένης γλώσσας εἶναι βασικὴ προϋπόθεση κάθε εἶδους ἐπιτυχίας. Ἐκεῖνος ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μητρικὴ του γλῶσσα δὲν μιλάει καὶ δὲν γράφει καμμιά ξένη γλῶσσα, δὲν μπορεῖ νὰ ἐλπίζει πὼς θὰ κατορθώσει νὰ

δημιουργήσει κάποτε τὸν ἑαυτό του καὶ μιὰ εὐνοϊκὴ κατάσταση γι' αὐτόν. Ὁ καθένας τὸ γνωρίζει αὐτὸ καὶ δὲν χρειάζεται νὰ δώσουμε μεγαλύτερη ἔκταση. Σωστό, μὰ ὄχι τὸ ἴδιο μὲ τὴν Βλάχικη ἢ Κουτσοβλάχικη γλῶσσα, ἢ ἀκόμα μὲ τὴν κουτσοαλβανικὴ.

Καὶ μιὰ καὶ κάνουμε λόγο γιὰ τὴ γλῶσσα, ἣς καταπιαστούμε μὲ τὸ οὐσιώδες αὐτὸ γνῶρισμα τῆς πνευματικότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι τὸ ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἀνθρώπου. Φωνὴ ἔχουν ὅλα τὰ ζῶα καὶ μ' αὐτὴ ἐκδηλώνουν τὰ διάφορα συναισθήματα (λύπη, χαρὰ κ.λ.π.), ἐπίσης μποροῦν νὰ μεταδίδουν μεταξὺ τους τὰ ὁρμέμφυτα αἰσθήματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ ξεπεράσουν τὰ σύνορα τῆς αἰσθητικότητος. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως διαφέρει κατὰ πολὺ, διότι μὲ τὴ γλῶσσα του δὲν φανερώνει μόνον τὰ φυσικὰ συναισθήματα, ἀλλὰ καὶ διανοήματα καὶ σκέψεις καὶ μὲ τὸ λόγο μεταδίδει στοὺς συνανθρώπους του τὸν πνευματικὸ του θησαυρό. Ἔτσι μὲν τὸν τρόπο αὐτὸ δημιουργήθηκε ἡ Κοινωνία, πού ἂν δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ γλῶσσα, δὲν θὰ εἶχε καμμιά ἀξία. Ὁ Herder λέει: «Ὁ ἐγκέφαλος, χεῖρ, θὰ ἔμενον ἄδρανῇ, ἐὰν μὴ ὁ Δημιουργὸς ἔδωρεῖτο μηχανὴν τινὰ θέτουσα εἰς κίνησιν πάντα, ἡ μηχανὴ αὕτη ἦτο τὸ Θεῖον δῶρον τοῦ λόγου...». Ὅποιαδήποτε δεξιότητα θὰ ἔμενε νεκρὴ γιὰ πάντα, ἐνῶ μὲ τὴ γλῶσσα μεταβάλλεται σὲ δύναμη καὶ ἐνέργεια. Ἡ Ἀγία Γραφή γιὰ τὴν γλῶσσα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες παραδόσεις.

Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἔδωσε τὰ ὀνόματα στὰ διάφορα ζῶα μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν τὴ διδάχτηκε ἀπὸ τὸν Θεό, οὔτε γεννήθηκε ἡ γλῶσσα μὲ τὴ συνομιλία του μὲ τὴν Εὐα, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε δώσει τὶς ὀνομασίες στὰ ζῶα, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα εἶναι καθαρὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ. Τὸ ὅτι ἡ ἀνάγκη συνεννοήσεως τῶν ἀνθρώπων, πού ἀποτελέσαν Κοινωνία καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ συμφωνία, ἔγιναν αἰτία νὰ αὐξηθοῦν οἱ φωνὲς καὶ

οἱ λέξεις, ἴσως νὰ ἔχει κάποια ἀλήθεια, χωρὶς ὅμως μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἀγνοήσουμε τὴ Θεία Δωρεά.

Ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως δὲν μποροῦμε νὰ πούμε, ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι αὐτόματο δημιούργημα τῆς πνευματικῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι εἶναι τὸ μάτι γιὰ τὴν ὄραση, τὸ αὐτὶ γιὰ τὴν ἀκοή, ἔτσι καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ὄργανο γιὰ τὴν ἐκδήλωση κάθε ἐσωτερικῆς λειτουργίας.

Ἀπὸ ὅσα εἰπώθηκαν βγαίνει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀρχέτυπος γλῶσσα, πού ἂν ἐκτὸς γεννήθηκαν οἱ ἄλλες, δὲν ὑπῆρχε. Ὁ Renan λέει: «Αἱ γλῶσσαι αἱ παριστῶσαι παράγοντα ἐκ παραλλήλου καὶ οὐχὶ ὥσπερ οἱ κρίκοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀλυσέως. Εἰσὶ ἀδελφοὶ ἀλλήλων, οὐχὶ δὲ τινες μὲν θυγατέρες, ἄλλαι δὲ μητέρες». Καμμιά ἀπὸ τὶς γλῶσσες δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διεκδικεῖ τὴν πρωτογένεια. Ἐκεῖνες λοιπὸν πού παρουσιάζουν μιὰ ὄψη ἀρχαιότερη ἀπέναντι στίς ἄλλες, δὲν εἶναι ἀλήθεια ἀρχαιότερες ἢ πρωτογενεῖς, ἀλλὰ ἔμειναν στάσιμες κατὰ τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξής τους. Ὁ περίφημος Renan καὶ πάλι λέει: «Στὴν ἀρχὴ τόσες διαλέκτους συναντοῦσε κανένας, ὅσες ἦταν οἱ οἰκογένειες. Κάθε ὁμάδα διαμόρφωνε δική της γλῶσσα σύμφωνα μὲ τὴν πνευματικότητά της, μὲ τὸ ὁρμέμφυτο καὶ τὶς διαφορὰς ἀνάγκες (κλιματολογικὲς, τροφῆς κ.λ.π.)». Πολὺ σωστὰ παρομοιάζει τὴ γλῶσσα μὲ δέντρο μεγάλο, πού ἔχει ἰσχυρὴ βλάστηση καὶ πού ἡ καλλιέργεια τίποτε δὲν ἀπόκοψε καὶ πού ἐπεκτείνει ἰδιότροπα καὶ τυχαῖα τὰ κλαδιά του. Ἐδῶ ὅμως, στὴν περίπτωσιν τοῦ Σχολείου, παρουσιάζεται ἡ μεγάλη δυσκολία. Ποιὸ σύστημα καὶ ποιά μέθοδο νὰ ἐφαρμόσει κανένας ὅταν τὸ ὑλικὸ εἶναι ξένο πρὸς τὴ γλῶσσα;

Σταματοῦν κατὰ κάποιο τρόπο ὅλες οἱ μέθοδοι διδασκαλίας καὶ πρέπει καθένας στὴν περίπτωσιν αὐτὴ νὰ συμβουλευτεῖ τὴν πείρα καὶ νὰ ἐφαρμόσει δική του μέθοδο, τέτοια, πού νὰ μπορεῖ νὰ φέρει καλὰ ἀποτελέσματα. Τὸ ἄξιωμα τῆς Ψυχολογίας πού λέει, πὼς ὁ

Παιδαγωγός πρέπει νά ἐπιδρᾷ σκοπίμως καί μέ σχέδιο στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνηλίκου, γιά νά ἐμποδίζει βλαβερή ἐπίδραση κάποιου παράγοντος καί νά διευκολύνει τήν ἐπίδραση κάποιου ἄλλου εὐνοϊκοῦ, ἐδῶ μέ ὁποιαδήποτε προσπάθεια ἀποτυχαίνει, γιατί ὅ,τι τὸ Σχολεῖο πάει νά χτίσει, τὸ γκρεμίζει ἡ οἰκογένεια παρά τή θέλησή της. Ἐφαρμόζουμε ὅ,τι εἶναι σύμφωνα στὰ μέτρα τῆς πνευματικότητος τοῦ παιδιοῦ. Ὁ γνωστός τρόπος τῆς ἀνάγνωσης, μέ τίς περιγραφές πορεῖς διδασκαλίας, τίς νεοερβαριανές μέ τὰ ἐφτά στάδια καί μέ τήν τελευταία ἐξέλιξή του, τήν τριμερῆ πορεία κ.λ.π., δέν θά ἐφαρμοστεῖ κατὰ γράμμα, γιατί ἡ γλῶσσα τους εἶναι κουτση καί τὰ ἀποτελέσματα θά εἶναι θεοστραβα.

Προσπαθοῦμε νά βροῦμε ἢ μᾶλλον βρήκαμε τοὺς σπουδαιότερους ἀπ' τοὺς σκοποὺς, καί αὐτὸ εἶναι νά μπορέσουν τὰ παιδιά νά μάθουν ἐλληνικά, καί πάνω σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ρίξαμε τὸ μεγαλύτερο βάρος τῆς ὅλης σχολικῆς ἐργασίας. Μιλοῦμε γιά αὐτενέργεια κ.λ.π. Φαντάζεται κανεὶς τί εἶδους αὐτενέργεια μποροῦν νά ἀναπτύξουν οἱ μαθηταί, πού καμμιά πρότασή τους δέν εἶναι σωστή, γραφτὴ ἢ καί προφορικὴ ἀκόμα, πού σοῦ δίνουν τήν ἐντύπωση πολλὰς φορὲς, ὅτι δέν ἔχουν κἂν πατήσῃ τὸ πόδι τους στὸ Σχολεῖο. Πολλὰς φορὲς ἴσως νά ρίχνουμε τὸ βάρος στοὺς προκάτοχούς μας, ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄλλη. Προσπαθοῦμε νά βγάλουμε τὴν ὕλη, σύμφωνα μέ τὸ Ε.Α.Π. καί ἀδιαφοροῦμε γιά τὴν οὐσία. Καί ἔτσι ἐρχεται τὸ τέλος τοῦ χρόνου, δίνουμε τοὺς τίτλους γιά πολλοὺς καί διάφορους λόγους καί κάνουμε ἔτσι τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα σὲ βάρος τῶν μαθητῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ μᾶς τρῶνε, βέβαια, οἱ τύποι καί ἀδιαφοροῦμε γιά τὴν οὐσία. Δέν πρέπει νά ἀρκεστοῦμε στὸ 20 % τῆς στασιμότητος, οὔτε νά μᾶς ἐνδιαφέρει ἂν μεγάλωσαν στὸ μπόδι, οὔτε ἂν κακοφανεῖ στὸν ἕνα ἢ στὸν ἄλλο κηδεμόνα τοῦ μαθητοῦ μας, οὔτε ἀκόμα νά λάβουμε ὑπ' ὄψη, πῶς ὁ μεγάλος ἀριθμὸς

στασίμων, ἴσως θεωρηθῇ ἀνικανότητα ἀπὸ τὸν Προϊστάμενο. Ὁ Προϊστάμενος ὁμῶς, ὅπωςδὴποτε —νομίζω—κατονοεῖ τίς ἀντιξοότητες καί τὰ ἐμπόδια, πού παρουσιάζονται σὲ παρόμοιες περιπτώσεις καί δέν θά κρίνει τὴν ἱκανότητα τοῦ Δασκάλου, ἀποκλειστικά ἀπὸ τὴν πρόοδο τῶν τέτοιου εἶδους μαθητῶν. Ἀλλὰ πάλι σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις χρειάζεται θάρρος καί τόλμη, πού θά τοῦ δοθεῖ ἀπ' τὴ μεγάλη πείρα καί τὴ φωτισμένην ὑπόδειξη τοῦ προϊσταμένου καί θά τὸν βγάλει ἀπ' τὸ ἀδιέξοδο, ρίχνοντας τὸ μεγαλύτερο βάρος—στήν παροῦσα κατάσταση—στὸ γλωσσικόν. Καί τοῦτο πετυχαίνει μέ πολλὰς λεκτικὰς ἀσκήσεις καί ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις, ὅπου τὸ παιδί ἐκδηλώνει μ' αὐτὲς τίς χαρὲς, τίς λύπες του κ.ἄ... Ὅμως, αὐτὰ γίνονται, σύμφωνα μέ τὸ πρόγραμμα, στίς μικρὰς τάξεις!.. Καί πάλι δέν πρέπει νά προσκολληθοῦμε στοὺς τύπους καί πρέπει νά θεωρήσουμε καί τὰ παιδιά τῶν ἀνωτέρων τάξεων, σὰν παιδιά τῶν κατωτέρων, λόγῳ τῆς γλωσσικῆς τους καθυστέρησης, ἀνωμαλίας, διαφορᾶς καί ιδιομορφίας. Οἱ δυὸ-τρεῖς τάξεις τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Σχολείου δέν κατορθώνουν τίποτε, γιατί ἐδῶ, στοῦ εἶδους αὐτοῦ τὸ Σχολεῖο, χρειάζεται ἰδιαίτερο πρόγραμμα, πού νά ρίξει τὸ βάρος ὅλο τῶν μαθημάτων στὴ γλῶσσα, στὰ γλωσσικά μαθήματα.

Στὸ Σχολεῖο μας, μέ τὴν φωτισμένην ὑπόδειξη τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ μας, δώσαμε, ὅσο μπορούσαμε, γλωσσικὸ χαρακτηρισμὸν σ' ὅλα τὰ μαθήματα. Ἰδιαίτερα μέ τίς ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις, ὅπως εἶπαμε, καί μέ τὴν αὐθόρμητη ἐκφραση, τὸ παιδί ἐκφράζει τίς λύπες, τίς χαρὲς τοῦ κ.λ.π. καί εἶναι ἐπόμενο νά γίνωνται πολλὰ ἐκφραστικὰ λάθη, τὰ ὁποῖα μέ τὴν ἐπισταμένη διόρθωση καί τὴν τοποθέτηση τῶν καταλλήλων λέξεων σωστά στίς λαθεμμένες διατυπώσεις ἀφ' ἐνὸς καί τὴν εὑρεση ἄλλων λέξεων μέ τὸ ἴδιο νόημα καί γραφὴ ἀφ' ἑτέρου, προσπαθοῦμε νά ἐπιφέρουμε ἕνα εἶδος γλωσσικοῦ ἰσορροπισμοῦ. Ἐδῶ εὐκολα μπορεῖ κανένας νά καταλάβει τίς

Σπύρου Μουσελίμη

ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

Ἕνα μπουγιουντί τοῦ Ἀλῆ Παῶ τοῦ 1806 γιά τὸ χωριὸ Τσερίτβιανα

Στὸ οἰκογενειακὸ ἀρχεῖο τοῦ Σωτήρη Μπακάλη, Τσεριτσιανιώτη, βρέθηκε ἓνα μπουγιουντί (διαταγή) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μὲ τὸ ὁποῖο ὀρίζει τὸ γέννημα ποὺ θὰ κρατεῖ ὁ κάθε ρωμιὸς γιὰ λόγου του καὶ τὸ γεώμορο ποὺ θὰ καταβάλλει στὸν ἰδιοκτήτη, κι' ἀκόμα, τί θὰ δίνει ἀπὸ τ' ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα δέντρα.

Ἐπίσης τί θὰ πληρώνει τὸ χωριὸ στοὺς σπαχήδες, στὸ σούμπαση, καὶ τί σαλαριά (φόρος στὰ βῶδια). Ἐπὶ πλέον τί θὰ παίρνει ὁ σούμπασης ἀπὸ τὰ γιδο-

δυσκολίες τῆς μετάφρασης, ἀπὸ τῇ μιᾷ γλῶσσα στὴν ἄλλη, ὅταν τὸ παιδί, προσπαθώντας ν' ἀποδώσει τὸ νόημα ἐνὸς κομματιοῦ στὰ ἑλληνικά, παρουσιάζει κενὰ μεταξὺ τῶν λέξεων, μὲ ἓνα ἄλφα χρονικὸ διάστημα, καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν κατέχει καλὰ τὶς δυὸ γλῶσσες.

Ἡ Πολιτεία ἴσως στὰ Τουρκόφωνα καὶ Πομάκικα Σχολεῖα νὰ ἔχει εἰδικὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοστῇ σ' ὅλα, ἀνεξάρτητα τὰ ξενόφωνα Σχολεῖα. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψη καὶ ἡ παραπάνω δὲν δύσκολη δουλειά, τοῦ ἐργαζομένου σὲ τέτοια Σχολεῖα Δασκάλου καὶ νὰ δοθῇ, ὅπως καὶ στὰ Πομάκικα, τὸ ἐπίδομα τῶν ξενοφώνων Σχολείων—ἄς ποῦμε!..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Schiller, ὡς φιλόσοφος.
» ὡς ἱστορικός.
Herder, Ἡ προϊστορικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου.
Παπαχρήστου Ν., Ὁ ἄνθρωπος.
Νέο Σχολεῖο, Τεῦχος 163.
Μωραΐτη, Ψυχολογία.

πρόβατα, τὸ γάλα καὶ τὶς κότες τοῦ καθενοῦ, καθὼς κι' ἀπὸ τὰ φορτιάρια καὶ ἀπὸ τὴν εἴσπραξη τῶν φόρων.

Τὸ μπουγιουντί τοῦτο εἶναι μιὰ ὁλοζώντανη εἰκόνα, μιὰ πλέρια ζωγραφιά στὴν ὁποία παρασταίνεται ὅλο τὸ βάσανο, ὁ ξεπεσμός κι' ἡ κατάντια τοῦ ραγιά.

Ὁ ρωμιὸς στὰ χρόνια τῆς τουρκοσκλαβιάς ἦταν ἓνα εἶδισμα μεταξὺ ζώου καὶ ἀνθρώπου, ποὺ προορισμός του ἦταν νὰ δουλεύει μόνο γιὰ τὸν ἀφέντη, σὰν καλιῶρα ὁ σημερινὸς ἐργάτης ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ραγιάς ὑπὸ ἄλλη μορφή κι' ὄνομα. Ἄν περὶσσευε, ἔτρωγε κι' αὐτὸς κανένα ξεροκόμματο, ὅπως τὸ μαντρόσκυλο ποὺ ταῖζεται γιὰ νὰ φυλάει τὸ κοπάδι.

—Ὁ Τοῦρκος μὲ τὸ Ρωμνιό, ἔλεγαν οἱ ἀγάδες, πῆγαν στὸ Θεγό. Ὁ Τοῦρκος ζήτησε τὸ ρεχάτι (ἀνάπαψη) κι' ὁ Ρωμνιὸς τὴ δουλειά, κι' ὁ Θεγὸς ἔδωκε στοὺς δυο τοὺς ὅ,τι τοῦ ζήτησαν. Τοῦ Τοῦρκου τὸ ρεχάτι καὶ τοῦ Ρωμνιοῦ τὴ δουλειά. Γι' αὐτὸ ὁ Τοῦρκος ρεχατιάζει κι' ὁ Ρωμιὸς παιδεύεται.

Πλήρωνε ὁ καψορωμιός, οὔτε πολλὰ οὔτε λίγα. Ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, τὰ μελοκέφαλά του. Ἐσπερνε, θέριζε, ἁλώνιζε, φύλαε ζῶα, ἔθρεφε κότες, φύτευε δέντρα, κι' ἔμνησκε μὲ τὸ μέσα τῆς ἐλιάς καὶ τ' ὄζω τῆς κοκκόσιας.

Σὲ πολλὰ χωριά σώζονται τοποθεσίες «Ἀμπέλια» χωρὶς νὰ ὑπάρχουν τέτοια. Ὁ ραγιάς ἦταν ἀναγκασμένος, καρπίσει δὲν καρπίσει τ' ἀμπέλι, ν' ἀγοράσει σταφύλια νὰ δίνει τ' ἀγᾶ. Γι' αὐτὸ τὰ παράτησε κι' ἔμειναν μόνο οἱ τοποθεσίες.

Ἀλεξάνδρου Λαζάνη

Αἱ ἀπόψεις μας γιὰ τὰ Παιδαγωγικὰ Συνέδρια

Μιά ἢ δυὸ φορές στὸν κάθε σχολικὸ χρόνο θ' ἀπασχοληθοῦν οἱ δάσκαλοι μὲ κάποιο τοπικὸ Γενικὸ Παιδαγωγικὸ Συνέδριον, πού ὁ Ἐπιθεωρητὴς τοὺς ὀργανώνει καὶ καθορίζει ἐκτιμώντας τὴν κάθε φορά «τίς συνθήκες λειτουργίας τῶν σχολείων τῆς περιφερείας του», ὅπως ἀπὸ συνήθεια σχεδὸν κατάντησε νὰ λέγεται πάντοτε.

Δὲν εἶναι πάλι λίγες οἱ περιπτώσεις πού οἱ δάσκαλοι, σὰν ἐπιμελεῖς μαθηταί, καταγίνονται νὰ ἐτοιμάσουν θέματα κι' ἀνακοινώσεις πού ὁ Προϊστάμενος Ἐπιθεωρητὴς τοὺς τοὺς ὑποχρέωσε νὰ παραδώσουν καὶ νὰ πλουτίσουν μ' αὐτὲς «τοὺς φακέλλους συγκεντρώσεως ἐργασιῶν» τοῦ κ. Προϊσταμένου τοὺς περισσότερο, παρὰ νὰ φωτίσουν τὸ συνέδριον γιὰτὶ λίγο-πολὺ οἱ περισσότερες

ἀνακοινώσεις στὰ βασικά τοὺς σημεῖα θὰ ταιριάζουν. Καὶ λέμε ὅτι θὰ ταιριάζουν—καὶ τὸ πιστεύομε αὐτὸ—κι' ἔχει πολλὲς φορές ἀποδειχτεῖ στὰ συνέδρια, γιὰτὶ ποτὲ τὰ συνέδριά μας δὲν πέρασαν πέρα ἀπὸ τὸν χῶρον τῆς μεθοδολογίας. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο πού δίνεται σ' ὅλους νὰ ἐτοιμάσουν τὸ ἴδιο θέμα χωρὶς ν' ἀφήνεται ἡ ἐκλογὴ τοῦ θέματος στὸ δάσκαλο. Θέλομε νὰ ποῦμε μ' αὐτό, ὅτι τὰ Παιδαγωγικὰ Συνέδριά μας, ὅπως γίνονται, δὲν μᾶς δίνουν, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἀποκαλέσωμε Ἐπιστημονικὰ Συνέδρια—ὅπως μὲ αὐταρέσκεια πολλοὶ τὰ λέμε—ἀλλὰ ἀπλῶς συνέδρια Πρακτικῆς ἐνημερώσεως τῶν δασκάλων μας.

Κι' ὅμως διακηρύσσουμε σ' ὅλους

«Ἐγὼ ὁ βεζήρ ἀληπασάς
δήνω τὸ μπουγιουρτή μου τὸν τζη-
φληκίοντον μου τζερίτζιανιόντον διὰ τὸ
ἥμορο οπου ἔχω νὰ πάρω τὸν κάθε χρό-
νο ἀπὸ ὅλα τὰ γενήματα οπου κάνη ὁ
τόπος μου, στὰ τρία ταγάρια (33,3 ὀκ.=
1 ταγάρι) νὰ πάρω ἓνα, διὸ ὁ ρωμνιὸς
καὶ ἓνα δηκό μου, κρασί καὶ πορικὰ ὁ-
πιος βάλη ἀμπέλια στὰ τέσερα ἓνα. Καὶ
τοὺς σπαχίδες νὰ τοὺς πλερώνη τὸ χοριὸ
τὰ κασίμια (κανονισμένα) κατὰ τὸ ἀντέτι
οπου πλερόνουν κάθε κερὸ, νὰ πάρη καὶ
ὁ σούμπασης διὸ ταγάρια (;) σαλαριά
στὸ ταγάρη, ἓνα στάρη καὶ ἓνα ἀραπο-
σίτη μὲ τὸ γιαννιότικο ταγάρι (20 ὀκ.=
1 γιανν. ταγάρι) καὶ ὁποῖος δουλέβη μὲ
ἓνα βόδη ἓνα ταγάρη νὰ δίνη σαλαριά,
καὶ ὅσοι ἔχουν σφαχτὰ στὰ ἦκοσι πέντε
νὰ πάρη ὁ σούμπασης ἓνα λιάνομα ἀρα-
διάτικο νὰ τὸ φάγη καὶ τῆς ἡμέρας τὸ
γάλα καὶ διὸ πουλιά τὸ κάθε σπήτη, καὶ
ἀν δὲν πάρη ὁ σούμπασης τὸ λιάνομα

καὶ τὰ πουλιά νὰ πάρη ἓνα γρόσι διὰ τὸ
λιάνομα καὶ ἦκοσι παράδες διὰ τὰ διὸ
πουλιά ἀπὸ τὸ νηκοκίρη καὶ ὁπιος ἔχη
φορτιαρικὸ πρᾶμα νὰ κάνη μιὰ ἀγκάρια
τὸ χρόνο τοῦ σούμπασης ὡς τὰ γιάνενα,
καὶ ἀν δὲν ἔχη ἀγκάρια ὁ σούμπασης νὰ
πάρη ἓνα γρόσι διὰ τὴν ἀγκάρια του, καὶ
ὅτι ἄσπρα ρήξουν τὸ χοριὸ καὶ τὰ μᾶση
ὁ σούμπασης νὰ πάρη διὸ παράδες τὸ
γρόσι μαζοχτικά, ὅχι ἄλο τίποτε. διὰ
τοῦτο δήνω τὸ μπουγιουρτή μου νὰ τὸ
ἔχουν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὅχι ἄλο.

1806 ἀπριλίου 1.

(Ὑπογραφή δυσανάγνωστος)

Ἰωάννινα».

Στὸ πίσω μέρος τοῦ μπουγιουρντιοῦ
διπλωμένον σ' ὀχτὼ μέρη, σὲ δίπλη γρά-
φεται:

«1806 Ἀπριλίου πρότι 1:

Τὸ μπουγιουρτί του βεζήρ ἐφέντι μας
διὰ τὰ τζερίτζιανα φανερόνη τὸ ἥμορον
καὶ κάθε ἀντέτη τοῦ σούμπασης».

τοὺς ἄλλους κλάδους καὶ στὸ λαό μας, ὅτι ὁ σημερινὸς δάσκαλος εἶναι Ἐπιστήμονας καὶ διεκδικούμε νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἀναγνώριση αὐτή, ὅταν ἐμεῖς μέσα στὴν ἴδια τὴν οἰκογένειά μας δὲν ἔχομε πάρει ἐπίσημα τὴν ἴδια ἀναγνώριση ἢ μᾶλλον δὲν κατορθώσαμε καὶ νὰ δείξωμε ὅτι εἴμαστε πραγματικοὶ Ἐπιστήμονες.

Στὴν ἐποχὴ μας παρατηροῦμε πὼς τὰ διάφορα Ἐπιστημονικὰ συνέδρια καὶ ἡ ἐπιτυχημένη ἢ ὄχι διεξαγωγή τους, συνηθίζεται νὰ δίνουν τὸ μέτρο τῆς Ἐπιστημονικῆς στάθμης τοῦ Κλάδου ποὺ τὰ πραγματοποιεῖ.

Θὰ πρέπει λοιπόν, κατὰ τὴν ταπεινή μου γνώμη, καὶ τὰ δικὰ μας συνέδρια ν' ἀλλάξουν μοτίβο, νὰ πάρουν ἄλλη μορφή, καθαρὰ ἐπιστημονικὴ καὶ νὰ πείσουν ἔτσι, χωρὶς δυσκολία ὅλους, πὼς πέρασε πιά ἡ ἐποχὴ ποὺ τὰ συνέδριά μας κατατρίβονταν μόνο με θέματα στεῖρας καὶ ἀνιάρῃς μεθοδολογίας καὶ πὼς καταπιάνονται πλέον με σοβαρώτατα προβλήματα τοῦ Σχολείου μας καὶ τοῦ παιδιοῦ.

Ἔχω τὴ γνώμη ὅτι τὰ σημερινὰ Παιδαγωγικὰ συνέδριά μας γιὰ νὰ εἶναι πράγματι Ἐπιστημονικά, πρέπει νὰ ἐναρμονιστοῦν πρὸς τὸ σκοπὸ τῆς Ἐπιστήμης. Ἔτσι λοιπόν, ἂν δεχτοῦμε—ἔτσι—ἀπλᾶ—ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθεια με τὴν ἔρευνα καὶ τὸ πείραμα, εὐκόλα φτάνομε στὸ συμπέρασμα, ὅτι κάθε Παιδαγωγικὸ συνέδριο γιὰ νὰ εἶναι Ἐπιστημονικὸ πρέπει νάχη μέσα του τὸ στοιχεῖο τῆς ἔρευνας ἢ τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθείας ἢ καὶ τῆς ἐπαληθεύσεως ὀρισμένων παρατηρήσεων ποῦ γίναν με πειράματα ἢ φαινόμενα. Καὶ γιὰ νὰ εἶμαι πιὸ συγκεκριμένος, πιστεύω πὼς ἡ νέα μορφή τῶν Παιδαγωγικῶν συνεδρίων καὶ ἡ διαδικασία τῆς συγκλήσεώς τους πρέπει νάναι ἡ ἀκόλουθη περίπου:

1) Κάθε σχολικὸ χρόνο καὶ ἰδιαίτερα στὸ τέλος του, νὰ συγκαλεῖται Παιδαγωγικὸ συνέδριο κάθε Περιφερείας διαρκείας 2—5 ἡμερῶν. (Ἐδῶ θὰ γίνῃ ζήτημα γιὰ τὰ ἔξοδα κινήσεων τῶν

συνέδρων. Στὸ θέμα αὐτὸ τὸ λόγο ἔχουν οἱ ἀρμόδιοι κι' ὁ συνδικαλισμὸς μας).

2) Στὸ συνέδριο αὐτὸ θὰ καλοῦνται νὰ δηλώσουν ἀπὸ πρωτῆτερα ποιοὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς περιφερείας ἔχουν νὰ κάμουν ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις θὰ πρέπει νάναι τεσσάρων εἰδῶν:

α) Παρουσίασι στοὺς συνέδρους ψυχολογικῶν περιπτώσεων ἐπὶ μαθητῶν τοῦ Σχολείου τοῦ ὁμιλητοῦ σπανίως παρουσιαζομένων με πλήρη ἐνημέρωσι καὶ τῆς μεθόδου ποὺ ἀκολούθησε (ὁ ὁμιλητῆς) γιὰ τὴν ἀναζήτησι, ἐξακριβῶσι καὶ θεραπεία τους.

β) Παρουσίασι περιπτώσεων ψυχολογικῶν φαινομένων ποὺ δὲν ἐρμηνεύθηκαν με τὶς συνήθεις ψυχολογικὲς καὶ παιδαγωγικὲς μεθόδους ὑπὸ τοῦ ἀνακρινόντος, οὔτε ἀναφέρονται εἰς τὰ γνωστὰ Ψυχολογικὰ ἢ Παιδαγωγικὰ συγγράμματα Ἑλλήνων καὶ ξένων συγγραφέων. Ἔτσι θὰ τεθοῦν προβλήματα στὸ Συνέδριο γιὰ τὴν ἀναζήτησι τῶν ἐνδεδειγμένων μεθόδων θεραπείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο θὰ εἶναι σοβαρὸ κίνητρο γιὰ παραπέρα μελέτη στοὺς δασκάλους μας.

3) Παρουσίασι στὸ συνέδριο μεθοδολογικῶν προβλημάτων εἰς τὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα, ποὺ νὰ ἔχουν ἀνάγκη εἰδικῆς ἔρευνας ἢ εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς βασάνου. (Ἐδῶ μπορεῖ στὸ τέλος τῶν συζητήσεων νὰ παρακολουθήσουν οἱ σύνεδροι καὶ 1 ἢ 2 ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες καὶ νὰ ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους γι' αὐτές).

4) Παρουσίασι στὸ συνέδριο νέων μεθόδων διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων ποὺ ἐπινοήθηκαν ἀπὸ διαφόρους δασκάλους—γιατὶ ἡ ἐπινοητικότητα τοῦ Ἑλλήνα δασκάλου εἶναι ἀπαράμιλλη—ὡς καὶ νέων Ψυχολογικῶν ἢ Παιδομετρικῶν παρατηρήσεων, οἱ ὁποῖες νὰ ἔχουν ἀνάγκη ἐπιστημονικῆς ἐπαληθεύσεως καὶ ἀναγνωρίσεως.

Στὰ ἴδια τέλος συνέδρια, θὰ εἶναι δυνατό νὰ γίνωνται καὶ ἀναγνωρίσεις διαφόρων εὐρεσιτεχνιῶν σχετικῶν με

Κώστα Π. Λαζαρίδη

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ πρόοδος στὸν κόσμον⁽¹⁾

Ἡ Γενικὴ Συνδιάσκεψη τῆς Οὐνέσκο ἔξετασε τὴν ὥς τώρα ἐργασία τῆς πάνω στὸ θέμα τῆς ἐκπαίδευσης καὶ ἔβαλε προοπτικὲς γιὰ τὸ μέλλον γύρω ἀπ' τὸ ἴδιο θέμα. Ἀκουσε τὶς ἀπόψεις 97 εἰδικῶν, ἀπ' τοὺς ὁποίους οἱ 47 ἦταν ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συζητήσεων οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν ποὺ πῆραν μέρος στὴ Συνδιάσκεψη ἀνάπτυξαν

τὶς προόδους ποὺ πραγματοποιήθηκαν σὲ κάθε χώρα. Μερικὰ ἀπ' τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ποὺ δόθηκαν μὲ τὶς εἰδικὲς ἐκθέσεις εἶναι τὰ ἑξῆς:

ΚΟΥΒΑ:

Ἐνῶ τὸ ὕψος τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ στὰ 1958 ἦταν 23⁰/₁₀₀ κατέβηκε αὐτὸ σὲ 3,9⁰/₁₀₀ χάρη σὲ μιὰ πλατεῖα καμπάνια γιὰ τὸν ἀλφαριθμητισμό. Στὰ 1963 ἀπ' τὰ 7 ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ 2 ἑκατομμύρια Κουβανῶν ἐγγράφησαν στὰ σχολεῖα καὶ στὰ πανεπιστήμια. Τὰ σχολεῖα ἔχουν σχεδὸν

1. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δημοσιεύτηκαν στὸ περιοδικὸ Οὐνέσκο «Le Courrier» τοῦ μηνὸς Μάρτη 1965, ἀπ' ὅπου μεταφράστηκαν ἀπ' τὴ Γαλλικὴ γλῶσσα, στὴν ὁποία εἶναι γραμμένα.

τὴν Ἐποπτεία τῆς Διδασκαλίας τῶν διαφορῶν μαθημάτων.

Μὲ τὸν παραπάνω τρόπο ποὺ ἐκθέτομε, νομίζομε πὼς τὰ Παιδαγωγικὰ συνέδρια θὰ μετὰβληθοῦν σὲ ἀληθινὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια μὲ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ θὰ ἔχουν ἀπαιτήσεις ἀπ' ὅλους τοὺς συνέδρους γιὰ θετικὴ προσφορὰ καὶ συμμετοχὴ κι' ὄχι ὅπως γίνεται τώρα ποῦ, μὲ δυὸ τρεῖς σημειώσεις μας σ' ἓνα μπλοκάκι καὶ μὲ τὴ σχετικὴ εὐφράδεια—ἂν ἔχομε—λέμε κάτι καὶ νομίζομε πὼς προσφέρομε στὸ συνέδριο ὑπηρεσίες.

Μὲ τὴ μορφή τῶν συνεδρίων ποὺ προτείνομε ὅμως δὲν δώσαμε χῶρο γιὰ τὰ προβλήματα διοικήσεως τοῦ Σχολείου καὶ τῆς ἐξωσχολικῆς δράσεως τοῦ Δασκάλου καὶ μένει ἔτσι ἓνα κενό. Νομίζω πὼς τὸ Κεφάλαιο αὐτὸ εἶναι εἰδικῆς φύσεως, δὲν εἶναι ἐπιστημονικὸ καὶ ἔχει θέματα πρακτικῆς κυρίως ἀντιμετωπίσεως.

Τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὸν Ἐπιθεωρητὴ ποὺ θὰ ὀργανώσῃ τὸ συνέδριο νὰ βάλῃ ἓνα τέτοιο θέμα στὴν ἡμερησίᾳ

διάταξί του, ἀλλὰ πάντοτε ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑποβολὴ ἀναλόγων προτάσεων ἀπὸ τοὺς δασκάλους του. Γι' αὐτό, στὴν πρόσκλησι ποὺ θὰ κάμῃ ὁ Ἐπιθεωρητὴς στοὺς δασκάλους του νὰ δηλώσουν τὶς ἐπιστημονικὲς τοὺς ἀνακοινώσεις, μπορεῖ νὰ συμπεριλάβῃ καὶ πρακτικὰ θέματα Διοικήσεως, δράσεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ Σχολείου.

Ἄν ἔτσι ὀργανωθοῦν τὰ συνέδρια, πιστεύομε ἀπόλυτα πὼς καὶ τὴν Ἐπιστημονικὴ τους συγκρότησι θὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὸ Δάσκαλο θὰ θέσουν σὲ διαρκεῖς ἀνησυχίες, προβληματισμούς, εὐγενεῖς φιλοδοξίες καὶ ἄμιλλα ὥστε νὰ συντελέσουν στὴ θετικὴ ἀνέλιξι Δασκάλου, Σχολείου, Ἐθνους, Πολιτείας.

Τελειώνοντας, θέλομε νὰ δηλώσωμε πὼς μὲ τὶς γραμμὲς μας ἐτοῦτες δὲν ἐπιχειροῦμε νὰ κομίσωμε γλαῦκα στὴν Ἀθήνα, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκθέτομε τὶς σκέψεις μας πάνω στὸ θέμα αὐτὸ ποὺ γεννήθηκαν βέβαια ὕστερα ἀπὸ σχετικὲς ἀνησυχίες μας καὶ ἂν γίνῃ μιὰ συζήτησι πάλι ὠφέλεια λίγη ἢ πολλή θὰ προκύψῃ.

διπλασιαστεί από τὰ 1958. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολικῶν αἰθουσῶν ἀυξήθηκαν κατὰ 5000. Ἡ δωρεὰν καὶ ὑποχρεωτικὴ φοίτηση πρόκειται σὲ λίγο νὰ ἀυξηθεῖ ἀπὸ τὰ 6 σὲ 9 χρόνια.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ :

Ἔχουν πραγματικὰ διπλασιαστεί οἱ σπουδαστὲς ἀπὸ τὰ 1939. Οἱ νεώτερες στατιστικὲς δείχνουν πὼς ἡ Βουλγαρία σήμερα εἶναι ἡ τετάρτη χώρα τοῦ κόσμου ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν σπουδαστῶν σὲ σχέση μετὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ :

Ἀπ' τὰ παιδιά ποὺ πρέπει νὰ πάρουν στοιχειώδη μόρφωση (καὶ εἶναι αὐτὰ 5 ἑκατομμύρια) φοιτοῦν τώρα στὸ σχολεῖο τὰ 95%. Γιὰ νὰ ἀναπληρωθεῖ ἡ ἔλλειψη χώρου, οἱ αἰθουσες διδασκαλίας γίνονται ἔτσι, ὥστε νὰ ἐναλλάσσονται σ' αὐτὲς περισσότερα τμήματα. Ὁ ἀριθμὸς ἀναλφάβητων εἶναι 10%.

ΚΟΣΤΑ - ΡΙΚΑ :

Πάντοτε τὴν πιδὲ μεγάλη μέρη ἀποτελεῖ ἡ ἐκπαίδευση. Οἱ δυὸ πρῶτοι πρόεδροί τῆς ἦταν δάσκαλοι. Ἡ ὑποχρεωτικὴ δωρεὰν παιδεία ἐφαρμόστηκε ἀπὸ τὰ 1864. Κατὰ τὰ 13 τελευταῖα χρόνια (1950—1963) ἡ ἀναλογία τῶν παιδιῶν τῆς σχολικῆς ἡλικίας (8—12 χρόνων) ἀνέβηκε ἀπὸ τὰ 67% σὲ 88%. Περισσότεροι ἀπὸ 55% τῶν νέων ποὺ ἔχουν ἡλικία μικρότερη ἀπὸ 25 χρόνια φοιτοῦν σὲ ἴδρυμα μέσης ἢ ἀνώτατης ἐκπαίδευσης.

ΤΥΝΙΣΙΑ :

Ἀπὸ τὰ 1962 ἀκολουθεῖται πολιτικὴ προγραμματισμοῦ μετὰ ἐξαίρετα ἀποτελέσματα. Κατὰ τὰ 10 τελευταῖα χρόνια ἔχει ὑπερδιπλασιαστεῖ ἡ ἀναλογία τῶν παιδιῶν ποὺ φοιτοῦν στὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσης. Στὴ μέση ἐκπαίδευση ἔχει τριπλασιαστεῖ αὐτὴ ἡ ἀναλογία. Τὸ πρόγραμμα τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνάπτυξης γιὰ τὰ χρόνια 1965—1968 προβλέπει τὸν ἀλφαριθμητικὸ 250.000 ἐργατῶν τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ κλάδου.

ΣΑΟΥΔΑΡΑΒΙΑ :

Σημαντικὴ πρόοδος γιὰ τὴ φοίτηση τῶν κοριτσιῶν στὸ σχολεῖο. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τριῶν τελευταίων χρόνων ἔχει τριπλασιαστεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν κοριτσιῶν στὰ σχολεῖα. Συστήθηκαν τέσσερα εἰδικὰ σχολεῖα γιὰ τοὺς τυφλοὺς, τὸ ἓνα δὲ ἀπ' αὐτὰ γιὰ κορίτσια. Ἰδρύθηκε νέο Πανεπιστήμιο στὸ Τζεννάχ, ἓνα τεχνικὸ ἴνστιτούτο στὸ Ἑλ-Ρίντ, καθὼς καὶ ἓνα ἴνστιτούτο πετρελαίου στὸ Ζαχράμ.

BENEZOYELA :

Μέσα σὲ ἕξι χρόνια ἡ καμπάνια τοῦ ἀλφαριθμητικοῦ ἔχει μειώσει τὸν ἀναλφάβητισμὸ ἀπὸ 44% σὲ 13%. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τελευταίων πέντε χρόνων ἔχουν ἀνεγερθεῖ περισσότερες ἀπὸ 6.000 αἰθουσες διδασκαλίας καὶ ἔχουν πάει στὸ σχολεῖο σχεδὸν ὑπερδιπλάσια παιδιά. Περισσότεροι ἀπὸ 26.000 ἐργάτες ἔχουν πάρει ἐπαγγελματικὴ μόρφωση σύμφωνα μετὰ τὸ πρόγραμμα ποὺ καταρτίστηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο τῆς ἐκπαιδευτικῆς συνεργασίας. Τὸ πρόγραμμα προβλέπει τὴ μόρφωση 60.900 νέων.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΓΚΟ :

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τεσσέρων τελευταίων χρόνων, ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση ἔχει ἀυξηθεῖ περίπου κατὰ μισὸ ἑκατομμύριο. Στὴ μέση ἐκπαίδευση ἔχει σχεδὸν τετραπλασιαστεῖ. Ἡ χώρα ἀριθμεῖ τρία πανεπιστήμια καὶ δέκα ἴνστιτούτα ἀνώτερης ἐκπαίδευσης.

ΚΟΓΚΟ (BRAZZAVILLE) :

Πεντάχρονο πρόγραμμα ποὺ προβλέπει σχολικὴ φοίτηση στὴν ὁλότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ 6—14 χρόνια, γιὰ νάχουν στὰ 1973 πέντε χιλιάδες τάξεις τῆς στοιχειώδους παιδείας καὶ 220.000 μαθητές.

ΙΠΑΝ :

Οἱ διπλωματοῦχοι ἀπ' τὴ μέση ἐκπαίδευση περνοῦν τὴ στρατιωτικὴ τους θητεία στὴν στρατιωτικὴ σχολή. Παράλληλα μετὰ τὴ σύντομη στρατιωτικὴ τους ἐκπαίδευση παίρνουν καὶ παιδαγωγικὴ μόρφωση. Ἐπειτα διδάσκουν στὰ παιδιά τῶν

ἀπομεμακρυσμένων περιοχῶν νὰ διαβάξουν καὶ νὰ γράφουν.

ΟΥΡΑΓΟΥΑΗ :

Ἡ στάθμη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἶναι ἀπ' τὴς πιδ χαμηλὲς στὶς χῶρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς (9,69%). Δωρεὰν ἐκπαίδευση σ' ὅλες τὶς βαθμίδες. Περισσότερο ἀπὸ τὰ 95% τῶν παιδιῶν φοιτοῦν στὸ σχολεῖο. Τετραπλασιασμός στὴ μέση ἐκπαίδευση μέσα σὲ 20 χρόνια. Πολὺ σημαντικὴ πρόοδος στὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Τὰ 35% ἀπ' τοὺς φοιτητὲς καὶ 53% ἀπ' τοὺς καθηγητὲς τῆς μέσης παιδείας εἶναι γυναῖκες.

ΓΚΑΝΑ :

Οἱ καθηγητὲς τῆς μέσης καὶ τῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσης μορφώνονται τώρα στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Cape-Coast.

ΕΛΛΑΔΑ :

Βαθὺς ἀνασχηματισμός στὸ ὡς τὰ τώρα σχολικὸ σύστημα. Δωρεὰν ἐκπαίδευση σ' ὅλες τὶς βαθμίδες, ἀπ' τὸ δημοτικὸ σχολεῖο ὡς τὸ πανεπιστήμιο. Ὑποχρεωτικὴ σχολικὴ φοίτηση ὡς τὰ 15 χρόνια. Ἰδρύσθη δυὸ καινούργιων πανεπιστημίων στὰ Γιάννινα καὶ στὴν Πάτρα καὶ ἑνὸς παιδαγωγικοῦ ἰνστιτούτου στὴν Ἀθήνα.

ΛΙΒΥΗ :

Γιὰ νὰ ἀναπληρωθεῖ ἡ ἔλλειψη καθηγητῶν, ὅλοι πού ἔχουν πανεπιστημιακὸ δίπλωμα—ἔξω ἀπ' τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς

μηχανικοὺς—ὁπορεώνονται νὰ διδάξουν γιὰ δυὸ χρόνια σὲ σχολεῖα μέσης παιδείας. Ἡ πρώτη παραγωγὴ μηχανικῶν θὰ βγεῖ τὴ χρονιά αὕτη ἀπὸ τὸ Λιβυκὸ τεχνολογικὸ ἰνστιτούτο πού ἰδρύθηκε μὲ τὴ βοήθεια τῆς Οὐνέσκο.

ΜΕΞΙΚΟ :

Ἡ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει ἀναγγεῖλει πὺς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀνεγείρονται τώρα μὲ γοργὸ ρυθμὸ (4.000). Πρόκειται νὰ χτιστοῦν 546 διδακτήρια μέσης παιδείας.

ΤΟΥ-Ι-ΝΕΑ :

Ἐφτάχρονο σχέδιο οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης. Περιλαμβάνει μιὰ καμπάνια ἐνάντια στὸν ἀναλφαβητισμὸ πού πλησιάζει στοὺς ἐνήλικους τὰ 90%. Ἐδῶ καὶ 6 χρόνια ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἔχει πενταπλασιαστεῖ καὶ οἱ μαθητὲς πού φοιτοῦν στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση φτάνουν τὶς 170.000.

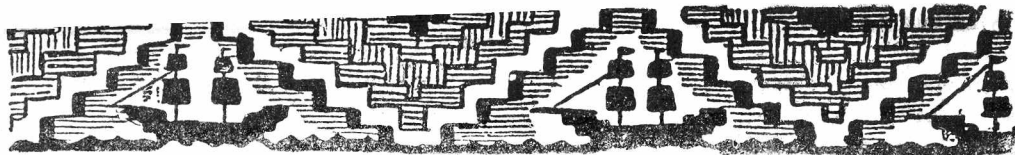
ΜΑΛΑΙΣΙΑ :

Τὸ τέταρτο ἀπ' τὸν προϋπολογισμὸ διατίθεται γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Ἀπὸ τὰ 1961 πού καθιερώθηκε δωρεὰν καὶ ὑποχρεωτικὴ παιδεία τὰ 94% ἀπὸ τὰ παιδιά φοιτοῦν στὸ σχολεῖο.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ περιοδικὸ τῆς Οὐνέσκο «Le Courrier» (Μάρτιος 1965).

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Μαρίας Παπακωνσταντίνου—Παντελιού

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

(ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ)

ΠΡΑΞΙΣ Α'.

1η Κομφερασιέ (έξω απ' την αυλαία)

Στὰ παρασκήνια γίνεται μεγάλο κακό. "Ένα έπιτελειό από έκτελεστές τής θεατρικής παραστάσεώς μας σπρώχνονται στὰ παρασκήνια. Μὰ θάρθουν στήν ώρα τους, ας έχουν ύπομονή.

Μιά και τής σκηνής τὸ κλειδὶ τὸ κρατάω ἐγὼ θὰ μιλήσω πρώτῃ. Ναί, βέβαια, ποὺς ἄλλος παρὰ ἐγὼ πού προλογίζω.

Βιοπαλαιστές, μικροὶ καὶ μεγάλοι θὰ παρελάσουν ἀπὸ τούτῃ τῇ σκηνή.

Τοὺς διαλέξαμε, τοὺς διαβάσαμε, τοὺς ἀντιγράψαμε ἀπ' τῆς ζωῆς τὸ βιβλίο.

"Αἰθήθεια! Ποικίλα εἶναι τὰ ἐπαγγέλματα, ποικίλες οἱ ἀσχολίες στὸν κόσμος. Ὁ καθένας θάταν εὐτυχὴς ἂν θὰ μπορούσε ναῦρῃ ὅποιον ταιριάζει μὲ τὴ φύσιν του καὶ μὲ τὴν κλίσιν του.

Δὲν θὰ ἦταν τώρα δὲ ἐπίκαιρο ν' ἀκούσετε τίς σκέψεις καὶ τίς προτιμήσεις στὰ ἐπαγγέλματα ἀπὸ μερικοὺς μικροὺς μας φίλους; Νὰ ὅλη αὐτὴ ἡ χαρούμενη παρέα θὰ σᾶς διασκεδάσῃ μὲ τίς ἀπόψεις τῆς γύρω ἀπὸ τὰ ὄνειρα καὶ τίς προτιμήσεις τῆς στὰ ἐπαγγέλματα.

(Ἀραδιάζονται παιδιὰ Α' καὶ Β'. τάξεως ὡς 10).

Μιχαλάκης Πῆτε μου, σᾶς παρακαλῶ, ποιά ἀπ' ὅλες τίς δουλειές εἶναι ἡ καλύτερη. Γιατὶ σκέπτομαι τί τέλος πάντων θὰ γίνω, ὅταν πιά τὸ σχολεῖο ἀφήσω.

Πολλὲς φορές, λέω στοὺς γονεῖς μου, θὰ γίνω γιατρός. Μὴ βιάζεσαι μοῦ λέν, εἶσαι μικρός.

"Αλλοτε λέω βιομήχανος νὰ γίνω· δου-

λειὰ στὸν κόσμο συνέχεια νὰ δίνω. "Αλλοτε λέω νὰ γίνω δικηγόρος. Γύρω μου, ἐδῶ πού τὰ λέμε, μ' ἀρέσει νὰ γίνεται ντόρος.

Γιαννάκης Κουλουρτζῆς θὰ γίνω· πολὺ μ' ἀρέσει νάχω τὸ πανέρι περασμένο εἰς τὴν μέση. Κουλούρια φρέσκα θὰ φωνάζω καὶ ἀπὸ κανένα θὰ κατεβάζω.

Ἀπόστολος Λοῦστρος θὰ γίνω, θὰ βάφω τὰ παπούτσια θὰ τὰ γυαλίζω, καὶ ἔτσι μ' εὐκολία τὸ ψωμί μου θὰ κερδίζω.

Τάκης Θαλασσινὸς νὰ γίνω λέω καμμιὰ φορὰ. Θὰ τρώω φρέσκα ψάρια θάχω καὶ παρὰ.

Ντίος Ἐμπορος θὰ γίνω. Ἐχω ἐμπορικὸ μυαλό. Θὰ σκλαβώνω τὴν πελατεία μὲ τὸν τρόπο τὸν καλὸ.

Ἀλέκος Δὲν θάταν ἄσχημο νὰ γίνω ποδηλατάς. Τί ὥραϊα νὰ ταξιδεύης χωρὶς νὰ περπατᾷς!

Σπύρος Μάγειρος θὰ γίνω, θὰ κάνω χρυσὴ δουλειά, καὶ ἀπ' αὐτὰ πού περισσεύουν θὰ γεμίζω τὴν κοιλιά!

Πόπη Ἐμένα μ' ἀρέσει ἡ δακτυλογράφος. Θὰ γίνω ἀκόμα σπουδαία στενογράφος.

Φωφῶ Ἐμένα μ' ἀρέσει ἡ καπελοῦ.

Πόπη Ἡ μόδα σου κυρά μου δὲν περνᾷ, ἀλλοῦ.

Φωφῶ Τότε τσιγγάνα θὰ γίνω· νὰ βλέπω καὶ τίς τύχες. Ναί, θὰ λέω τὰ τυχερά, καὶ θὰ παίρνω καὶ λεφτὰ ἀπ' ὅλους τοὺς κουτούς, μὲ τὴν οὐρά.

Νίκος Ζαχαροπλάστης θὰ γίνω. Πῶς; Εἶναι κανεὶς σὰς ἀπὸ δῶ; Σᾶς τὸ λέω, θὰ τὸν συναγωνισθῶ. Τὰ γλυκὰ μου θάναι πρῶτα, γιατί ἐγὼ θὰ τὰ δοκιμάζω πρῶτα.

Λάκης Ἐγὼ πού ἔχω γερὸ κεφάλι, θὰ γίνω μαθηματικὸς.

Μίμης Κι' ἐγὼ ποῦμαι λεβέντης θὰ γί-

νω ἀξιοματικός. "Ετσι ὅποια δουλειά κι' ἂν κάνετε, ὅποιο ἐπάγγελμα καὶ νὰ διαλέξετε ἀπὸ ἐμένα θὰ περάσετε, ἀπ' τὸ δικό μου λόγο.

Λάκης θὰ ὑπηρετήσω στὸ δικό σου λόγο. "Ετσι, μεράκι τῷχῳ.

Προσοχή! "Ανδρες! "Εμπρὸς μᾶρς ἔν—δύο (Φεύγουν με βῆμα ἐν—δύο, ἐν—δύο).

1η Κομφερασιέ Μιὰ καλὴ προετοιμασία τοῦ ἔργου μᾶς ἔκαμαν αὐτοὶ οἱ φίλοι κι' ἄς ἦταν ἐκτὸς ἔργου.

Οἱ μικροὶ μας λοιπὸν φίλοι διαλέξαντε τὰ ἐπαγγέλματά τους, βιαστήκανε πολὺ γιὰ νὰ μποῦνε στὸ χορὸ τῆς βιοπάλης. Τὴν θαρροῦνε γιὰ παιχινίδι τῇ δουλειᾷ. Ποῦ νὰ ξέρουν πόσο κόπο καὶ δυσκολίες ἔχει τὸ κάθε ἐπάγγελμα.

Πάντως ὅποια δουλειά κι' ἂν κάνεις πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾷς καὶ νὰ ἀγρυπνᾷς γι' αὐτή. "Ολοι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ μιὰ δουλειά γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους λέγονται βιοπαλαιστές καὶ εἶναι συμπαθητικοί, ἀξιοπρεπεῖς καὶ τίμιοι. Αὐτὸ ὅμως δὲν τῷξερε ἡ μικρὴ ἡρωίδα τοῦ ἔργου μας ποὺ θὰ σᾶς παρουσιάσουμε, γιὰτὶ δὲν ἤξερε παρὰ τίς χαρὲς τῶν παιχινιδίων της, τὴν ἀνέσισε της, τῇ ζεστασίᾳ της. Μὰ θὰ τὸ μάθῃ. Θὰ τῆς τὸ μάθῃ μιὰ καλὴ φιληνάδα της καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφὴ της.

(Παρουσιάζει τὴν ἀνθοπώλιδα)

Ἀνθοπώλις Ἡ καλλίτερη φιληνάδα μου εἶναι ἡ Λιλίκα. Σήμερα ὅμως. Γιατὶ στὴν ἀρχὴ δὲν συμφωνούσαμε.

Κάποια ἱστορία ἢ κάποια ἐπεισόδια μᾶς ἔκαναν νὰ νομίζουμε πὼς ἡ μιὰ δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἄλλη. "Οταν πλησιάσαμε εἶδαμε πὼς εἴμαστε πολὺ καλὲς καὶ οἱ δύο καὶ γίναμε ἀχώριστες.

Τὸ ὅτι γίναμε φίλες τὸ χρωστάμε καὶ στὴν καλὴ της ἀδελφοῦλα τὴν "Αννα (Παρουσιάζει τὴν "Αννα).

"Αννα Δὲν εἶναι τόσο κακὴ ἡ ἀδελφοῦλα μου. Παρεξηγήθηκε. Εἶναι ἕνα ἀθῶο κοριτσάκι, δὲν ἤξερε ἀπὸ τίς ἔγνοιες τοῦ κόσμου.

Λιλίκα "Αδिका μὲ κατηγοροῦν. "Αγάπάω τῆς κοῦκλες μου, τὰ παιγνίδια μου καὶ ζῶ μόνο μ' αὐτά.

Κομφερασιέ Τῆς μικρῆς ἱστορίας μας ἀκοῦστε τὴν ἀρχή.

Ἡ μικρὴ ἡρωίδα σὲ μιὰ σκηνὴ μὲ τίς κοῦκλες της.

Σᾶς τὴν παρουσιάζουμε.

(Ἀνοίγει ἡ αὐλαία)

Λιλίκα (Μιλάει μὲ τὴν κοῦκλα της).

"Ακουσέ με: Σὺ θὰ εἶσαι ἡ βασίλισσα ἀπὸ τῆς κοῦκλες μου. Θὰ σοῦ βάλω τὸ πιὸ σπάνιο ὄνομα. Νὰ σὲ λέω Λιλίκα;

"Α! ἄ! ὄχι. "Ετσι λένε ἐμένα. Τὶ ἴσα καὶ ὅμοια εἴμαστε; Τέλος πάντων θὰ βροῦμε τὸ κατάλληλο ὄνομα. "Ελα τώρα νὰ δῆς τίς ἄλλες ἀδελφές σου, τίς κουκλίτσες μου.

Νά! αὕτῃ εἶναι ἡ Λουλού. Αὕτῃ εἶναι ἡ Ξανθούλα. Νὰ ἡ Πασχαλίτσα μου. Τὴν λέω ἔτσι γιὰτὶ μοῦ τὴν χάρισε ἡ νουνά μου τὸ Πάσχα. Αὕτῃ εἶναι ἡ Λόλα καὶ ὅλες οἱ ἄλλες.

(Λέγοντας αὐτά, δείχνει μικρὰ κοριτσάκια παρατεταμένα πίσω της τῆς σὲ ἡμικύκλιο ἀκίνητα, μὲ καπελάκια καὶ κουκλίστικα φορεματάκια. Εἶναι τοποθετημένες σὲ κουτιά ὀρθιες. Παριστάνουν τίς κοῦκλες τῆς Λιλίκας. Οἱ κοῦκλες στέκονται μέσα στὰ κουτιά ἀκίνητες μὲ κλειστὰ μάτια).

Λιλίκα "Εὐ εἶσαι τὸ Χριστουγεννιάτικο δῶρο μου καὶ πρέπει νὰ ξεχωρίζης. Τώρα, ἂν ὁ "Αἷ—Βασίλης μοῦ φέρῃ καμμιὰ καλλίτερη, σὺ θάσαι δευτέρη.

"Α! μὴ στραβομουτσουναίχης. "Εγὼ ἔτσι εἶμαι. Προτιμῶ πάντα τὸ καλλίτερο. "Ωστόσο τώρα εἴμαστε οἱ καλλίτερες φιληνάδες. Αὐτὲς οἱ κοῦκλες εἶναι πολὺ καλές. Μ' ἀγαποῦν σὰν ἀδελφές. Νὰ σὰν τὴν "Αννούλα μας.

Καμμιὰ φορὰ σὰν κοιμᾶμαι τίς νοιώθω νὰ μὲ τριγυρίζουν, νὰ ζωντανεύουν νὰ μὲ πλησιάζουν. (Σιγὰ—σιγὰ κλείνει τὰ μάτια της χασμουριέται) "Αχ! νυστάζω ἀκόμα. (Ἀκούεται νανοῦρισμα ἀπὸ τὰ παρασκήνια, ἐνῶ κλείνει σιγὰ—σιγὰ τὰ μάτια της γιὰ νὰ ἀποκοιμηθῇ στὸ ντιβάνι της).

Σὲ λίγο γίνεται μιὰ παρέλασις μικρῶν κοριτσιῶν χωρὶς παπούτσια μὲ κοῦκλες στὴν ἀγκαλιά. Στὸ ἀριστερὸ χέρι κρατοῦν τὴν κοῦκλα καὶ τὰ παπούτσια τους. Τὸ δεξιὸ

τὸ φέρουν στὸ στόμα (τὸ δακτυλάκι δηλ. τὸν δείκτη). Περπατῶντας σύμφωνα με τὴν μουσική, βλέπουν στὸ κοινὸ σὰν νὰ τοὺς λέν σιωπῇ γιατί κοιμίζουμε τῆς κοῦκλες μας.

Κατόπιν ἐκτελεῖται ὁ χορὸς τῶν κοῦκλων. Παίξεται τὸ τραγούδι τῶν κοῦκλων δηλ. ἑνας χαρωπὸς μουσικὸς σκοπὸς.

Οἱ ἀραδιασμένες καὶ μέσα στὰ κουτιά κοῦκλες ξεκινοῦν με τὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς ἀπὸ τὶς θέσεις τους, μ' ἀλύγιστα τὰ γόνατα, με κεκαμμένους τοὺς ἀγκῶνες μπροστά, χορεύουν πρῶτα γύρω στὴν Λιλίκα. Στὴν **δευτέρη** φιγούρα χαιρετοῦνται με βήματα χορευτικὰ ἀντιμέτωπες σὲ δύο σειρές. Στὴν 3η προσφέρουν ἡ μιὰ σειρά (οἱ καβαλιέροι) λουλούδι στὶς ντάμες. 4η. Οἱ ντάμες τὸ πετοῦν περιφρονητικὰ καὶ τοὺς γυρνοῦν τὶς πλάτες. 5η φιγούρα. Οἱ καβαλιέροι παίρνουν τὸ λουλούδι. Μ' αὐτὸ τὶς χτυποῦν ἐλαφρὰ στὸ κεφάλι ὅπως εἶναι γυρισμένες. 6η Οἱ ντάμες γυρίζουν ζητοῦν συγγνώμην με ὑπόκλισι.

7η Οἱ καβαλιέροι τὶς δίνουν τὸ χέρι χορεύουν μιὰ στροφὴ βάλς.

“Ὅλα αὐτὰ με ἀλύγιστα γόνατα, με σπασμένους πρὸς τὰ μπρὸς τοὺς ἀγκῶνες καὶ τὶς παλάμες τεντωμένες.

Δύο κοριτσάκια ντυμένα μπαλόνια στέκουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὶς κοῦκλες. Ξεκινοῦν ἀπὸ τὶς θέσεις τους πηδηχτά.

1ο Μπαλόνι Σταματᾶτε τὸ χορὸ σας λοιπόν. Οὐφ! θὰ σκάσω.

Σᾶς βαρέθηκα ὅλους ἐδῶ μέσα.

2ο Μπαλόνι Τὶ ἐπαθες μπαλόνι μου.

1ο Μπαλόνι Θὰ σκάσω σοῦ λέω. Θὰ κάνω πάτ! (σπάει μιὰ φούσκα ποὺ κρατᾶ στὸ χέρι).

2ο Μπαλόνι Παρατέντωσες τὰ νεῦρα σου, ἀδελφάκι.

1ο Μπαλόνι Μὰ πολὺ μᾶς παραπέταξε αὐτὴ ἡ Λιλίκα. Σὲ λίγο θὰ μᾶς πετάξῃ στὰ σκομπίδια σὰν ἄχρηστα.

2ο Μπαλόνι Ναί, βεβαία.

1ο Μπαλόνι “Ἄλλα μπαλονάκια ἔχουν τὴν πρώτη θέση στὰ δωμάτια τῶν παιδιῶν καὶ στὰ σαλόνια. Μὰ ἡ Λιλίκα μόνο πρώτη μέρα μᾶς καλοδέχθηκε κι' ὕστερα μᾶς βαρέθηκε.

2ο Μπαλόνι Μᾶς περιφρονεῖ ὅπως τὶς φίλες της, μὰ δὲν καταλαβαίνει πὼς ἓνα

μπαλόνι ἔχει τὶς ἀξιώσεις του. Θέλει νὰ προσκυνήσουν τὴν ὁμορφιά. του. Ποιὸ ἄλλο παιχνίδι ἔχει τόση γιαιάδα;

1ο Μπαλόνι Καὶ τόσο ἀέρα;

(Μετὰ τὸν χορὸ καὶ τὸν διάλογο τῶν μπαλονιῶν ἀκούεται ἀπ' ἐξω ἡ φωνὴ τοῦ μονάβη.

“Ἡ Λιλίκα στὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς θὰ ζυπνήσῃ).

Μανάβης Λάχανα, πράσα, σέλινα, κάρota.

Λιλίκα (Τρίβοντας τὰ μάτια μιλά με με τὴν κοῦκλα της). Μὰ ποῦ εἶναι οἱ κοῦκλες μου; δὲν ἦταν τώρα γύρω μας καὶ χόρευαν; “Α! νὰ τεε! εἶναι στὴ θέσι τους πάλι. Μαρμαρωμένες! Λές νὰ με φοβοῦνται; Μὰ ἄς εἶναι. “Αφσέ τεε. “Ελα κοουκλίτσα μου! ἐσύ με καταλαβαίνεις.

Λέγε μου τί ὄνομα νὰ σοῦ βάλω;

Μπουμπού; “Α! μπὰ σινηθισμένο....

Κουλουρτζής Κουλούρα, φρέσκα, ξεροψημένα. Κουλούρια τῆς ὥρας.

Λιλίκα Οὐφ! κι' ἐσύ σὲ ξέρομε! Κάθε πρωτὶ τὰ ἴδια μᾶς κοπανᾷς. (κοροϊδεύει) Κουλούργια!... κουλούργια φρέσκα...

Γαλατᾶς (χτυπᾷ τὴν πόρτι, μπαίνει μέσα).

“Ανοῦλα! “Ανοῦλα! ἔφερα τὸ γάλα. Εἶναι καὶ μέρα τῆς πληρωμῆς σήμερα.

Λιλίκα Μὰ τί ἄνθρωποι εἶναι αἰτοί;

Κάθε πρωτὶ, ἐννοοῦν νὰ σοῦ χαλίσουν τὴν ἡσυχία. “Ελα φύγε, δὲν εἶναι κινεῖς ἐδῶ, οὔτε ἡ “Ανοῦλα μας, οὔτε ἡ ὕπνρη τρια. Φύγε σοῦ λέω.

Γαλατᾶς Κακομαθημένο! (Φεύγει).

“Ανθοπῶλις (“Ερχεται τρεχάτη). Γεῖ σου Λιλίκα...! Γεῖά σου καλὸ κορίτσι τῆς γειτονιάς. Μὲ τὶς πολλὲς τὶς κοῦκλες καὶ τὰ μεγάλα βάσανα.

Λιλίκα (χωρὶς νὰ γυρίσῃ, ἐνῶ παίζει με τὴν κοῦκλα της).

“Άλλος πάλι. Δὲν θὰ μ' ἀφήσουν ἡσυχὴ τέλος πάντων.

“Ανθ. Σ' ἐνοχλῶ; Φεύγω. Καλημέρα. (Κάνει νὰ φύγῃ).

Λιλίκα “Α ἐσύ εἶσαι Φρόσω μου, ἡ γειτονοπούλα μου; Στάσου ἴσια-ἴσια ποὺ σὲ χρειάζομαι. Βαπτίζω τὴν κοῦκλα μου καὶ δὲν βρίσκω ὄνομα.

“Ανθοπῶλις (κοροϊδευτικὰ) “Α μὰ βέ-

βαια είναι πολὺ μεγάλη ἡ φούρια σου.

"Εχεις δίκιο. Εἶμαι πολὺ βιαστική μὰ πρέπει νὰ σὲ βοηθήσω.

Λιλίκα μου ξέρεις... θὰ σ' ἄρесе Νανά.

Λιλίκα "Οχι, ἔτσι λένε καὶ τὴν κούκλα τῆς Λόλας.

"Ανθοπῶλις Νὰ τὴ βγάλουμε Λόλα;

Λιλίκα "Οχι, ὄχι θὰ τὸ πάρῃ ἐπάνω της ἡ Λόλα.

"Ανθ. Φιφή;

Λιλίκα χμ.....

"Ανθ. Φωφώ;

Λιλίκα (σηκώνει τοὺς ὤμους).

"Ανθοπῶλις Κοκό;

Λιλίκα (νευριασμένα) Δὲν μ' ἄρσουν σοῦ λέω αὐτὰ τὰ Λολό, Κοκό, Φωφώ.

"Ανθοπῶλις (γελώντας) Κακὸ πού πάθαμε. Χάθηκαν τὰ ὀνόματα ἀπὸ τὴ γῆ.

"Ενα, ἓνα θέλουμε καὶ δὲν τὸ βρίσκουμε. Βοηθήστε μας. "Εγὼ Λιλίκα μου φεύγω γιατί ἔχω δουλειὰ ὅπως καὶ ἐσύ, ἔ;

Λιλίκα ψάχνεις καὶ σὺ γιὰ ὄνομα; Μὴ μοῦ πάρῃς τὸ καλλίτερο.

"Ανθοπῶλις "Οχι χρυσῇ μου, ἀν τὸ βρω θὰ σοῦ τὸ δώσω. "Η δική μου δουλειὰ εἶναι ἄλλη, πολὺ-πολὺ ἄλλη. Δὲν σ' ἐνδιαφέρει. "Αντίο πάω νὰ τακτοποιήσω τὰ λουλούδια μου στὸ κανίστρι.

Λιλίκα "Εμεῖς τὰ λουλούδια μας τὰ τακτοποιοῦμε στὰ ἀνθοδοχεῖα.

"Ανθοπῶλις "Αλλὰ ἐγὼ στὸ κανίστρι. Γειά σου (Φεύγει).

Λιλίκα Γειά σου καὶ μὴ ξεχάσης νάρθῃς στὸ πάρτυ πού θάχω γιὰ τὰ βαφτίσια τῆς κούκλας μου. (Μόνη) Παράξενο κορίτσι νὰ βάζει τὰ λουλούδια στὸ κανίστρι. "Αχ! κουκλίτσα μου ὁ κόσμος εἶναι παράξενος.

"Ανθοπῶλις (μπαίνει ξανά) Λιλίκα μου τί ἔπαθα. "Εχασα ἓνα μπουκέτο ἀπὸ γαρύφαλα. "Α, νὰ το πῶς τὸ ἔρριξα! "Ας φύγω.

Λιλίκα Μὰ ἔτσι κάνεις γιὰ ἓνα μπουκέτο παλιογαρύφαλα;

"Ανθοπῶλις Αὐτὰ τὰ γαρύφαλα εἶναι τὸ ψωμί γιὰ μένα. Θὰ τὰ ξαναποῦμε Λιλίκα (φεύγει).

Λιλίκα. Καλὸ κορίτσι, ὅμως παράξενο. "Ακου ἐκεῖ, βάζει τὰ λουλούδια στὸ κανίστρι, τὰ λουλούδια εἶναι τὸ ψωμί της. "Ε!

καλὸ κορίτσι. (ἔρχεται πάλι ἡ ἀνθοπῶλις) Στὸ πάρτυ νὰ φέρῃς καὶ τὴν ἀδερφοῦλα σου καὶ τίς φίλες σου, ἀν εἶναι βέβαια καλὰ κορίτσια σὰν ἐμᾶς. Θὰ χορέψουμε, θὰ γλεντήσουμε, θὰ φᾶμε ὅτι μᾶς ἁρέσει, γλυκὰ φροῦτα.

"Ανθοπῶλις (μὲ λαιμαργία). Θὰ φᾶμε ἔ; καὶ τί φαγητὰ θάχῃς Λιλίκα μου Πρέπει νᾶναι πολὺ πλούσια.

Λιλίκα "Ο,τι θέλεις καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα.

"Ανθοπῶλις Αὐτὸ πῶς τὸ εἶπες; Τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα δὲν μ' ἁρέσει. Μὰ κάτι σουτζουκάκια, κάτι κεφτεδάκια, κάτι ἀχνιστὰ πιλαφάκια ἄχ! τρελλάινουμε γιαυτά. Στέκομαι πολλές φορές στὰ τζάμια τῶν ἐστιατορίων. Τὰ κοιτάζω καὶ μὲ τὸν ἀχνὸ καὶ τὴν μυρωδιά τους χορταίνω μέχρι βαρυστομαχιάς.

Λιλίκα Κοιτάζοντάς τα μόνο;

"Ανθοπῶλις Ναι βέβαια γιατί γιὰ νὰ φᾶς καὶ στ' ἀλήθεια θέλεις πολλὰ λεφτά.

Λιλίκα Καὶ δὲν λές στὴ μαμά σου νὰ σοῦ τὰ μαγειρέψῃ.

"Ανθοπῶλις "Ε! δὲν βαρύνει ἀφοῦ χορταίνω καὶ μὲ τὸ μάτι.

Λιλίκα Μὲ τὸ μάτι;.....

"Ανθοπῶλις "Απὸ γλυκὰ θὰ ἔχῃς πάστες, Γιαννιώτικους μπακλαβάδες, ἔ; "Αχ! καὶ αὐτὰ ὅταν τὰ δῶ ἀπὸ τίς βιτρίνες τῶν ζαχαροπλαστείων! Μὰ δὲ βαριέσαι τὰ καταβροχθίζω κι' αὐτὰ μὲ τὸ μάτι.

Λιλίκα "Ετσι δὲν χαλᾷς καὶ τὰ δόντια σου.

"Ανθοπῶλις Μὰ βέβαια ἔχω καὶ αὐτὸ τὸ κέρδος. Καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι.

Λιλίκα Θάχω καὶ μιὰ τούρτα μ' ἓνα κεράκι. Σ' ἁρέσει;

"Ανθοπῶλις "Η τούρτα ναί! "Οχι τὸ κεράκι. "Α! σὲ παρακαλῶ Λιλίκα ἐμένα νὰ μὲ κεράσῃς τὴν τούρτα. Τὸ κεράκι κέρασέ το σὲ κανέναν ἄλλον! Φεύγω ἄργησα. Γειά σου Λιλίκα. Τὸ πάρτυ πότε εἶπες; Τὴν Κυριακή; "Ω πολὺ ἄργεῖ. "Ως τότε πρέπει νὰ τρέξω γιὰ τὸ ψωμί μου (Φεύγει, συναντᾷ τὸν Κουλουρτζή)

"Ανθοπῶλις Νᾶρθῃς καὶ σὺ, Λευτέρη, στὸ πάρτυ τῆς Λιλίκας.

Κουλουρτζῆς—Λευτέρης Τὶ γυρεύει ἡ ἀλεποῦ στὸ παζάρι.

Ἀνθοπῶλις Νῆρθης σοῦ λέω. Ἐχει τὰ βαπτίσια τῆς κούκλα τῆς ἡ Λιλίκα. Θὰ φᾶμε ἀπ' ὅλα τὰ καλὰ. Θὰ φᾶμε γιὰ μιὰ βδομάδα.

Κουλουρτζῆς Ἡ Λιλίκα δὲν θέλει νὰ με δῇ οὔτε ζωγραφιστό.

Ἀνθοπῶλις Ἐγὼ σοῦ λέω ἔλα, με κάλεσε καὶ σὲ καλῶ (Φεύγει).

Κουλουρτζῆς Τὰ βαπτίσια καὶ τὰ πάρτυ τῆς Λιλίκας εἶναι γιὰ μένα ὄνειρο. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι ἐγὼ δὲν πούλησα ἀκόμη κανένα κουλούρι.

Ἄς ξαναδοκιμάσω νὰ πουλήσω κανένα τῆς Λιλίκας.

Κουλουρτζῆς. Πᾶρε καλὲ Λιλίκα ἓνα κουλουράκι. Ἡ Ἀνουύλα κάθε πρωτὶ ἀγοράζει γιὰ σένα, μὰ σήμερα δὲν φάνηκε.

Λιλίκα Ἄκου νὰ σοῦ πῶ. Δὲν φθάνει πού μᾶς ξεκουφαίνεις κάθε πρωτὶ με τίς φωνές σου, ἤρθες καὶ τώρα παραμονές Πασχαλιάς νὰ μᾶς ζαλίσῃς.

Κουλουρτζῆς Οἱ νοικοκυρὲς εἶναι ἀπασχολημένες μετὰ Πασχαλινὰ τσουρέκια καὶ τὰ κουλούρια καὶ δὲν βγαίνουν σήμερα ν' ἀγοράσουν ἀπὸ μένα κουλούρια. Πᾶρε ἓνα. Μιὰ δραχμὴ ἔχει.

Λιλίκα δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. Δὲν σὲ μαλῶνει ἡ μαμά σου πού ξυπνᾷς πρωτὶ πρωτὶ καὶ γυρνᾷς στοὺς δρόμους; Κι' ἂν κρυολογήσῃς;

Κουλουρτζῆς Ἡ μαμά μου μ' ἔστειλε νὰ δουλέψω Λιλίκα, γιατί ἄλλοιῶς δὲν θᾶχουμε τὴν Πασχαλιά ψωμί νὰ φᾶμε.

Λιλίκα Τρῶτε κουλούργια. Τόσα ἔχεις στὸ ταψί σου.

Κουλουρτζῆς Δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβῃς Λιλίκα. Ἐγὼ τὰ πουλάω αὐτὰ γιὰ νὰ κερδίσω τὸ ψωμί μου. Δὲν καταλαβαίνει. Δὲν ἔχω πατέρα. (Φεύγει κλαίγοντας) κουλούρια..... φρέσκα..... ξεροψημένα (διαλαλεῖ με λυγμούς).

Λιλίκα Τί εἶπε,; δὲν ἔχει πατέρα: Ἄ! μὰ αὐτὸ εἶναι πολὺ κακό.

Μὰ δὲν βαριέσαι αὐτὰ θὰ κυτᾶμε τώρα ἢ τίς δουλειές μας;

Ἐλᾶτε παιδιὰ, ἐλᾶτε νὰ κάνουμε τίς πρόβες μας γιὰ τὸ χορὸ μας.

Ἐστὶ Δημητράκη θὰ λὲς τὰ παραγγέλματα.

Δημητράκης Μάλιστα! Μὰ ποιὸν χορὸ θὰ χορεύουμε!

Λιλίκα Τὸ χορὸ πού χορεύουν ἀριστοκρατικὰ σαλόνια.

Δημητράκης Μὰ βέβαια ποιὸν ἄλλον θᾶθελε ἡ Λιλίκα; Τὸ χορὸ πού χορεύουν στ' ἀριστοκρατικὰ σαλόνια.

(Χορεύονται οἱ Κατρίλλες)

Λιλίκα Καὶ τώρα ἐλᾶτε οἱ μπεμπέδες.

(Χορεύεται ὁ χορὸς τῶν μπεμπέδων). Ἐπειτα οἱ μπεμπέδες φεύγουν.

Ἀνθοπῶλις (Ἐρχεται μετὰ τὸ πανέρι γεμάτο λουλούδια)

Τὸν κάλεσα πού λὲς καὶ τὸν Λευτέρη Λιλίκα

Λιλίκα Ποιόν;

Ἀνθοπῶλις Τὸν Λευτέρη ντέ, τὸν Κουλουρτζῆ, πού τώρα μόλις ἔφυγε μὰ δὲν τὸν πρόλαβα. Μοῦ φάνηκε πὼς ἔκλαιγε. Τὸν φουκαρά! Ἀλλὰ τί τὰ θές; Ὅλοι παιδευόμαστε βρὲ Λευτέρη. Δὲν θὰ κλαῖμε κιόλας.

Τὸν κάλεσα πού λὲς στὸ πάρτυ.

Λιλίκα Μὰ Ποιόν;

Ἀνθοπῶλις Τὸν Λευτέρη, σοῦ λέω, τὸν κουλουρτζῆ. Μὴν τὸν βλέπεις πού εἶναι κλαψιάρης. Ἐγὼ τὸν κάνω καὶ γελά. Πάντως εἶναι χακακτῆρας.

Λιλίκα Μὰ δὲν καταλαβαίνω. Κάλεσες στὸ πάρτυ τὸν κουλουρτζῆ;

Αὐτὸν τὸν κουρελή; Καὶ τὸν λὲν Λευτέρη; **Ἀνθοπῶλις** Ναὶ Λιλίκα μου τὸν Λευτέρη.

Λιλίκα (Μὲ εἰρωνεία) Καὶ εἶναι χακακτῆρας.

Ἀνθοπῶλις Οὐ! χακακτῆρας; Διαμάντι;

Λιλίκα Φρόσω μου παρεξηγηθήκαμε. Τὸν Λευτέρη, δὲν τὸν θέλω στὸ πάρτυ. Δὲν θέλω οὔτε νὰ τὸν δῶ.

Ἐγὼ τὸν ἔκαμα νὰ κλάψῃ. Τὸν ἔδιωξα. Εἶναι παλιόπαιδο.

Ἀνθοπῶλις Ὁ Λευτέρης; δὲν τὸν ξέρεις.

Λιλίκα Τὸν ξέρω. Τὸν ἔδιωξα μόλις. Εἶναι ἐνοχλητικὸς καί.... κακοντυμένος. Αὐτὸ μοῦ ἔλλειψε νὰ καλέσω καὶ τοὺς Λευτέρηδες στὸ πάρτυ.

Σοῦ εἶπα θέλω καλές παρές σάν ἐμᾶς.

Ἀνθοπῶλις Κατάλαβα. Γειά σου Λιλίκα. Δὲν θάρθω στὸ πάρτυ. "Οχι. "Οχι. Δὲν σοῦ κάνω οὔτε ἐγώ.

Λιλίκα Μὰ δὲν γίνεται νάρθης χωρὶς αὐτὸν τὸν Λευτέρη σου τὸν συχαμένο;

Ἀνθοπῶλις (Ἀπότομα). Σοῦ ἀπαγορεύω νὰ λέσῃ τὸν Λευτέρη συχαμένο. Ὁ Λευτέρης εἶναι τίμιος, ἐργατικός. Δὲν ἔκανε τὴν φτώχεια του καὶ τὴν ὀρφάνια του λόγο γιὰ νὰ ζητιανέψῃ.

Δουλεύει μιὰ στάλα παιδὶ καὶ συντηρεῖ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ τὴ χήρα μάνα του (Μὲ ὕφος λυπημένο, παραπονεμένο).

Λιλίκα! Δὲν ξέρεις τίποτε ἀπ' αὐτά. Βλέπεις ἓνα Λευτέρη ἄτυχο, ἔτοιμο νὰ πέσῃ καὶ ἀντὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸν στηρίξῃ, τὸν σπρώχνῃς ἀδιάφορα μὲ τὴν περιφρόνησί σου. Θάπρεπε νὰ τὸν σέβεσαι.

Λιλίκα (ἐκνευρισμένη). Αὐτὸ μᾶς ἔλειψε.

Ἀνθοπῶλις Ἄν μαλάκωνες τὴν ψυχὴ σου θάβλεπες τὸν Λευτέρη σάν ἄγγελο. Θὰ τὸν ἔβλεπες σάν ἥρωα.

Λιλίκα Ποτέ μου δὲν σὲ εἶχα φαντασθῇ γιὰ ἀνόητη.

Ἀνθοπῶλις Ἐγὼ ὅμως σὲ εἶχα φαντασθῇ. Ναί, εἶσαι ἀνόητη.

Κι' ὅμως Λιλίκα, μοῦ γεμίζεις τὴν ψυχὴ λύπη. Γιατὶ στὸ βάθος δὲν εἶσαι κακιὰ. Ἀπλῶς ἀνόητη.

Λιλίκα Φύγε.

Ἀνθοπῶλις Ἀσφαλῶς. Ἀλλὰ πρῶτα θὰ σοῦ πῶ κάτι:

(Ἀργά)

«Νὰ σέβεσαι αὐτοὺς ποὺ ἐργάζονται. Ἀξίζουν πολλὰ. Εἶν' ὠραῖο πρᾶγμα ἡ ἐργασία

Εὐνά πρωτῷ. Ἀρχίνα τὸ πρόγραμμα τῆς ἐργασίας σου. Βάλε σὲ τάξι τὴν ἐργασία σου. Ἀγάπησέ την σάν κάτι ἱερό. Φτύσε τίς χουφτες σου (φτύνει τίς χουφτες) καὶ ὄρμα, κουρέλιασε τίς ἀναποδιές, ἀγωνίσου, δημιούργησε. Κι' ἂν κάποια Λιλίκα σοῦ γκρεμίσῃ τίς προσπάθειες μὲ τὴν περιφρόνησί της, προσπέρνα την.

Μ' ἀρέσει ἡ ἐργασία. Δίνει χαρά! Ὁ Χριστὸς τὴν εὐλόγησε μέσα στὸ ἐργαστήρι τοῦ Ἰωσήφ. Ἡ ἐργασία εἶναι μιὰ μορφὴ προσευχῆς. Γειά σου».

(Φεύγει)

Λιλίκα (Μένει ἄναυδη. Στέκει γιὰ λίγο σκεπτικὴ καὶ ἔπειτα ἐκνευρισμένη).

Μὲ σκότισες. Ἐλάτε παιδιά, οἱ ἄλλοι. Καὶ προσέξτε μὴν κάνετε λάθη. Γιατὶ εἶμαι πολὺ ἐκνευρισμένη (χορεύεται ὁ χορὸς τοῦ μύλου) Φεύγει ὁ χορὸς.

Λιλίκα (Στὴν κούκλα της) Καὶ σὺ τί μὲ κοιτᾷς ἔτσι; Δὲν λὲς τίποτε; (Τὴν πετᾷ).

Ὑπηρέτρια Λιλίκα, τὸ γάλα σου εἶναι ἔτοιμο.

Λιλίκα Φύγε καὶ σὺ.

Ὑπηρέτρια Μοῦ εἶπε ἡ Ἀννούλα νάρθῃς νὰ πιῇς τὸ γάλα σου γιατί σὲ λίγο θάρθῃ ἡ δασκάλα τῶν Γαλλικῶν.

Λιλίκα Ἡ δασκάλα τῶν Γαλλικῶν; Ἄλλος μπελᾷς πάλι. Ἐλα, φύγε τὸ ξέρω τὸ μάθημα τῶν Γαλλικῶν. (Παίρνει τὸ βιβλίο ποὺ τῆς ἔφερε, ἀνοίγει τὸ βιβλίο καὶ διαβάζει):

Je vous trouvé ma poupée
tres suvant in aquapé
il faut vous prandre le bras
pour vous faire faire un pas.

Vous n' aimez que les toilettes
prenez en pais le balai
et balleyait s' il vais plez.

Vois-tu ta voisin
comme elle tien sa cuisine
sa chambres ses roles et tout
il faut rousire beauqaup
et je vous barrez je crois
si vous n' etiez pas en bois.

Φύγε σοῦ εἶπα. Αὐτὸ μᾶς ἔλειψε νὰ φέrouμε στὸ πάρτυ καὶ τὸν Λευτέρη. Μήπως θέλεις καὶ σὺ νᾶσαι στὸ πάρτυ;

Ὑπηρέτρια Ὁχι, ἐγὼ θέλω νάρθῃς μέσα νὰ πιῇς τὸ γάλα σου.

Λιλίκα Φύγε καὶ σὺ καὶ τὸ γάλα σου.

Ὑπηρέτρια (μόνη της) Πάντα εἶναι ιδιότροπο, μὰ σήμερα πάρα—εἶναι. Μὰ ἔλα χρυσὴ μου. (Μόνη της). Ἐλα ιδιότροπο πλᾶσμα.

Λιλίκα Ἀκόμα ἐδῶ εἶσαι; (Ἡ ὑπηρέτρια φεύγει).

Ἀννούλα Λιλίκα τί εἶν' αὐτὰ ποὺ κά-

νεις πάλι σήμερα; Τί ἔπαθες; Γκρίνιασες μὲ τὸν κουλουρτζή, ἔδιωξες τὸν γαλατᾶ. Κακοφέρθηκες στὴ φιληνάδα σου τὴ Φρόσω, κακομίλησες τὴ Μαρία.

Λιλίκα "Ὅλοι μ' ἐνοχλοῦν.

Ἀννούλα Εἶσαι κακιὰ!

Λιλίκα Γιατί μοῦ μιλάς ἔτσι; Αὐτοὶ εἶναι κακοί. Μοῦ χάλασαν τὴν ἡσυχία μου. Βασανίζομαι τόσην ὥρα γιὰ νὰ βρῶ ὄνομα στὴν κούκλα μου κι' αὐτοὶ τὸ δικό τους. Τὰ κουλούρια τους, τὸ γάλα τους. Σπουδαῖα τὰ Λάχανα.

Ἀννούλα Σπουδαῖα τὰ λάχανα ἔ; Σοῦ χρειάζεται ἓνα καλὸ μάθημα (τὴν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι)

Λιλίκα "Ὅχι, δὲν θὰ μὲ δείρης. Αὐτοὶ φταῖνε.

Ἀννούλα Δὲν θὰ σὲ δειρώ, θὰ σοῦ δώσω εἶπα ἓνα μάθημα.

Λιλίκα Χωρὶς νὰ μὲ δείρης;

Ἀννούλα Γίνεται καὶ χωρὶς νὰ σὲ δειρώ. Σήκω! εἶπα, φόρεσε τὸ παλτό σου. "Ἄσε τὴν κούκλα σου.

Λιλίκα Κουκλίτσα μου! "Αχ! κι' ἀκόμα δὲ σὲ βάρφτισα.

Ἀννούλα Βάλε τὸ παλτό σου κι' ἔλα μαζί μου. Θὰ πᾶμε σήμερα στὴ Λαϊκὴ ἀγορά.

Λιλίκα Μὰ κάνει κρύο.

Ἀννούλα Πιὸ καλὰ. Θὰ καταλάβης καλλίτερα αὐτὸ ποὺ θέλω νὰ σοῦ πῶ. Θὰ δῆς στὴν ἀγορὰ ἀνθρώπους ποὺ ιδρώνουν, καὶ προπαντὸς μικρὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ ζήσουν οἰκογένειες. Θὰ δῆς παιδάκια τῆς ἡλικίας σου ποὺ ξεχαζεύονται στὶς βιτρίνες μὲ τὰ ὁμορφα δῶρα καὶ χορταίνουν τὴ λαχτάρα τους βλέποντάς μόνο, γιὰτὶ δὲν ἔχουν πλούσιο πατέρα σὰν κι' ἐσένα γιὰ ν' τ' ἀγοράσουν.

Θὰ ἰδῆς πόση εὐτυχία παίρνουν οἱ ἀνθρώποι ποὺ ἐργάζονται, ὅταν οἱ κόποι τους ἀμείβονται. Θὰ ἰδῆς αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπε ἡ Φρόσω, ἡ φίλη σου. Πῶς ἡ ἐργασία εἶναι μιὰ μορφὴ προσευχῆς.

Λιλίκα (μυστικᾶ) Κουκλίτσα μου, ἐγὼ αὐτὰ δὲν τὰ καταλαβαίνω, ἀλλὰ τὶ νὰ κάνω, θὰ πάω ἀφοῦ τὸ λέει ἡ Ἀννούλα μας.

Κάτσε ἐδῶ. θὰ ξανάρθω σὲ λίγο.

(ΑΥΛΑΙΑ)

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Συνάδελφοι,

Τὸ «Δ. Φ.» εἶναι τὸ ἐπιστημονικὸ Βῆμα ποὺ θεμελιώθηκε ἀπὸ τὴ συνισταμένη τῶν δραματισμῶν ὧν μας γιὰ ἓνα κοινὸ πνευματικὸ μας πέταγμα. Μ' αὐτὸ θὰ προβληθοῦν οἱ πνευματικὲς μας ἀνησυχίες, θὰ συμπαρασταθοῦμε στὴν ἀναγεννητικὴ προσπάθεια τῆς Πολιτείας γιὰ τὴν ἀναδιάρθρωση τῆς Παιδείας, θὰ προβάλωμε τὶς διεκδικήσεις μας καὶ θ' ἀξιολογήσουμε τὸ μόχθο μας.

Πλουτίστε τὶς στήλες του μὲ τὴ συνεργασία Σας καὶ δημιουργήσατε πόρους γιὰ τὴ συντήρησή του.

Τακτοποιήσατε τὶς συνδρομὲς τῶν Σχολικῶν Σας Ἑφορειῶν.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ : Ἐκ τῆς σελ. 515)

κατελήφθησαν ἀπὸ συγγραφικὸ ἄμoκ, κατέκλυσαν τὰ τυπογραφεῖα σὲ παν-ελληνιο κλίμακα, κι' ἔτσι μέσα σ' ἓνα ἐξάμηνο ἐκδόθηκαν τόσα παιδαγωγικά βιβλία, διατριβές, κριτικές, νεκρολογίες κλπ., πὺ δὲν εἶχαν ἐκδοθῇ μέσα σὲ δεκαετίες ἐκπαιδευτικῆς ζωῆς. Κι' εἶναι κοινὸ μυστικὸ πὺς ἡ ὑπόθεση πῆρε τὴν εὐθυμὴ ὅση ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὺ ἀρχισε ἡ κατὰ μάζας παραγωγὴ συγγραμμάτων...

Ἄς ἔλθουμε τώρα στὴ βαθμολογία. Κι' ἐδὼ τὰ πράγματα καὶ δύσκολα εἶναι καὶ συγκεχυμένα. Καὶ τοῦτο γιατί—κυρίως—τὰ κριτήρια τῆς βαθμολογίας διαφέρουν ἀπὸ περιοχὴ σὲ περιοχὴ ἀνάλογα μὲ τοὺς Προϊσταμένους. Ὁ ἓνας Ἐπιθεωρητὴς π. χ. ἀρχίζει νὰ βαθμολογῇ τοὺς νέους δασκάλους παίρνοντας βάση τὸ 17 κι' ὅταν φθάσῃ στὸ 22 ἢ 23 πιστεύει πὺς ἐξήντησε τὸ ἀνώτερο ὅριο βαθμολογίας πὺ πρέπει νὰ ἀπονεμηθῇ σ' ἓναν ὑπάλληλο. Ὁ ἄλλος ἀρχίζει τὴ βαθμολογία μὲ βάση τὸ 20 ἢ τὸ 21 κι' εἶναι φυσικὸ νὰ δίδῃ μὲ ἄνεση τὸ 24 καὶ τὸ 25. Ἔτσι τὸ 22 ἢ 23 τοῦ ἑνὸς ἀντιστοιχεῖ—μὲ ἀντικειμενικά κριτήρια—στὸ 25 τοῦ ἄλλου κι' αὐτὴ ἡ ἀνισότης—πὺ πολ-λὲς φορὲς εἶναι πὺ μεγάλη, ἀφοῦ συχνὰ στὴ βαθμολογία ὑπαισέρχεται ὁ συναισθηματισμὸς καὶ ἄλλοι παράγοντες—εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀρθῇ ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Ἐπιλογῆς, τὸ ὁποῖο, τὸν ἓνα μὲ τὴν ὑψηλὴν βαθμολογία θὰ τὸν ἐντάξῃ στὸν Πίνακα καὶ τὸν ἄλλο θὰ τὸν ἀποκλείσῃ.

Μὲ τὴν κατὰ συγκατάβαση βαθμολογία—ὅπως καὶ ἄλλοτε ἔχω τονίσει—ἐκατοντάδες δασκάλων ἔχουν εὐνοηθῇ σὲ βάρος ἄλλων συναδέλφων τους, καταφανῶς καλλίτερων ἀπ' αὐτοὺς, ὅπως εἶναι κοινὸ μυστικὸ σ' ὅλη τὴν διδασκαλικὴ οἰκογένεια. Τοῦτο γίνεται γιατί δὲν ὑπάρχει οὐσιαστικὸς ἔλεγχος σὲ ἔργο τῶν Ἐπιθεωρητῶν. Οἱ Προϊστάμενοί τους, οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταί, ὅταν ἐπιθεωροῦν τὰ Γραφεῖα τους, σταματοῦν πρὸ πάντων στὸν τομέα τῆς Διοικήσεως καὶ σπανιώτατα ὑπαισέρχονται στὴν ἐξέταση τοῦ καθοδηγητικοῦ ἔργου τῶν Ἐπιθεωρητῶν, μέσα στὸ ὁποῖο συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ βαθμολογία. Ἄν ἓνας Ἐπιθεωρητὴς ἤξερε καλὰ πὺς βαθμολογῶντας μὲ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα τρόπο τὸν ὑφιστάμενό του, θὰ κρινόταν ἀπὸ τὴν Προϊσταμένην του ἀρχὴ γι' αὐτὸ—θᾶχε δηλαδὴ ἐπιπτώσεις ἢ πράξῃ του καὶ στὴ δικὴ του βαθμολογικὴ ἐξέλιξη—τότε θὰ στάθμιζε καλλίτερα τὰ πράγματα, θὰ ἀφαιροῦσε τὰ ὁποιαδήποτε συναισθήματα κατὰ τὴν ἱερὴ στιγμή τῆς βαθμολογίας τῆς ἐκθέσεως καὶ θὰ ἀπέδιδε δικαιοσύνη. Τὸ ἴδιο θὰ συνέβαινε καὶ στὴν περίπτωσιν πὺ αὐτὸς πὺ εὐνοοῦσε βαθμολογικά θὰ διαγωνιζόταν γιὰ νὰ προάχθῃ ἢ νὰ καταλάβῃ ἀνώτερη θέση, ὁπότε ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ θὰ φαινόταν καθαρά ἡ εὐνοία. Τώρα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο ὑπάρχουν κι' ἔτσι ἐπιπλέον ὅσοι βρίσκονται στὸ κλίμα τῆς εὐνοίας τοῦ Προϊσταμένου τους.

Πολλοὶ πὺ ἀποκλείσθηκαν, λοιπόν, ἀπὸ τὸν Πίνακα, λόγῳ τῆς βαθμολογίας, εἶναι ἐξ ἴσου ἱκανοὶ καὶ πολλὲς φορὲς ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς περιληφθέντας κι' ἔχουν δίκιο νὰ διαμαρτύρῳνται, γιατί ἀδικήθηκαν ἀπὸ τὰ διάφορα κριτήρια βαθμολογίας πὺ ἰσχύουν.

Ἐρχόμαστε τώρα στὸ θέμα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν μὴ μετεκπαιδευθέντων ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ὑποψηφίων Ἐπιθεωρητῶν. Κατ' ἀρχὴν κάθε νέος νόμος πὺ ψηφίζεται πρέπει νὰ συμπληρώνῃ τὸν προηγούμενον πὺ καταργεῖ καὶ νᾶναι καταφανῶς καλλίτερος. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ νόμος τῆς Ἐκπαιδευ-

τικής μεταρρυθμίσεως φέρνει την εκπαίδευση πιό πίσω από τὸν προηγούμενο νόμο καὶ νὰ γιατί :

1) Στενεύει τὴ βάση τῆς ἐπιλογῆς τῶν στελεχῶν τῆς διοικήσεως. Μὲ τὸν προηγούμενο νόμο, ὅσοι εἶχαν ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό τους, μετεκπαιδευθέντες καὶ μὴ, δῆλωναν συμμετοχὴ στὸ διαγωνισμό, προκρίνονταν ἀπὸ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο κι' ὕστερα λάβαιναν μέρος στὸ διαγωνισμό. Ἔτσι ἡ βάση ἦταν εὐρύτατη καὶ ἡ ἐπιλογὴ δικαιότερη. Λέω αὐτὸ γιατί κι' ὁ διαγωνισμὸς ἔχει εὐπαθῆ σημεῖα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴ δράση μερικῶν Ἐπιθεωρητῶν ποὺ διορίσθηκαν κατὰ καιροῦς. Ὅπως καὶ νᾶναι ὅμως εἶναι τὸ ἀσφαλέστερο ὥς τώρα κριτήριον ἐπιλογῆς.

2) Μὲ τὸν ἀποκλεισμὸ τῶν μὴ μετεκπαιδευθέντων καταφέρεται πλῆγμα κατὰ τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ Κλάδου, γίνεται καταφανὴς ἀδικία, καὶ στερεῖται ἡ Διοίκηση ἀπὸ ἐπίλεκτα στελέχη. Στὸ τέλος ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενο τῆς μετεκπαιδύσεως; Παρακολούθηση μαθημάτων στὸν κύκλο τῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ δασκάλου καὶ σ' ἐλάχιστες περιπτώσεις κι' ἔξω ἀπὸ αὐτόν, γιὰ δυὸ χρόνια σὲ Πανεπιστήμιο. Καλὰ καὶ ἅγια ὅλα αὐτά, παρ' ὅλο ποὺ πολλοὶ—πᾶρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μετεκπαιδευθέντας—δὲν γυρίζουν σοφώτεροι στὸ σχολεῖο τους ἀπ' ὅτι ἦσαν διὰν πῆγαν στὸ Πανεπιστήμιο. Ὁ νομοθέτης ὅμως ξεχνᾷ στὴν προκειμένη περίπτωσι κατὰ ἄλλο. Ἡ πνευματικὴ συγκρότηση τοῦ δασκάλου, εἰδικὴ καὶ γενικὴ, δὲν εἶναι ζήτημα τυπικῆς παρακολούθησεως μαθημάτων δυὸ ἐτῶν, ἀλλὰ συνεχῆς πάλη καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν τῆς ὑπαλληλικῆς σταδιοδρομίας γιὰ τὴν κατάκτηση ἀνωτέρων ἐπιπέδων μορφώσεως καὶ ποιοτικῆς βελτιώσεως τοῦ διδακτικοῦ ἔργου. Πολλοὶ μὴ μετεκπαιδευθέντες ἔχουν αὐτὸν τὸν ἔρωτα τοῦ εἰδέναι καὶ ἀναδείχθηκαν σὲ προσωπικότητες χωρὶς νᾶχουν στὰ χέρια τους ἓνα τυπικὸ χαρτί, ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλοι, πτυχιούχοι αὐτοί, ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων κι' ὀχυρώθηκαν πίσω ἀπὸ τὸν τίτλο γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἀτμόσφαιρα καὶ νὰ προβάλλουν ἀξιώσεις χωρὶς ἀντίκρουσμα. Θέλετε καὶ κάτι ἄλλο; Πολλοὶ δὲν αἰσθάνθηκαν κἂν τὴν ἀνάγκη τῆς μετεκπαιδύσεως ἀφοῦ τοὺς ἦταν δυνατό νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ ἀνεβοῦν ὑψηλότερα μὲ τίς δικές τους δυνάμεις καὶ τὴν ἐπισταμένη παρακολούθησιν τῶν ἐξελίξεων τόσο τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς, ὅσο καὶ τῶν πνευματικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ρευμάτων τοῦ καιροῦ μας.

Αὐτὴ ἡ ἀδικία καὶ ἀσύμφορη γιὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων διάταξι πρέπει νὰ τροποποιηθῇ, κι' εἶναι πάντα καιρὸς γι' αὐτὸ.

Κι' ἡ ἐνδεδειγμένη λύσις θὰ δοθῇ ἂν ἐπιτραπῇ σ' ὅλους, μετεκπαιδευθέντες καὶ μὴ, νὰ λάβουν μέρος στὴν κρίσιν καὶ νὰ διαγωνισθοῦν γιὰ νὰ ἐπιτύχουν.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ, ὅπως εἶπαμε, ἔχει μερικὰ εὐπαθῆ σημεῖα καὶ ὁ διαγωνισμὸς, εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθοῦν κι' ἄλλα κριτήρια γιὰ νὰ διασφαλισθῇ ἀπόλυτα ἡ κρίσις. Ἡ διαδικασία ποὺ προτείνουμε εἶναι ἡ ἑξῆς :

α) Συμμετοχὴ στὴν κρίσιν ὅλων, ὅσοι ἐπιθυμοῦν, μετεκπαιδευθέντων καὶ μὴ.

β) Ἐπιλογὴ τῶν ἀξίων νὰ καταλάβουν τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἀπὸ τὸ Συμβούλιον Ἐπιλογῆς.

γ) Διαγωνισμὸς τῶν προκριθέντων πάνω σὲ θέματα ποὺ νὰ φανερώουν τὴν παιδαγωγικὴ καὶ γενικὴ τους συγκρότησιν καὶ τὴν κριτικὴν τους ἱκανότητα.

δ) Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ διαγωνισμοῦ, προφορικὴ συνέντευξις τῶν ἐπιτυχόντων γιὰ τὴ συζήτησιν θεμάτων, ὅπως τὰ προηγούμενα.

ε) Ὑστερα κι' ἀπὸ τὴ δοκιμασία αὐτὴ παρακολούθησι τῆς Ἐπιθεωρήσεως ἐνὸς Σχολείου ἀπὸ τὸν ὑποψήφιο Ἐπιθεωρητὴ καὶ βαθμολογία του.

στ) Ἐπιτροπὴ ἀπὸ μέλη τοῦ Συμβουλίου Ἐπιλογῆς νὰ μεταβῇ στὸν τόπο τῆς δράσεως τοῦ ὑποψηφίου, γιὰ νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἀκτινοβολία του καὶ τὴν ἐπίδραση στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον τοῦ τόπου του.

Πολύπλοκη, κάπως, ἡ διαδικασία ποὺ προτείνουμε, ἀλλὰ μόνον κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο νομίζουμε, πὼς στὸ τέλος θὰ διαλεχθοῦν οἱ ἄριστοι, οἱ προσωπικότητες, αὐτοὶ ποὺ θὰ μπορέσουν νὰ δώσουν πνοὴ στὴν ἐκπαίδευση καὶ νὰ δημιουργήσουν παράδοσι γιὰ τοὺς ἐπερχομένους. Αὐτοὶ ποῦ, ὅταν περνοῦν, θὰ τοὺς βγάζουν τὸ καπέλλο ὄχι μόνον οἱ ὑφιστάμενοί τους ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία μέσα στὴν ὁποία θὰ δροῦν. Γιατὶ θὰ ἔχουν ἐπισύρῃ τὴν ἐκτίμησὴ τῆς μὲ τὸ μόχθο καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ἔργου τους. Ἄν θέλουμε νὰ φτιάσουμε ἐκπαίδευση πρέπει νὰ φτιάσουμε πρῶτα καλοὺς Ἐπιθεωρητάς. Κι' οἱ καλοὶ Ἐπιθεωρηταὶ δὲν ξεφυτρώνουν ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη, οὔτε μπαίνουν στὸ σῶμα τῆς Διοικήσεως ἀπὸ τὰ παράθυρα, ὅπως κοντεύει νὰ γίνῃ στὶς μέρες μας. Πρέπει νάχουν δημιουργήσει παράδοσι καὶ νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ παρουσιάσουν ἔργο πνοῆς καὶ διαρκείας.

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Η Ε Π Ι Τ Ρ Ο Π Η

1. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ.

5. ΜΠΑΡΤΖΗΣ ΚΩΝ.

2. ΑΛΕΞΙΟΥ ΔΗΜ.

6. ΠΛΙΑΚΟΣ ΔΗΜ.

3. ΒΡΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡ.

7. ΤΟΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡ.

ΣΗΜ.: Οἱ ἀναφερόμενοι, σὲ συνεργασία πάντοτε μὲ τὸ Διοικητικὸ συμβούλιο τοῦ Συλλόγου, ἐπιμελήθηκαν τὴν ὕλη τοῦ περιοδικοῦ στὰ τεύχη πὺν κυκλοφόρησαν μέχρι σήμερα.

Ευαγγέλου Γρ. Φαρμάκη

Προέδρου Διδασκαλικού Συλλόγου Ἰωαννίνων

ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ

Οἱ Ἐπιθεωρητές μας ἔχουν μιὰ μεγάλη ἀποστολή. Νὰ ἐποπτεύουν στήν ὁμαλή καί κανονική λειτουργία τῶν Σχολείων τῶν Περιφερειῶν καί νὰ καθοδηγοῦν τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ στὸ ὑψηλὸ λειτούργημά του.

Οἱ Δασκάλοι μας σέβονται καί τιμοῦν τοὺς Προϊσταμένους τῶν καὶ ζητοῦν τὴ συμπαράστασή τους στὸ δύσκολο καὶ βαρὺ ἔργον τῶν. Μὲ χαρὰ δὲ καὶ εὐχαρίστηση δέχονται κάθε σύσταση, κάθε ὁδηγία ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν πείρα τους κι' ἀπὸ τὸ παιδαγωγικὸ, ψυχολογικὸ καὶ διδακτικὸ τους περίσσευμα γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ ἔργου τῶν.

Τοὺς τοποθετοῦν ψηλὰ σὰν ἰδέα. Τοὺς ἀντικρύζουν σὰν προσωπικότητες ποὺ ἀκτινοβολοῦν, ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικότητά τους Ἐπιστήμη, ἀπὸ τὴν ἠθικότητά των, Ἠθική, ἀπὸ τὸ ζῆλο των καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν των, ἐνθουσιασμό καὶ εὐσυνειδησία, ἀπὸ τὴν ἀγάπη των καὶ τὴν καλωσύνην των δηλ. τὴν «Ἀνθρωπιά των», ἀνθρωπιά.

Τὸ ἴδιο καὶ οἱ Σύλλογοί των, ποὺ ὄχι μόνο τοὺς περιβάλλουν μὲ τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ, ἀλλὰ καὶ τοὺς βοηθοῦν στήν προώθησιν καὶ ἐπίλυσιν ὅλων τῶν θεμάτων, ποὺ ἔχουν σχέση μετ' τὸ παιδευτικὸν μας ἔργο καὶ ἐπὶ ἄλλων θεμάτων γενικώτερου χαρακτῆρα τῆς Παιδείας, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑπαισέρχωνται σὲ ζητήματα Διοικήσεως.

Δὲν ἀνέχονται ὅμως καὶ οὔτε θ' ἀνεχθοῦν οἱ σχέσεις μας νὰ εἶναι σχέσεις δασκάλου πρὸς μαθητῆ.

Ἀκόμη δὲν ἀνέχονται ἐτσιθελικὲς καὶ παράλογες ἀξιώσεις ποὺ γκρεμίζουν τὴ δασκαλικὴ ἀξιοπρέπεια καὶ μαζί τὸ ἀτομικὸ «Ἐγώ».

Οἱ Διδασκαλικοὶ Σύλλογοι στὶς περιπτώσεις αὐτὰς ἔχουν καθῆκον, ὑποχρέωσιν ὑπέρτατην ν' ἀντιτάξουν κάθε νόμιμο μέσο στήν ὑποστήριξιν τοῦ δικαίου, τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀπροσώπου Νόμου.

Γιατὶ ἀλλοίμονο ἂν κλονιστῇ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συναδέλφων μιᾶς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας στὸ πρόσωπο τοῦ Προϊσταμένου τῶν. Ἀλλοίμονο ἂν ἐδραιωθῇ ἡ πεποίθησις στοὺς συναδέλφους ὅτι ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν τοὺς χάρισε σὲ εὐνοούμενους καὶ διωκτέους. Ἀλλοίμονο ἂν σχηματισθῇ ἡ ἐντύπωσις πὼς ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐνεργεῖ κατὰ τὶς ὑποδείξεις μιᾶς κλίμακας ἀχαρακτήριστων—κατὰ τὴν ἐπιεικέστερη ἔκφρασιν—συναδέλφων, ποὺ τὸν ἔχουν βραχυκυκλώσει.

Ἀλλοίμονο ἂν γίνῃ πίστις πὼς στὴ σύνταξιν τῶν ὑπηρεσιακῶν ἐκθέσεων ἢ ἄλλων ὑπηρεσιακῶν ἐνεργειῶν ὁ Προϊστάμενός των δὲν κατευθύνεται ἀπὸ τὶς ἴδιες ἀντικειμενικὲς ἀρχές καὶ τὰ ἴδια κριτήρια σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὶς προσωπικὰς του συμπάθειες ἢ ἀντιπάθειες κι' ἀκόμα μὲ τὶς πιέσεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας.

Περισσότερο ὅμως ἀλλοίμονο ἂν ἐδραιωθῇ ἡ ἀντίληψις πὼς ὁ Ἐπιθεωρητὴς κινούμενος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐκδίκησης, προσπαθεῖ νὰ ἀφανίσῃ,

νὰ συντρίψη τοὺς ὑφισταμένους τοῦ χρησιμοποιοῦντας τὴ δύναμη καὶ μόνο τοῦ ἀξιωματός του.

Τότε δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ ἔγκαιρη ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας νὰ ἀποκαταστήσῃ κατὰ τρόπο ἀποφασιστικὸ τὴν καταστραφεῖσα ἐνότητα καὶ συνεργασία μεταξὺ τῶν στελεχῶν τῆς περιφέρειας, ποὺ εἶναι βασικὴ προϋπόθεσις στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου μας.

Ἄλλὰ ἀσφαλῶς θὰ γεννήθῃκε ἡ ἀπορία : Γιατί διατυπώνονται αὐτὲς οἱ σκέψεις; Ὑπάρχουν τέτοια δεδομένα στὴν περιοχὴ μας;

Δυστυχῶς, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ἀπὸ τὰ πράγματα νὰ ποῦμε, πὺς παρουσιάστηκαν καὶ στὴν περιοχὴ μας τέτοια φαινόμενα ποῦ, ὄχι μόνο κλῶνισαν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Συναδέλφων πρὸς τὴν Προϊσταμένη τῶν ἀρχῇ καὶ τοὺς γέμισαν πικρία καὶ ἀπαγοήτευση, ἀλλὰ καὶ ἔγιναν αἰτία νὰ γίνῃ πίστη μας ὅτι ὑπάρχουν Ἐπιθεωρητὲς ποὺ δὲν εὐρίσκονται στὸ ὕψος τοῦ μεγάλου ἀξιωματός των, στὸ ὕψος ποὺ τοὺς ὀνειρεύτηκε ὁ Κλάδος, ὁ ὁποῖος τόσο ἀγωνίστηκε, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ θεσμὸ τῶν Ἐπιθεωρητῶν ἀπὸ Δασκάλους.

Αὐτὸ γιὰ τὸν ὀργανωμένο κλάδο εἶναι ἀπαράδεκτο.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

‘Η Σχολή Μαθημάτων ‘Εκπαιδευτικῶν, Γο-
νέων καὶ Κηδεμόνων

Οἱ Διδασκαλικοὶ Σύλλογοι Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου—Μετσόβου, πιστεύοντας ὅτι θὰ βοηθήσουν σοβαρῶς στὴν προώθηση τῶν θεμάτων τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς τῶν Παιδιῶν μας, ἀνέλαβαν τὴν πρωτοβουλία τῆς ἱδρύσεως Σχολῆς μαθημάτων ‘Εκπαιδευτικῶν, Γονέων καὶ Κηδεμόνων. Ἀξίζει φρονούμεν νὰ σημειωθοῦν οἱ στόχοι τῆς, ὅπως τοποθετήθηκαν στὴν ἐναρκτήρια τελετῇ τῶν μαθημάτων ἀπὸ τοὺς Δ. Συλλόγους.

«...Ἡ ροὴ τοῦ χρόνου ποὺ τόσες ἀνακατατάξεις καὶ ἀναστατώσεις ἐπέφερε σ’ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς δὲν ἦταν δυνατόν παρά νὰ ἔχῃ ἀφάνταστη ἐπίδραση καὶ στὴ διαμόρφωση τοῦ νοῦ, τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδιάς τῶν παιδιῶν μας καὶ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ σειρά ἀπὸ σοβαρά προβλήματα γύρω ἀπὸ τὴν ὀρθὴ διαπαιδαγώγησίν των.

Σήμερα ὑποχρέωση ὅλων τῶν παραγόντων, κυρίως ὅμως τῆς Παιδείας σ’ ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς, εἶναι νὰ διαπλάσῃ καὶ διαμορφώσῃ πολῖτες ποὺ νὰ εἶναι σὲ θέση καὶ νὰ μποροῦν ν’ ἀρθῶν ψηλὰ ν’ ἀγαπήσουν κάθε τι τὸ νέο, τὸ εὐρωπαϊκόν, ποὺ θὰ φέρῃ στὸν τόπο μας ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν πολιτισμὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Παράλληλα ὅμως νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ σταθμίζουν καὶ νὰ ξεχωρίζουν τί πρέπει νὰ κρατήσουν ἀπὸ τὴν εἰσροὴ τῶν ξένων πολιτιστικῶν στοιχείων καὶ τί ἀπὸ τὶς παραδόσεις, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδας μας, ποὺ κυρίως δίδουν τὸ ἰδιαιτέρο χρῶμα στὶς ζωὴς μας καὶ τὸν πολιτισμὸ μας.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση πρέπει νὰ τείνῃ σήμερα ἡ ἀγωγή. Καὶ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους τῆς ‘Εκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης.

Τὸ ἔργο τῆς εἶναι δύσκολο καὶ τραχὺ. Πρέπει ὅλοι μας νὰ συλλάβουμε τὸ πρόβλημα σ’ ὅλην του τὴν ἔκτασι καὶ νὰ δοῦμε τὶς ἐσώτερες πτυχές του, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ βροῦμε τὶς πιὸ σωστὲς λύσεις.

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση ἡ στενὴ συνεργασία τοῦ Σχολείου καὶ τῆς οἰκογένειας.

Γι’ αὐτὸ οἱ Διδασκαλικοὶ Σύλλογοι Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου Μετσόβου, ἀναλογιζόμενοι τὴ μεγάλην τους εὐθύνη ἀπέναντι στοῦ παιδὶ, στὴν οἰκογένεια, στὴν κοινωνία καὶ στὴν πολιτεία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί καὶ

ἀπερίοριστη ἐκτίμησιν πρὸς τὴν οἰκογένεια, ἀπεφάσισαν γιὰ νὰ βοηθήσουν πιὸ ἀποτελεσματικὰ στὴ στενότερην συνεργασία τῶν δυὸ βασικῶν παραγόντων τῆς ἀγωγῆς τῶν Παιδιῶν, τοῦ Σχολείου καὶ τῆς Οἰκογένειας νὰ ἱδρῦσουν σχολὴ μαθημάτων ποὺ βάζει σὰν σκοπὸ τῆς, σὰν στόχο τῆς, τὴν ἔρευνα καὶ συζήτηση ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο προβλημάτων ποὺ ἀνάγονται στὸ παιδί.

Τὸ τονίζουμε ἰδιαίτερα αὐτὸ γιατί δὲν φιλοδοξοῦμε νὰ προσθέσουμε καὶ μιὰ σχολὴ μορφωτικῶν μαθημάτων σ’ αὐτὲς ποὺ λειτουργοῦν ἤδη δηλ. τῆς «‘Εταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν» καὶ τοῦ Μορφωτικοῦ Ὁμίλου «‘Ελεῦθερι Σκέψη».

Ὅχι. Τὰ μαθήματά μας θὰ καλύψουν—ὅπως πιστεύουμε—ἐνὰ μεγάλο κενὸ μιὰ τεράστια ἀνάγκη.

Θὰ καταπιαστοῦν μὲ τὰ προβλήματα τοῦ σημερινοῦ παιδιοῦ, ποὺ τόσο ἐπιβάλλεται νὰ διερευνηθοῦν.

Κύριοι, οἱ δάσκαλοι μας λαχταροῦν νὰ δώσουν ὅ,τι μποροῦν γιὰ τὰ παιδιὰ σας. Βοηθήστε τοὺς στὸ ἔργο τοὺς. Συνδράμετέ τοὺς στὴν καθημερινή τους ἀγχώδη προσπάθεια. Γιατί θὰ βοηθήσετε τὰ παιδιὰ σας. Θὰ βοηθήσετε τὸν ἑαυτὸ σας. Θὰ βάλλετε ρίζες γιὰ μιὰ καλλίτερη διαπαιδαγώγησίν των. Οἱ Διδασκαλικοὶ Σύλλογοι σὰς καλοῦν κάθε Πέμπτη 7.30’ μ.μ. στὴν αἴθουσα τούτη γιὰ μιὰ γόνιμη συνεργασία. Πιστεύουν πῶς ὁ χῶρος αὐτὸς θὰ γίνῃ πόλος ἑλξης ποὺ θὰ συγκεντρώσῃ καθ’ ἓναν ποὺ πονάει γιὰ τὸ παιδί καὶ ἐνδιαφέρεται πραγματικὰ, ὅχι μόνο γιὰ τὴν πνευματικὴ του καλλιέργεια, ἀλλὰ παράλληλα νὰ διαπλάσῃ τὸ χαρακτήρα του καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὸν ψυχικὸ του κόσμον.

Τὰ μαθήματα θὰ δίδονται ἀπὸ εἰδικούς—Ψυχολόγους, Παιδιάτρους, Παιδαγωγούς, Δασκάλους—καὶ πάντοτε τὸ κάθε μάθημα θ’ ἀκολουθῇ 20λεπτὴ τοῦλάχιστο συζήτησιν γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ προγράμματος...».

●
Μεταθέσεις—Προαγωγές

Οἱ τελευταῖες μεταθέσεις καὶ προαγωγές ποὺ ἐνεργήθησαν ἀπὸ τὰ διάφορα Π.Υ.Σ.Π.Ε. ξεσκόπων ἤθελλα διαμαρτυριῶν ἐναντιὸν τῶν ἀποφάσεών των. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Π.Υ.Σ.Π.Ε. Ἰωαννίνων. Δημιούρ-

γησαν όχι μόνο ἀναταραχή καὶ θόρυβο μεταξύ τῶν συναδελφῶν ἀλλὰ καὶ γέμισαν με πικρία καὶ ἀπογοήτευση τὶς ψυχές των. Κι' ἀκόμη ἔγιναν αἰτία οἱ μισοὶ δάσκαλοι νὰ στρέφονται ἐναντίον τῶν ἄλλων μισῶν. Οἱ στήλες τοῦ «Δ.Φ.» δὲν θὰ θελήσουν ποτὲ νὰ ὑπεσέλθουν σὲ θέματα «Διοίκησης». Εἶναι ὅμως ὑποχρεωμένες νὰ ἐρευνήσουν καλὸπιστα καὶ ἀντικειμενικὰ τὶς αἰτίες ποὺ προκαλοῦν τὴν ὄχι εὐχάριστη αὐτὴ κατάστασι. Φρονοῦμεν πὼς βασικὴ αἰτία τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῶν προσόντων τοῦ κάθε κρινομένου δὲν βάρυναν τόσο τ' ἀντικειμενικὰ κριτήρια, ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει, ἀλλὰ περισσότερο ἐπέδρασαν, ὁ συναισθηματισμὸς καὶ οἱ κοινωνικὲς συμβατικότητες. Αὐτὸ σὲ μιὰ κοινωνία μικρὴ σὰν τὴ δική μας, δὲν ἦταν δυνατόν παρὰ νὰ κοινωνιολογηθῇ καὶ νὰ πληροφορηθῇ καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ πιδ ἀκράϊου χωριοῦ τῆς περιοχῆς μας καὶ νὰ τοῦ δημιουργηθοῦν τὰ συναισθήματα ποὺ σημειώσαμε παραπάνω μ' ὅλες τὶς καταστρεπτικὰ συνέπειές της. Τὸ «Δ. Φ.» κάνει ἐκκλήσιν στὰ μέλη τῶν Συμβουλίων κατὰ τὶς ἀποφάσεις των νὰ πρυτανεύῃ τὸ ἀπρόσωπο γράμμα τοῦ Νόμου καὶ μόνο ποὺ ταυτίζεται μετὰ τὴν ἀπονομὴ πραγματικῆς δικαιοσύνης.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή

Ἀπὸ τὸν περασμένο μῆνα ἐπανελάβε τὰ μαθήματα τῆς ἡ Φιλοσοφικῆς μας Σχολῆς στὰ νέα παρὰ τὴν Περίβλεπτο κτήρια, ὅπου μεταφέρθηκε καὶ ὅπου θὰ παραμείνῃ, ὥσπου ν' ἀποκτήσῃ τὴν προβλεπόμενη δικὴ της στέγην. Εἶναι γνωστὴ ἡ θερμὴ ἀγάπὴ μετὰ τὴν ὁποία ὁ Ἡπειρωτικὸς λαὸς περιέλαβε τὸ ἀνώτατο πνευματικὸ Ἰδρυμα ἀπὸ τὰ πρῶτα του κιόλας βήματα καὶ ἡ ἀμέριστη, πέρα ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἀντίληψιν, συμπάραστασι καὶ βοήθεια τῆς πόλης μας γιὰ τὴν ὁμαλὴ καὶ ἀπρόσκοπτη λειτουργία του. Ἀποφασιστικὴ πρὸς τὴν ἴδια ἐπίσης κατεύθυνσιν ὑπῆρξε, καὶ θὰ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ἐξαρθῇ, ἡ συμβολὴ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, ὧν ἐκλεκτὸν καὶ εὐρείας φήμης ἐπιστημόνων, ποὺ ἀψηφάοντας κόπους καὶ θυσιὰς καὶ παλεῶντας πρὸς μύριες δυσκολίας καὶ ἀντιξοότητες ἐπέτυχαν σεμνὰ καὶ ἀθόρυβα νὰ θέσουν γερά τὰ θεμέλια τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου. Ἄς εἶναι βέβαιοι, πὼς ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ἡπειρωτῶν θὰ τοὺς συνοδεύει παντοῦ καὶ πάντοτε. Οἱ Ἡπειρωτὲς δάσκαλοι ὀφείλουν ἀπὸ τὴ μεριά τους, νὰ διαδόσουν στὸ λαὸ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου, δίκαιον ἀνταποδόματος τῆς Πατρίδας πρὸς τὴν κοιτίδα τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ τὰ Γιάννινα, νὰ τονίσουν τὴν τεράστια γιὰ τὸν τόπο σημασία του καὶ νὰ ἐνώσουν μετὰ τοὺς ἄλλους παράγοντας, κοινωνικοὺς καὶ πολιτικούς, τὶς προσπάθειές τους γιὰ τὸ ἀνέβασμα καὶ τὴν ταχύτερη ἀρτίωσίν του.

Ἡ Δουκὴς Ἀκρίτας

Δὲν θὰ πρέπει νὰ κλείσουμε τὸν κύκλον τῶν προσώπων καὶ τῶν παραγόντων ποὺ συνήρῃσαν στὴ λειτουργία τῆς πρώτης Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου μας, ἂν δὲν ἀναμνησθοῦμε μετὰ πόνο βαθὺ τὸν ἀξέχαστο Λουκῆ Ἀκρίτα. Ἡ Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῶν Γιαννίνων, σὰν πυρῆνας καὶ ἀφετηρία τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου, ὀφείλεται στὸ ἱερό του πάθος γιὰ τὴν Παιδείαν καὶ τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Μεταρρύθμισιν. Μᾶς φαίνεται σὰν χθὲς ὅταν προπερίσιν κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐξηγγεῖλε κατασκευημένους καὶ σὲ ἀτύσφαιρα κατανυκτικῇ, ποὺ ἐτόνιζαν μετὰ τὴν παρουσία τους πνευματικὰ καὶ πολιτικὰ κορυφὰς τοῦ Ἑθνους, τὰ σχέδια καὶ τοὺς ὁραματισμοὺς του γιὰ τὸ Ἡπειρωτικὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ προτομὴ τοῦ Ἀκρίτα θὰ πρέπει κάποτε νὰ στηθῇ μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιον, δεῖγμα ἐσσαεὶ εὐγνωμοσύνης τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν γενικότερα πρὸς τὸ μεγάλο Κύπριο εὐεργέτη τους.

Ὁ κ. Ι. Κακριδῆς

Ὁ Διδασκαλικὸς κόσμος τοῦ Νομοῦ μας, θεωρεῖ σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα μορφωτικὰ γεγονότα τοῦ σχολικοῦ χρόνου ποὺ διανύουμε, τὸν ἐρχομὸ τοῦ κ. Ι. Κακριδῆ στὴν πόλιν μας Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, γιὰ τὴ βαθυστόχαστη διάλεξιν ποὺ ἔδωσε στὴν Πνευματικὴν Στέγην τοῦ Μορφωτικοῦ Ὁμίλου «Ἐλευθερὴ Σκέψιν», ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ αἰσθήματα ἀγάπης ποὺ ἔδειξε στοὺς δασκάλους, καὶ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν Πρωτοβάθμια Ἐκπαίδευσιν, ἀπὸ τῆς θέσεως τὴν ἡγετικὴ τῆς Παιδείας ποὺ βρίσκεται. Ἰδιαίτερα ἀναφερόμαστε στὴν ἐμπνευσμένη ὁμιλίαν ποὺ ἔδωσε στοὺς δασκάλους τοῦ Νομοῦ μας στὴν αἵθουσα τελετῶν τῆς Ζωσιμαίας Ἀκαδημίας. Ἐκεῖ ὁ κορυφαῖος ἐπιστήμονας μᾶς ἔδωσε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴν του σοφίαν, περισσότερον ἴσως τὴ διδασκαλικὴν του ψυχὴν, τὰ αἰσθήματα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του γιὰ τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Μεταρρύθμισιν καὶ τὴν ἀκατάβλητην ἀγωνιστικὴν του διάθεσιν γιὰ τὴν γλώσσα καὶ τὴν προκοπὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Οἱ διδάσκαλοι ἔχουν ἓνα λόγο περισσότερον νὰ βλέπουν τὸν κ. Ι. Κακριδῆ σὰν «δικὸν τους». Γιὰτὶ ἀναγνωρίζουν τοὺς ἀγῶνες του γιὰ τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν, ὅπου βέβαια κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ, ὅταν γνωρίζῃ τὴν πρόσφατην καὶ λίγο παλαιότερην νεοελληνικὴν μας ἱστορίαν τοὺς ἀγῶνες τῶν δασκάλων στὸ εὐρύτερον κίνημα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Δημοτισμοῦ. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τοὺς ἰδιαίτερους αὐτοὺς λόγους τοῦ ψυχικοῦ συνδέσμου τῶν δασκάλων μετὰ τὸν κ. Πρόεδρον τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ὀφείλουμε νὰ τονίσουμε τὴ γενικώτερην σημασίαν ποὺ ἔχει ἡ ἐπίσκεψιν τῶν κορυφαίων ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς Παιδείας στὴν βάση, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀφανεῖς καὶ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

—Στις 12 Δεκεμβρίου 1965 ὁ Νομάρχης Ἰωαννίνων κ. Βασ. Ἀναστασιάδης—θερμὸς συμπαράστατης τῶν Δασκάλων στὴν ἀποστολὴ των—κῆρυξε τὴν ἑναρξὴ τῶν μαθημάτων τῆς «Σχολῆς Μαθημάτων Ἐκπαιδευτικῶν, Γονέων καὶ Κηδεμόνων» στὴν αἴθουσα Τελετῶν τῆς Ζωσιμαίας Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ψυχολογίας στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἰωαννίνων κ. Λάμπρος Χουσιάδας ἔδωσε τὸ πρῶτο μάθημά του μὲ θέμα: «Γενετικὴ θεώρηση τῆς ἀνθρώπινης διαγωγῆς» καὶ ἐπὶ μὲ μέρους θέματα: Ὁρισμοὶ (διαγωγή, προσαρμογὴ, ἔνστιχτα, μάθηση, ὠρίμανση, ἀνάπτυξη). Σύγκριση ἀνθρώπων εἰδῶν. Γενικὲς ἀρχὲς στὴν ἀνάπτυξιν τῆς διαγωγῆς. Ἀνάπτυξιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος. Ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσας. Νοητικὴ ἀνάπτυξιν. Κοινωνικοποίησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος.

Ὁ κ. Χουσιάδας ὁλοκλήρωσε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος στὸ δεύτερο μάθημά του ποῦ ἔγινε στὶς 16 τοῦ ἴδιου μηνὸς καὶ στὴν αὐτὴ αἴθουσα τῆς Ζ. Π. Ἀκαδη-

μίας μὲ μεθοδικότητα, ἐπιστημονικότητα καὶ σαφήνεια.

Τὰ μαθήματα τοῦ κ. Χουσιάδα παρηκολούθησαν ὁ κ. Πρόεδρος καὶ οἱ κ.κ. Καθηγητὲς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας κ. Λώδης, Διδασκικὸν προσωπικὸν τῆς Ἀκαδημίας, πολλοὶ Δάσκαλοι καὶ Γονεῖς καὶ Κηδεμόνες.

—Στις 19 Δεκεμβρίου 1965 καὶ στὴν αἴθουσα Τελετῶν τῆς Ζ. Π. Ἀκαδημίας, ὕστερα ἀπὸ πρόσκλησιν τῶν Δασκαλικῶν Συλλόγων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, μίλησε ὁ Πρόεδρος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Ἰωάννης Κακριδὴς πρὸς τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς τῆς Πρωτοβάθμιας καὶ Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης τῆς περιοχῆς μας καὶ τοὺς ἐνημέρωσε γύρω ἀπὸ τὰ βασικὰ θέματα τῆς καλλίτερης ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν τῆς Πρωτοβάθμiou καὶ Δευτεροβάθμiou ἀγωγῆς.

κατεσπαρμένοι στὴν ὑπαιθρον ἐκτελεστὲς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τὸ πραγματοποιοῦν. Ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ καὶ χρήσιμη ἀποβαίνει ἀλλὰ καὶ ἐδεργερτικὴ καὶ στοὺς δύο παράγοντες. Οἱ διδάσκαλοι θὰ κερδίσουν ὅ,τι εἶναι δυνατόν στὶς μετρημένες ὥρες τῆς ἐπίσκεψης ἀπὸ τὴ σοφία καὶ τὴν πείρα των ἀλλὰ παράλληλα θὰ τοὺς μεταδώσουν προπαντὸς τὸν ἐνθουσιασμό τους καὶ τὴν ἀγνή τους πίστιν, ὅτι οἱ ἰδέες καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς θὰ ἐπιτύχουν ὅπωςδὴποτε γιατί βρίσκουν ἀπόλυτη ψυχικὴ ἀνταπόκρισιν.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 τοῦ Α.Ν. 1902/1938

Ἐκδότης: Διδασκαλικὸς Σύλλογος Ἰωαννίνων

Πρόεδρος: ΕΥΑΓ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ

Δ/νσις: Κομνηνῶν 28, Ἰωάννινα

Δ/ντὴς Τυπογραφείου: ΕΥΡΙΠ. ΘΕΜΕΛΗΣ

28ης Ὀκτωβρίου 72, Ἰωάννινα

